

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Факультет управління та економічної безпеки

Кафедра фінансів та обліку

**ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА: МАКРО- ТА МІКРОЕКОНОМІЧНІ
АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ**

**Тези доповідей та повідомлень
учасників науково-практичного семінару**

29 жовтня 2020 року

Львів 2020

УДК 336+343.35

Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет

Кафедрою фінансів та обліку (протокол від 9 листопада 2020 р. № 3)

Вченою радою факультету управління та економічної безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ (протокол від 10 листопада 2020 р. № 3)

Упорядники:

Миськів Г. В. - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та обліку Львівського державного університету внутрішніх справ

Аніловська Г. Я. - доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів та обліку Львівського державного університету внутрішніх справ

Наконечна Н. В. - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та обліку Львівського державного університету внутрішніх справ

Фінансова безпека: макро- та мікроекономічні аспекти управління: тези доповідей та повідомлень учасників науково-практичного семінару (29 жовтня 2020 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2020. 169 с.

Матеріали семінару висвітлюють актуальні проблеми фінансової безпеки: макро- та мікроекономічні аспекти управління. Для здобувачів вищої освіти, аспірантів, науково-педагогічних працівників, які цікавляться проблемами фінансової безпеки в сучасному вимірі.

Опубліковано в авторській редакції.

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2020

ЗМІСТ

Аніловська Г. Я. ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	5
Березій О. І., Корчинський І. О. ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА: ПРИЧИНИ ПОШИРЕННЯ, НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ	12
Висоцька І. Б. ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: СУТНІСТЬ, СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	15
Вінічук М. В. БОРГОВА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	19
Галевич М. А., Висоцька І. Б. КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ, СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ ТА СХЕМИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КОРУПЦІЙНИХ ДОХОДІВ	23
Гірка О. Р., Наконечна Н. В. ДІЯЛЬНІСТЬ ОФШОРНИХ ЗОН У МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИНАХ	26
Горбан І. М. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	30
Грень Р. Т. ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З ЕЛЕМЕНТАМИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	33
Григоришин Н. О. ОЦІНКА ЗАГРОЗ МОНЕТАРНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	39
Гринькевич О. С., Квак С. А. МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	43
Живко З. Б., Лесик І. І. ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПОДАТКОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПІЛЬГИ	48
Живко З. Б., Родченко С. С. ПІДХОДИ ДО ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ	53
Жолдак В. І., Нагірна О. В. ЗАСТОСУВАННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ФІНАНСОВОМУ МОНІТОРИНГУ БАНКУ	57
Івановська М.-М. О., Мойсєєнко І. П. ЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОЦІНКИ РИЗИКІВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПРАКТИЦІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ	60

Кісілевська М. А., Висоцька І. Б. АНТИКОРУПЦІЙНІ ДЕРЖАВНІ ОРГАНИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ	65
Козій І. С. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	70
Корчинський І. О. РОЗВИТОК ФЕРМЕРСТВА ЯК ЗАПОРУКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ	74
Костів О. С., Аніловська Г. Я. ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, У СУЧАСНИХ УМОВАХ	78
Костюк О. С. МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	81
Марушко Н. С. СОЦІАЛЬНИЙ АУДИТ В РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	86
Марченко О. М. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19	92
Мелешко Б. Ю., Мойсеєнко І. П. ПРОБЛЕМИ АЛГОРИТМІЗАЦІЇ СИСТЕМНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ВІДМИВАННЯ НЕЗАКОННИХ ДОХОДІВ	94
Миськів Г. В. ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ У НАПРЯМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ	99
Михаліцька Н. Я., Верескля М. Р. ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ТРАНСФЕРТНИМ ЦІНОУТВОРЕННЯМ ЕКСПОРТЕРІВ УКРАЇНИ	105
Мойсеєнко І. П. СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ПОБУДОВІ МЕТОДИКИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ	109
Мокій А. І., Флейчук М. І., Дацко О. І. ГУМАНІТАРНІ ІМПЕРАТИВИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	114
Наконечна Н. В. ЧИННИКИ, ЯКІ ЗУМОВЛЮЮТЬ ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ	120
Островка П. П., Пушак Я. Я. ОСОБЛИВОСТІ СКОРИНГУ В КРИЗОВИХ УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	122

Павлюк Л. В., Миськів Г. В.	
ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ	125
Пацула О. І.	
СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ УГОД ЗІ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ КОМПАНІЙ	127
Підхомний О. М.	
ОСНОВНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ КОШТІВ ТА ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ СУБ'ЄКТАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ	132
Ревак І. О.	134
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ДЕТИНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	
Ревій А. З., Аніловська Г. Я.	137
ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ	
Ткач Л. О., Горбан І. М.	
СУБ'ЄКТИ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЯК ВАЖЛИВА ЛАНКА У СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ ФІНАНСОВИМ ЗЛОЧИНАМ	140
Фенюк У. Д., Пацула О. І.	
ПРОТИДІЯ ВІДМИВАННЮ НЕЛЕГАЛЬНИХ ДОХОДІВ В СТРАХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	143
Фульмес О. А., Аніловська Г. Я.	
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КОШТІВ ЗЛОЧИННОГО ПОХОДЖЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ	147
Хомів О. В.	151
ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ЯК ЗАГРОЗА ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ	
Чапляк Н. І.	
ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	155
Шевченко Н. В.	159
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ	
Шпаківська Н. А., Марушко Н. С.	
АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ	162
Щурко У. В.	
КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ ЯК ЧИННИК БЕЗПЕКИ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ	166

Аніловська Г. Я.,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та обліку,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Державна підтримка є однією з необхідних умов ефективного розвитку підприємництва, важливим чинником його активізації в умовах ринкової економіки. Держава сприяє розвитку рівного доступу всіх підприємців, незалежно від форми власності та обраних організаційних форм підприємницької діяльності, до матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів.

Стимулювання державою модернізації технологій, інноваційної діяльності, освоєння нових видів продукції та послуг відбувається за допомогою таких економічних важелів, як цільові субсидії, податкові пільги тощо.

В цілях розвитку науково-технічного прогресу держава розробляє та затверджує програми забезпечення перспективних напрямів розвитку нової техніки, нових технологій та сприяє реалізації таких програм. Держава може надавати підприємцям цільові кредити та інші види допомоги [1].

Державна підтримка підприємництва здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральними органами виконавчої влади з питань регуляторної політики та підприємництва, іншими центральними органами виконавчої влади. Фінансове забезпечення реалізації державної політики підтримки підприємництва здійснює на державному рівні Український фонд підтримки підприємництва, на регіональному рівні - регіональні фонди підтримки підприємництва, на місцевому рівні - місцеві фонди підтримки підприємництва.

Мета і принципи державної політики у сфері розвитку підприємництва в Україні, основні напрями державної політики у сфері розвитку підприємництва в

Україні визначені Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [2]. В Україні також була прийнята «Концепція Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014–2024 рр.» та утворений Державний фонд підтримки малого підприємництва. Основними завданнями Фонду є фінансове забезпечення державної політики в галузі підтримки малого підприємництва і створення ефективно діючого фінансового механізму для реалізації державної програми, участь у фінансуванні регіональних програм, а також проектів і заходів, направлених на підтримку і розвиток малого підприємництва

Однак, особливе значення, з нашої точки зору, має сприяння держави в організації міжнародного співробітництва, завдяки якому підприємства отримують додаткові можливості для свого розвитку. Охарактеризуємо ці міжнародні проекти і програми з точки зору можливостей, які отримують підприємства.

Мінекономрозвитку координує виконання цілої низки Програм, що спрямовані на розвиток підприємництва: EU4Business; Програми ЄС підтримки приватного сектору в Україні – EU SURE (EU Support to Ukraine to Relaunch the Economy); Програма наукових досліджень та навчання Європейського співтовариства з атомної енергії Горизонт 2020 (2014–2018); Програма ЄС "Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014–2020)"; Програма для управлінських кадрів сфери підприємництва України (Fit for partnership with Germany); Unlimit Ukraine by EBA – Програма розвитку та підтримки малого українського бізнесу.

Малі та середні підприємства в регіоні Східного партнерства ЄС мають потенціал для створення робочих місць та прискорення економічного зростання. Однак перешкоди, такі як обмежений доступ до фінансування, обтяжливе законодавство та труднощі у виході на нові ринки, стримують їхній прогрес. Ініціатива Європейського Союзу «EU4Business» ламає ці бар'єри за допомогою фінансування, підтримки та навчання, щоб допомогти малим підприємствам

повністю реалізувати свій потенціал. Підтримка в рамках ініціативи «EU4Business» надається спільно з іншими організаціями, такими як Європейський банк реконструкції та розвитку і Європейський інвестиційний банк.

Програма ЄС «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014-2020)» пропонує: вихід на ринок ЄС та ринки партнерів програми (через Європейську мережу підприємств); бізнес-стажування за кордоном на діючому підприємстві (обмін досвідом за допомогою програми Еразмус для молодих підприємців); отримання легкого доступу до інформації щодо ведення підприємницької діяльності (через онлайн-портали Your europe business portal, Trade helpdesk, European cluster collaboration platform), а також участь у спеціальних конкурсах для органів державної влади, які формують та реалізують політику, з метою забезпечення кращого бізнес-клімату в країні.

Програма Федерального міністерства економіки та енергетики для менеджерів "Fit for Partnership with Germany". В рамках двостороннього співробітництва між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) ГмбХ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH) за дорученням Федерального міністерства економіки та енергетики Німеччини реалізують Програму для менеджерів "Fit for Partnership with Germany" (Готові до співпраці з Німеччиною). Програма є інструментом підтримки МСП з їхнього виходу на глобальні ринки через встановлення партнерських (коопераційних) зв'язків з підприємствами країн-партнерів. Програма для менеджерів України є складовою всесвітньої Програми: на початок 2020 року програма співпрацювала з 21-єю країною світу. Німецький уряд має намір поширювати Програму на інші країни світу задля співпраці підприємств країн-партнерів на глобальному рівні.

Програма дає змогу українським підприємцям та менеджерам підвищувати професійні компетенції у сфері ведення бізнесу, а також набувати нових

компетенцій для ведення зовнішньоекономічної діяльності, встановлювати ділові контакти з німецькими та іншими іноземними партнерами (з огляду на глобальний характер Програми), сприяти просуванню української продукції та послуг на міжнародних ринках.

Unlimit Ukraine by EBA - Програма розвитку та підтримки малого українського бізнесу - проект, який ініціювала Європейська Бізнес Асоціація для того, аби дати поштовх до зростання та розвитку малому українському бізнесу.

Можливості для бізнесу: фізична особа підприємець отримує статус учасника проекту Unlimit Ukraine, одержує актуальну та корисну інформацію для розвитку свого бізнесу; учасник проекту розвиває свої професійні навички за допомогою освітніх програм Центру з Професійного Розвитку Асоціації (на умовах, як для компаній-членів Асоціації); розширює мережу своїх контактів шляхом участі у нетворкінг подіях Асоціації (мінімум 4 рази на рік); стає частиною спец проектів; отримує фахову консультаційну підтримку від партнерів проекту; долучається до щорічного SME форуму.

Підтримка малого і середнього підприємництва на міжнародному рівні - Міжнародні кредитні лінії.

На сьогодні підприємці можуть отримати фінансову підтримку в українських банках в рамках проектів міжнародних кредитних ліній.

Так, Німецько-український фонд (НУФ) надає кредити відібраним українським банкам-партнерам для подальшого кредитування мікро-, малих і середніх підприємств, що відповідають вимогам, які висуваються в рамках Програм та Проектів НУФ. НУФ був заснований у 1999 році Національним банком України (31,25%), Кабінетом Міністрів України в особі Міністерства фінансів України (31,25%) та Німецькою Кредитною установою для відбудови (KfW) (37,5%) на паритетних засадах . Статутний капітал НУФ становить 16,36 млн. євро.

НУФ – неприбуткова установа, тому будь-який можливий прибуток не розподіляється між засновниками НУФ, а спрямовується на подальше

кредитування ММСП. Такий статус НУФ визначений намірами урядових організацій Німеччини та України забезпечити відновлюваність коштів НУФ.

Головна мета діяльності Німецько-Українського фонду – посилення конкурентоспроможності українських мікро-, малих та середніх підприємств шляхом надання їм кредитів для фінансування інвестицій та обігових коштів через обрані банки-партнери.

Німецько-Український фонд надає фінансові кредити за рахунок власних коштів прийнятним банкам-партнерам для подальшого кредитування суб'єктів мікро-, малого та середнього підприємництва.

Основним інструментом діяльності НУФ є кредитні програми. НУФ впроваджує свої програми за принципом фінансової установи “другого рівня”, надаючи фінансові ресурси ММСП через відібрані банки-партнери, які відповідають певним вимогам. Банки-партнери надають кредити цільовим групам ММСП, які описані у програмах НУФ. Такий принцип дозволяє розподілити кредитні ризики між банками-партнерами та НУФ і охопити Програмами НУФ всі регіони країни за рахунок розвиненої філіальної мережі банків-партнерів НУФ.

Програми НУФ: Програма мікрокредитування, Програма рефінансування заходів з підтримки системи кредитування у сільській місцевості, Програма кредитування ММСП за пріоритетними галузевими напрямками, Програма з підтримки фінансування інвестиційних проектів малих та середніх підприємств за пріоритетними напрямками.

Банківські продукти та програми допомоги малому і середньому підприємництву

На сьогодні, державними банками України передбачена низка фінансових та консалтингових продуктів для малого і середнього підприємництва.

Так, Ощадбанком запроваджено наступні фінансові продукти: Акційне кредитування АПК, Програма часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва,

Соціальне підприємництво кредитування спільно з WNISEF, Програми підтримки МСБ від місцевих органів влади, Банківська гарантія, Бланкові (беззаставні) овердрафти Клієнтам ММСБ, Кредитування ОСББ/ЖБК, Авалювання векселів, Придбання нових та бувших у використанні транспортних засобів, сільськогосподарської техніки та обладнання.

Також, Ощадбанком була створена програма підтримки підприємництва «Будуй своє», основною метою якої є надання малому і середньому підприємництву наступних можливостей: навчання та консалтинг для підприємців і стартапів, швидке відкриття рахунку, миттєва картка та зручний інтернет – банк, інструменти для ведення бізнесу від партнерів програми на привабливих умовах, отримання фінансової підтримки.

АТ «Укресімбанком» запроваджена низка фінансових продуктів для малого і середнього підприємництва, зокрема: кредити малому і середньому підприємництву в аграрному секторі, кредитування за програмою «Білоруський імпорт».

АБ «УКРГАЗБАНК» особливу увагу, як соціально-орієнтований банк, приділяє представникам малого та середнього бізнесу, діяльність яких пов'язана з впровадженням екологічних та енергоефективних проектів, «зелених технологій», проектів з використанням вторинної сировини, альтернативних видів енергії, збереженням навколишнього середовища тощо.

Окрему пріоритетність Банком надано кредитуванню за наступними напрямками:

- в межах державної програми стимулювання енергоефективних заходів в житловому секторі. Кредитування на проведення енергоефективних заходів об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) та житлово-будівельні кооперативів (ЖБК), за яким Державним агентством з енергоефективності та енергозбереження України здійснюється відшкодування 40-70% від суми кредиту;

- в межах співпраці Банку з Урядом Республіки Білорусь. Кредитування клієнтів МСБ на придбання нового обладнання, сільськогосподарської техніки та транспортних засобів, що вироблені в Республіці Білорусь та реалізуються на території України. Програма передбачає відшкодування частини процентної ставки Урядом Республіки Білорусь;

- в межах співпраці Банку з Німецько-Українським фондом (НУФ). Окремі програми кредитування за рахунок коштів НУФ передбачають встановлення процентних ставок кредитування, які є одними із найнижчих на фінансовому ринку України.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України, № 436-IV ВР від 16.01.2003. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 3, ст.23) {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020} URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

Березій О. І.,
здобувач вищої освіти групи ФБССмаг-21
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

Науковий керівник:
Корчинський І. О.,
доктор економічних наук, доцент
доцент кафедри фінансів та обліку,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА: ПРИЧИНИ ПОШИРЕННЯ, НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

У ХХІ ст. світова фінансова система може характеризуватися як така, що піддається посиленню глобалізаційних та інтеграційних процесів. Міжнародні організації поставили собі за ціль покращити та уніфікувати систему протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового ураження.

Кожна сучасна держава покладає на себе завдання виконати соціальні функції, які є пов'язаними з наданням безпеки та гарантій членам суспільства. Для реалізації вказаних цілей держава нагромаджує фінансові ресурси у централізованих фондах грошових коштів, що дає змогу виконати взяті на себе зобов'язання. Проте для якісного реформування та побудови соціально орієнтованої економіки в Україні необхідне залучення значних коштів. Покращенню ситуації з поповнення ресурсної бази державних фінансів сприятимуть швидкі темпи розвитку вітчизняної економіки, проте вирішення такого завдання можливе тільки якщо долучити до офіційного господарського обороту підприємницький капітал, який діє за межами чинної державної регламентації – у необрахованих економічних відносинах, що мають назву – «тіньова економіка».

Явище тіньової економіки привертає до себе значну увагу з низки причин, серед яких: важливість тіньового сектору, його відокремленість від

господарської системи держави, що тягне за собою дублювання діяльності офіційних господарських інститутів.

Ринок тіньової економіки співіснує паралельно із легальним господарством. В разі відсутності конкурентоспроможного державного сектору обсяги тіньової економіки України зростатимуть, що може призвести до таких наслідків:

- перехід під контроль тіньового сектору певних ринків внаслідок розподілу сфер економічного впливу;
- криміналізація економіки, проникнення криміналітету в ті елементи суспільства, які не піддавалися впливу тіньової економіки;
- повне вичерпання легального капіталу, який можна було б інвестувати в розвиток економіки України.

Тінізація економіки створює негативний вплив на свідомість людей, в суспільстві формується сумнів щодо можливості державних інститутів, насамперед, правоохоронних, забезпечити захист майна, прав та свобод громадян [2].

Щодо основних причин, які не дають змоги українській економіці вийти з тіні є:

- надмірний податковий тиск на суб'єктів господарської діяльності для наповнення бюджету;
- застосування корупційних схем на різних рівнях державних органів;
- неможливість повноцінно контролювати ринкове середовище (недосконалість інститутів, суб'єкти господарювання, повинні самі створювати механізми для співпраці);
- постійні зміни, які відштовхують інвесторів з точки нестабільності умов для ведення бізнесу;
- нестабільне політичне середовище [3].

Для вирішення окреслених проблем необхідним є проведення детінізації економіки. Детінізація економіки – комплекс дій, який передбачає припинення

дій та передумов, що дозволяють породжувати тіньові процеси, а також створення сприятливих умов для переходу тіньових фінансових потоків у легальне русло. Пріоритетними заходами детінізації української економіки є такі:

- зниження рівня корупції – викриття корупційних схем, мінімізація корупційних проявів, встановлення суворого контролю над антикорупційними заходами;
- покращення монетарної політики – збільшення обсягів банківського кредитування галузей, які мають в цьому найбільшу необхідність; забезпечення стабільності номінального обмінного курсу гривні; покращення механізмів гарантій збереження вкладів населення у фінансово-кредитних установах;
- розробка сприятливих умов для розвитку підприємницької діяльності: покращення умов для ведення малого бізнесу; забезпечення підвищення кваліфікацій керівних кадрів державних і приватних підприємств відповідно до сучасних теорій менеджменту, фінансового планування, управління, маркетингу;
- здійснення податкової реформи – вирівнювання податкового навантаження, посилення контролю за рівнем витрат виробництва.

Список використаних джерел:

1. Мотріков В. Тіньові ціни в економічній теорії. *Економіка України*. 2007. № 8. С. 46-51
2. Прилипко Ю.І. Методичні підходи до визначення обсягів тіньової економіки у сільському господарстві. *Статистика України*. 2017. № 2. С. 13-19.
3. Зянько В.В. Тіньові доходи та шляхи їх зменшення в Україні. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2018. № 1. С. 8-13.

Висоцька І.Б.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: СУТНІСТЬ, СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У сучасному динамічному світі все частіше виникають ризики та загрози фінансовій безпеці держави. Важливою складовою фінансової безпеки є податкова безпека. Важливість податкової складової фінансової безпеки пояснюється місцем та значенням податків в економічній системі. Податки – є матеріальною основою функціонування держави. Податки впливають на стан економіки, наповнення бюджету, взаємовідносини між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Від податків залежить здатність держави виконувати свої функції: політичну, економічну, соціальну, правоохоронну та інші. Такий підхід спонукає до поглибленого вивчення сутності поняття «податкова безпека», оцінки її рівня та проблем її забезпечення. Значимість податків у забезпеченні фінансової безпеки держави обумовлюється наступним: по-перше, податки – формують фінансові ресурси, що знаходяться у розпорядженні держави і формують дохідну частину бюджету; по-друге, податки – дієвий механізм впливу на економічний розвиток суб'єктів господарювання та на соціальний розвиток; по-третє, податки – інструмент, який підкреслює взаємозалежність держави та платників податків.

Показником, що характеризує ефективність податкової політики є рівень оподаткування вітчизняної економіки (табл. 1). Як свідчать дані табл.1, у 2015-2019 рр. рівень оподаткування в Україні зменшився з 25,65% у 2015 р. до 18,42 % ВВП у 2019 р., досягнувши максимального значення у 2015 р. Офіційні дані не викликають особливого занепокоєння, оскільки відомо, що для західноєвропейських країн рівень податкового навантаження є прийнятним в діапазоні 25-35%.

Таблиця 1

Динаміка рівня оподаткування в Україні в період 2015-2019 рр.*

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Абсолютне відхилення 2019р. до 2015 р.
ВВП за ринковими цінами, млрд. грн.	1979	2393,1	2982,9	3558,7	3974,5	1995,5
Податкові платежі зведеного бюджету, млрд. грн.	507,6	428,7	519,1	623,3	732	224,4
Частка податкових платежів зведеного бюджету у ВВП, %	25,65	17,91	17,40	17,51	18,42	-7,23
Єдиний соціальний внесок, млрд. грн.	185,6	131,8	180,8	228	273,4	87,8
Частка соціальних платежів у ВВП, %	9,38	5,51	6,06	6,41	6,88	-2,50
Всього податки і ЄСВ, млрд. грн.	693,2	560,5	699,9	851,3	1005,4	312,2
Рівень оподаткування, % ВВП	35,03	23,42	23,46	23,92	25,30	-9,73

*Джерело: розраховано за даними [7]

Упродовж 2015-2019 рр. спостерігається скорочення податкового навантаження на 9,73%, що пов'язано із зміною навантаження в сторону збільшення частки податків на споживання.

Важливе значення для забезпечення податкової безпеки має ефективність діяльності податкових органів. До показників, що характеризують ефективність фіскальних органів доцільно віднести кількість проведених перевірок, загальну суму узгоджених дорахувань за результатами проведених перевірок (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка показників результативності діяльності податкових органів України упродовж 2015-2019 рр.

Упродовж аналізованого періоду кількість проведених перевірок скоротилася на 7786 перевірок, що пов'язано із введенням мораторію. Значно скоротилася кількість позапланових перевірок – на 7824 відповідно. Зменшення числа перевірок не вплинуло на суму донарахованих грошових зобов'язань, яка підлягає погашенню. Так, упродовж аналізованого періоду даний показник збільшився на 8,5 млрд. грн.

Суттєву загрозу податковій безпеці становить рівень корупції та тіньової економіки. За даними Мінекономрозвитку України, рівень тіньової економіки у 2019 році становив 28% офіційного ВВП, що на 2% менше, ніж у 2018 році, і на 12% менше, ніж у 2015 році [8]. Упродовж останніх п'яти років спостерігається зниження рівня тінізації економіки. В Україні у 2015-2019 рр. середні податкові втрати через функціонування тіньової економіки становлять приблизно 17,2% офіційного ВВП.

Таблиця 2

Аналіз податкових надходжень та втрат України упродовж 2015-2019 рр.

Роки	Обсяг ВВП (номінального), млрд. грн.	Рівень тіньової економіки, %, %	Податковий коефіцієнт*	Обсяг податкових втрат онсолідованого бюджету, млрд. грн.	Податкові втрати консолідованого бюджету, % ВВП	Втрати надходжень фондів соц. страхування, млрд. грн.	Втрати надходжень фондів соц. страхування, % ВВП	Податкові втрати, всього, % ВВП
2015	1979	40	0,451	357,01	18,04	95,8	4,84	22,88
2016	2383,1	35	0,425	354,49	14,88	91,7	3,85	18,72
2017	2982,9	32	0,416	397,08	13,31	55	1,84	15,16
2018	3558,7	30	0,406	433,45	12,18	98,2	2,76	14,94
2019	3974,5	28	0,413	459,61	11,56	105,1	2,64	14,21
Середнє значення	2975,6	33	0,4222	400,33	13,99	89,16	3,19	17,18

*Джерело: розраховано за даними [7] та [8]

Податкові втрати умовно поділяють на бюджетні втрати та державні втрати фондів соціального страхування. Результати показують, що зведений бюджет України не отримує в середньому на 13,9% ВВП, або приблизно на 400 млрд. грн податкових надходжень. У середньому фонди соціального страхування

за останні п'ять років не дотримують фінансування в розмірі 3,19% ВВП (близько 89,16 млрд. грн).

Проведений аналіз показників, що характеризують рівень податкової безпеки показав, що проведені реформи дали позитивні результати. Це проявляється у зниженні рівня податкового навантаження, тіньової економіки, збільшенні обсягів податкових надходжень, результативності діяльності податкових органів. Проте здійсненні заходи не вирішили всіх проблем. Зазначимо, що основні загрози податковій безпеці лежать не лише в податковій сфері.

Отже, податки є фінансовою основою функціонування держави. Без забезпечення належного рівня податкової безпеки неможливо досягти фінансової, економічної та національної безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Іщенко В. В. Податкова складова фінансової безпеки держави. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 37. С. 35–40.
2. Іванов Ю. Б., Бережна Ю. В. Податкова безпека: сутність та умови забезпечення. *Економіка розвитку*. 2010. № 2(54). С. 9–11.
3. Виклюк М.І., Гаресик В.В. Податкова безпека: дуалістичність економічної природи трактування змісту основних характеристик. *Інноваційна економіка*. 2013. № 5. С. 242–246.
4. Медведкіна Є.О. Теоретико-методологічні засади забезпечення фінансової безпеки національних економік. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2011_1/tom1T/249.pdf.
5. Баранецька О., Мартинюк В. Національні інтереси України в сфері фіскальної безпеки. *Наука молода*. 2008. № 9. С. 83–87.
6. Цимбалюк І.О. Податкова безпека в системі фінансової безпеки держави. Стратегічне управління національним економічним розвитком: монографія/за ред. О.В. Кендюхова. Донецьк: ДВНЗ «ДонНТ», 2013. Т.2. С. 13–23.
7. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua>

8. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua>

Вінічук М. В.,
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри фінансів та обліку,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

БОРГОВА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Значні диспропорції соціально-економічного розвитку України, підкріплені політичною нестабільністю, проведенням військових дій на Сході, анексією Автономної Республіки Крим, а також пандемією COVID-19, спричинені тривалим загостренням проблем фінансово-економічної кризи, нестабільністю зовнішньоекономічних зв'язків та великими обсягами боргової залежності від зовнішніх кредиторів. Зовнішня заборгованість є важливим аспектом сучасних глобалізаційних та інтеграційних процесів, безумовною детермінантою боргової безпеки держави та індикатором рівня розвитку національної економіки країни.

Впродовж останніх років спостерігається гостра нестача фінансових ресурсів і, як наслідок, дефіцит державного бюджету, покриття якого відбувається за рахунок запозичень. За таких умов зростають обсяги державного боргу та боргове навантаження, що зумовлює зниження належного рівня життя населення та погіршення стану боргової безпеки. Тому, забезпечення та зміцнення рівня боргової безпеки, під якою розуміють такі обсяги внутрішньої й зовнішньої заборгованості, а також ефективність використання внутрішніх та зовнішніх запозичень, які б дозволили забезпечити вирішення проблем соціально-економічного та фінансового характеру, є пріоритетним завданням України та, на сучасному етапі, набуває особливої актуальності. Зауважимо, що

до основних факторів, які впливають на рівень боргової безпеки, відноситься: стан нормативно-правової бази, що регламентує формування державного боргу і використання запозичених коштів; загальний обсяг, структура боргових зобов'язань, динаміка державного боргу; перелік наявних і потенційно можливих боргових інструментів, а також фактичні пропорції між ними і можливість диверсифікації ринку державних цінних паперів; офіційний валютний курс і темпи зростання ВВП; існуюча система управління державним боргом [1].

В Україні рівень граничного обсягу внутрішнього і зовнішнього державних боргів визначається згідно положень ст. 18 Бюджетного кодексу України, де зазначено, що величина основної суми боргу не має перевищувати 60 % фактичного річного ВВП України. У разі перевищення граничної величини боргу Кабінет Міністрів України зобов'язаний вжити термінових заходів з метою зменшення суми державного боргу до встановленого нормативного значення [2].

На відмінну від вітчизняної методики, міжнародний досвід управління борговою безпекою базується на розробленій Світовим банком моделі оцінки рівня боргового навантаження на економіку країни, яка уніфікує основні показники боргової безпеки.

Варто зауважити, що діагностика фінансової компоненти економічної безпеки України, згідно Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29 жовтня 2013 року № 1277 [3] відбувається на основі дослідження рівнів боргової, валютної, бюджетної, грошово-кредитної безпеки, безпеки страхового й фондового ринку, тому проведений аналіз стану функціональних складових фінансової компоненти економічної безпеки України у 2019 р. дає підстави для висновку, що найбільший вплив серед функціональних складових на рівень фінансової компоненти економічної безпеки чинить боргова безпека. Підтвердженням цього є емпіричні дослідження рівня боргової безпеки України впродовж 2010–2019 рр., які засвідчують поступове погіршення показників стану боргової безпеки і, як наслідок, зниження рівня економічної безпеки держави.

Водночас, використання інструментарію нелінійного програмування (кореляційно-регресійний аналіз з використанням ПП Statistica 8,0) доводить, що в умовах 2019 року прослідковується міцний прямопропорційний зв'язок між показниками рівня боргової, валютної, бюджетної та фінансової безпеки України (рівняння 1) та доводить нашу гіпотезу.

$$Y = 10,50 + 0,36 \times x_1 + 0,40 \times x_2 + 0,60 \times x_3, \quad (1)$$

$$R = 0,981; p\text{-level} = 0,004; F = 52,935$$

де Y – рівень фінансової безпеки; x_1 – рівень боргової безпеки; x_2 – рівень валютної безпеки; x_3 – рівень бюджетної безпеки; R – коефіцієнт регресії; F – критерій Фішера.

Проблеми забезпечення високого рівня боргової безпеки, як невід'ємної компоненти економічної безпеки України спричинені неадекватним реагуванням щодо недосконалості бюджетної політики і нецільового використання коштів бюджету, фіскальним характером системи оподаткування. Усе це поглиблює фінансову кризу, яка призводить до різкого падіння ВВП, порушення процесу формування і розподілу централізованих фондів держави, дестабілізації банківської системи, девальвації національної валюти та дефолту [4, с.17]. Остання теза підтверджується результатами дослідження з використанням інструментів нелінійного програмування (поліноміальна модель, статистичний пакет CurveExpert 5,0) взаємозв'язку між рівнем боргової та економічної безпеки (рис. 1).

При оцінці взаємозв'язку між борговою та економічною безпекою в Україні доведено, що зниження боргової залежності України від зовнішніх та внутрішніх кредиторів підвищить рівень боргової безпеки у стратегічній перспективі та зумовить підвищення рівня економічної безпеки країни.

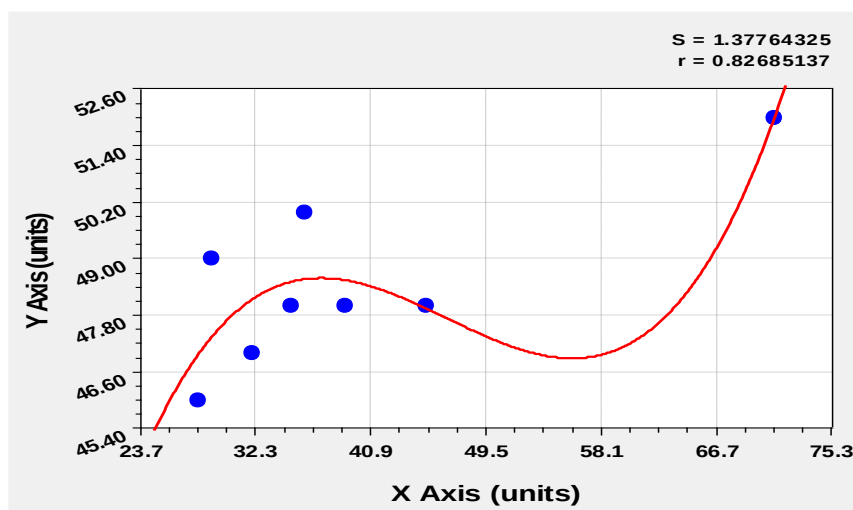

Рис. 1. Взаємозв'язок між рівнем боргової та економічної безпеки, 2010–2019 рр. (нелінійне програмування – поліноміальна модель)*

$$Y = 1,91 + 3,23x - 0,07x^2 + 0,05x^3 \quad (2)$$

де Y – рівень економічної безпеки; x – рівень боргової безпеки.

Джерело: розраховано на основі [5]

Отже, на сучасному етапі вкрай необхідною є розробка оптимальної стратегії запозичень, управління державним боргом та забезпечення достатнього рівня як боргової, так і економічної безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. Державні фінанси. К.: Атіка, 2002. С. 368.
2. Бюджетний кодекс України: Ухвалений Верховною Радою України 22 березня 2001 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page>. (Дата звернення 03.10.2020 р.).
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013 р. URL: <http://www.me.gov.ua>. (Дата звернення 03.10.2020 р.).

4. Сухоруков А.І., Мошенський С.З., Петрук О.М. Національна економічна безпека: Навч. посібник. Житомир: ПП «Рута», 2010. 384 с.
5. Тенденції тіньової економіки в Україні у II кварталі 2020 р. Офіційна веб-сторінка Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL:<http://www.me.gov.ua>. (Дата звернення 03.10.2020 р.).

Галевич М.А.

здобувач вищої освіти групи ФБССмаг-21
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

Науковий керівник:

Висоцька І.Б.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ, СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ ТА СХЕМИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КОРУПЦІЙНИХ ДОХОДІВ

Корупція все ще залишається однією з найбільших проблем України. Корупція призводить до руйнації системи цінностей суспільства, посилює недовіру громадян до органів державної влади, є причиною негативних економічних наслідків, поширення нерівності та уповільнення зростання доходів населення.

Термін «корупція» походить від лат. *corruptio*, тобто підкуп, хабар. У сучасному трактуванні корупція – це неправомірна діяльність у сфері політики та державного управління, що пов’язано з використанням посадовими особами доручених їм прав та владних можливостей для особистого збагачення. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції», корупція – використання особою наданих їй службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої

вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [2].

Щодо поширення корупції, то необхідно зазначити, що у 2019 р. Україна погіршила цей показник –30 балів зі 100 можливих. Україна у 2019 р. повернулася на рівень 2017 року і тепер посідає 126 місце зі 180 країн. Поруч з Україною у рейтингу – Киргизстан, Азербайджан та Джибуті (рис. 1). Україна з-поміж сусідів випереджає Росію, яка зберегла свої позиції (28 балів, 137 місце). Очікувано серед сусідів лідирує Польща (58 балів, 41 місце) та Словаччина (50 балів, 59 місце). Білорусь додала один пункт і тепер має 45 балів та 66 місце. Також, цього року спостерігаємо зниження індексу у сусідів: Румунія – мінус 3 бали, Угорщина – 2, Молдова 1 [1].

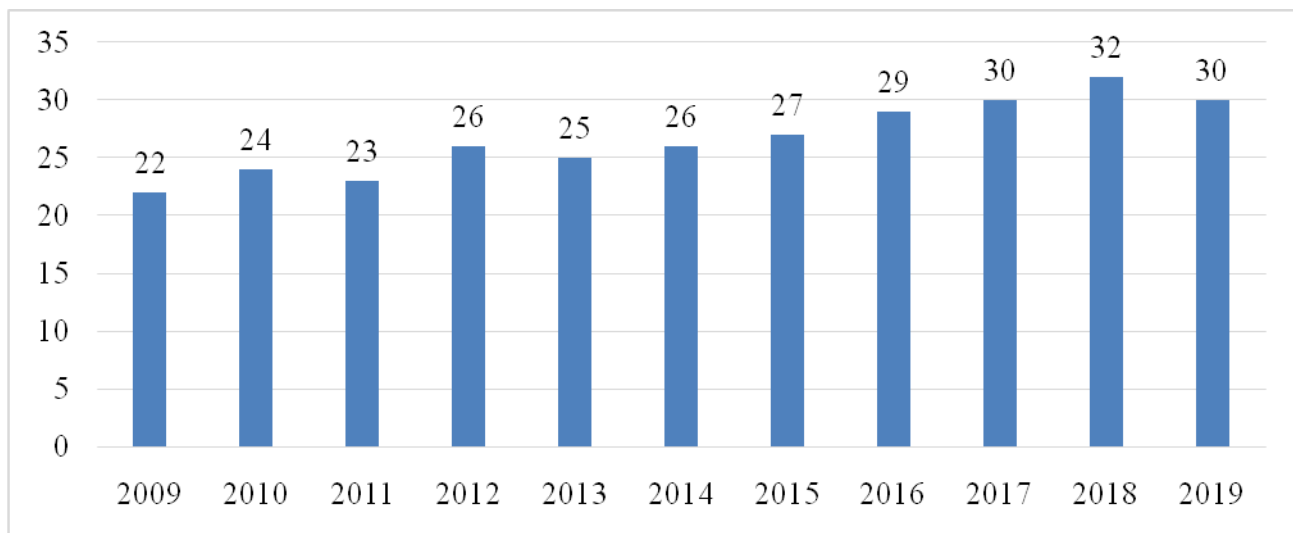

Рис. 1. Динаміка індексу сприйняття корупції в Україні упродовж 2009-2019 рр., балів

Найпоширенішими видами корупційних злочинів є такі: розкрадання бюджетних коштів, службове підроблення, зловживання владою або службовим становищем. Проте вчинення корупційних дій передбачає отримання матеріальної вигоди для корупціонера. Для того, що б скористатися отриманими

коштами, необхідно їх легалізувати. Основними інструментами легалізації корупційних доходів є такі:

- фіктивні послуги;
- використання афільованих осіб для надання псевдопослуг;
- передоплата за товари і послуг підконтрольним особам з подальшою недоставкою їх;
- укладання заздалегідь неправомірних угод щодо придбання продукції за цінами, встановлені для соціальних потреб, з подальшою її реалізацією;
- використання підприємств з ознаками фіктивності;
- «торгівля» державними послугами з видачі дозвільних документів [3].

Найпоширенішими способами відмивання корупційних доходів є такі:

- залучення осіб, які пов'язані із корупціонером, проте не є його близькими родичами;
- отримання неправомірної вигоди та переведення корупційних коштів в подальшому у безготівкову форму;
- отримання корупційних доходів в Україні з подальшою їх легалізацією у інших країнах;
- отримання (неодноразове) спадщини від осіб, не пов'язаних з корупціонером родинними зв'язками;
- неодноразовий виграш у лотерею великих сум;
- купівля корпоративних прав.

Важливим інструментом у подоланні корупції є фінансовий моніторинг. Спеціально уповноваженим органом, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення є Державна служба фінансового моніторингу України. Фінансовий моніторинг дозволяє контролювати грошові потоки фізичних і юридичних осіб. Він

здійснюється з метою протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму.

Створена національна система протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, покликана забезпечити проведення єдиної державної політики в даній сфері, є важливим компонентом стратегії боротьби зі злочинністю й спрямована на захист прав і свобод людини й громадянина, забезпечення національної безпеки й охорону економічних інтересів України.

Список використаних джерел:

1. Індекс сприйняття корупції – 2019. URL: <http://cpi.ti-ukraine.org/#/>
2. Про запобігання корупції. Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
3. Як відмивають корупційні доходи. URL: <http://finpost.com.ua/news/1324>

Гірка О. Р.,

здобувач вищої освіти групи ФБССмаг-21
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

Науковий керівник:

Наконечна Н. В.,

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри фінансів та обліку,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ДІЯЛЬНІСТЬ ОФШОРНИХ ЗОН У МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИНАХ

Останнім часом європейське співтовариство почало з прохолодою ставитися до компаній із «податкових гаваней», спрямовуючи свою ділову активність до країн, які не мають офшорної юрисдикції, проте є привабливішими

з точки зору податкового планування [1, с. 45–46]. Фінансова криза змусила провідні економічні держави уважніше ставитися до фінансових витрат від використання платникам податків офшорів. Тому багато європейських юрисдикцій припинили або суттєво лімітували використання офшорних податкових режимів. Так, Люксембург 16 припинив реєструвати такого типу компанії з кінця 2010 року. На сьогодні впроваджуються нові, зручні й ефективні в податковому розумінні режими. Одним із прикладів цього нововведення є встановлення податкового режиму або податкове звільнення для всіх (у тому числі для власних резидентів).

Важливим фактором привабливості офшору є стабільність такого режиму господарювання на мікрорівні. Сьогодні очевидні переваги від використання офшорних схем для бізнесу, що полягають у:

1) використанні декількох офшорних компаній під час приватизації підприємств з метою збереження анонімності реального власника та отримання контрольного пакета акцій підприємства;

2) номінальній сплаті статутного капіталу та утриманні статусу IBC – International Business Company за порівняно невелику плату – до 1 000 дол.;

3) відсутності потреби в поданні бухгалтерських звітів урядовим чи податковим органам. Уся звітність замінена щорічним фіксованим збором від 150 до 1 000 дол. [2].

Інвестиційна привабливість різних офшорних зон залежить від умов реєстрації й оподаткування. Визначено рейтинг офшорних зон за ступенем їх надійності:

- до першої групи належать Швейцарія, Люксембург, Дублін, Гонконг, Сінгапур, острови Гернсі, Мен і Джерсі;
- до другої групи надійності віднесено Лабуан, Монако, Мальту, Андорру, Бахрейн, Гібралтар, Бермуди, Макао, Барбадос;

- до третьої групи увійшли Кіпр, Ліхтенштейн, Антигуа, Ліван, Панама, Ангілья, Кайманові, Британські та Віргінські острови, Беліз, Аруба, острів Куку, Багамські острови.

Доцільно зауважити, що фактор сприятливого інвестиційного клімату країн 2-ї та 3-ї груп відіграє важливу роль у виборі об'єктів інвестування українськими господарськими суб'єктами.

Переваги функціонування офшорів на мікроекономічному рівні водночас є недоліками та створюють загрози не тільки для окремих економік, а і для стабільності глобального економічного простору.

Серед головних негативних аспектів функціонування офшорів у глобальній економіці слід виділити такі:

- недобросовісна податкова конкуренція та ухилення від податків;
- створення умов для відтоку капіталу;
- створення елементів нестабільності у світовій економіці та фінансах у зв'язку з можливістю накопичення в офшорних зонах великих обсягів капіталів, насамперед спекулятивних;
- зменшення зайнятості в країнах-донорах;
- підтримка тіньової економіки;
- вплив на соціальну ситуацію в країнах-донорах, пов'язаних з ухиленням від оподаткування за допомогою офшорів;
- отримання позаконкурентних переваг тими компаніями, які використовують офшори.

Незважаючи на всі негативні аспекти функціонування офшорних зон, повністю відмовитися від їх використання на сьогодні не доцільно ні для територій, які вважаються “податковими гаванями”, ні, тим більше, для компаній, які успішно використовують переваги цих зон.

Розробка та вжиття заходів з протидії ухиленню від сплати податків з використанням при цьому офшорних центрів стали однією з головних цілей фінансових органів багатьох країн. До найбільш впливових міжнародних

організацій, які взялися до протидії зловживанням, що відбуваються в офшорних центрах, належать Європейський Союз і Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Низка держав, що є лідерами світової економіки, уклали двосторонні та багатосторонні угоди з цієї проблеми. До таких країн належать США, Японія, Канада, Франція, Німеччина та Великобританія. Цією проблематикою також займаються Група чотирьох (Англія, Франція, Німеччина та США) та Співтовариство податкових адміністраторів країн Тихого океану (Японія, Австралія, Канада та США).

США, Франція й Індія належать до небагатьох країн, які офіційно санкціонували податкове виказування та ввели винагороду за надання інформації про неплатників податків. Так, за офіційними даними Служби внутрішнього доходу (СВД) на одну перевірку стосовно осіб, які мають прибуток менше 10 тис. дол., приходить 4 перевірки стосовно осіб з прибутком від 25 до 100 тис. дол. і 16 – з прибутком більше 100 тис. дол. [3].

Активну позицію займає Велика двадцятка (G-20), що за результатами щорічних самітів презентує власні рекомендації щодо зміни законодавчих основ функціонування офшорних зон. G-20 тісно співпрацює з Офшорною групою банківського нагляду (OGBS), створеною в 1980 р. за ініціативою Базельського комітету з банківського нагляду.

Таким чином, діяльність міжнародних організацій, які координують діяльність “податкових гаваней” у світі і, тим самим, виконують регулюючу функцію міжнародних фінансів, сьогодні спрямована на обмеження операцій, що фінансуються за рахунок капіталу кримінального походження та запобігання транснаціональному руху капіталу незаконним шляхом.

Список використаних джерел:

1. Волкова Ю. О. Розвиток офшорних центрів у системі міжнародного бізнесу. Формування ринкових відносин в Україні. 2008. № 1(80). С. 43–

48. URL : http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Formuvannya-rynkovyh-vidnosyn-v-Ukraini/FRVUkr-2008-1/2008_01_43-48.pdf
2. Офшорні зони як інструмент міжнародної податкової конкуренції. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/znpnudps/2009_1/pdf/09kvmitc.pdf/
3. Стецюк С. С. Прогнозна оцінка можливості та доцільності створення офшорних зон в Україні. Зовнішня торгівля: право та економіка. 2008. № 1. С. 64–71. URL : <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/result.php3>

Горбан І. М.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Форми прояву загроз фінансової діяльності підприємства мають різний характер на макро-, мезо- й мікрорівнях і являють собою складну динамічну систему, що визначає ускладненість кризових соціально-економічних ситуацій, необхідність моніторингу інтенсивності впливу загроз на різних рівнях ієрархії соціально-економічних систем.

Загроза економічної безпеки підприємства може бути визначена як деякий збиток, інтегральний показник якого характеризує ступінь зниження економічного потенціалу за визначений проміжок часу. При цьому виявлення і вжиття заходів, спрямованих на запобігання загрозам економічної безпеки, припускає аналіз прогнозованого стану підприємства в результаті виконання прийнятих раніше стратегічних для нього економічних і науково-технічних

рішень, врахування загальних тенденцій і процесів в економіці та ін. Саме різноманіття процесів, що відбуваються на підприємстві, визначає досить широкий спектр загроз, які впливають на його функціонування. Тому розуміння сутнісних характеристик загроз, і як наслідок, вироблення управлінських заходів, що їх локалізують, вимагають визначеного їхнього групування [2].

Важливою складовою процесу моніторингу загроз є їх детальна класифікація, яка дозволить краще визначити тип загроз та методи протидії його негативному впливу. Загрози діяльності підприємства можна класифікувати за наступними ознаками: можливість прогнозування, джерело виникнення, можливість запобігання, відкритість, природа виникнення, величина збитку, наслідки й ступінь імовірності виникнення, за масштабом виникнення.

Однією з найбільших загроз фінансової діяльності будь-якого підприємства є топ-менеджмент, оскільки саме від вищого керівництва залежить, які будуть норми, правила та організаційна структура підприємства, яка в подальшому суттєво може вплинути на фінансову діяльність підприємства. Причина значної частоти загроз такого характеру – це психологічна й професійна некомпетентність керівників, менеджерів чи їхня невідповідність професійно важливим вимогам [1].

Формування стабільних умов розвитку на підприємстві вимагає створення організаційно-економічних механізмів розвитку партнерських відносин із суб'єктами ринку та органами державного управління. У цьому аспекті підприємствам потрібно здійснювати постійний моніторинг і розробляти заходи, спрямовані на недопущення виникнення загроз у процесі взаємодії з різними суб'єктами ринку. Враховуючи вищевикладене, необхідно здійснювати ідентифікацію загроз підприємств у процесі взаємодії з різними соціально-економічними системами (табл. 1).

Визначення основних загроз фінансово-економічній діяльності підприємств у процесі взаємодії із різними соціально-економічними системи [3]

Суб'єкт господарювання	Ідентифікація загроз
Постачальники	Несвоєчасність поставок матеріальних ресурсів; розрив зв'язків; невиконання умов договору поставки; непередбачуване збільшення цін
Споживачі	Зміна смаків, зниження платоспроможного попиту; поширення неправдивої інформації
Конкуренти	Агресивна політика збільшення ринкової частки; недобросовісна конкурентна політика; демпінг цін; монополізація
Органи державного управління	Зміна чинного законодавства; корупційні дії; лояльність до окремих підприємств; непрозорість дозвільної системи; збільшення податкового тиску

Ефективний моніторинг загроз фінансовій діяльності підприємства можливий лише при відповідному ресурсному та інформаційному забезпеченні.

Отже, моніторинг загроз фінансовій діяльності підприємства є складним, багаторівневим процесом, який передбачає низку заходів, направлених на дослідження зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування підприємства, з метою своєчасного виявлення можливих загроз та протидії ним.

Список використаних джерел:

1. Азарова А. О. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2012. 172 с.
2. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія. Львів : Арал, 2008. 384 с
3. Франчук В. І. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2015. 236 с.

Грень Р. Т.,
аспірант кафедри соціальних дисциплін
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З ЕЛЕМЕНТАМИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах дозрівання еволюційно-інформаційного суспільства, процесів інтеграції важливу роль в розвитку країн відіграє цифрова економіка, яка виступає продуктивним підґрунтям розвитку суспільства на платформі інформаційно-комунікативних технологій, трансформації фінансової інфраструктури, збільшенні обсягів та прискоренні руху фінансових потоків, зростанні конкуренції. Міжнародний досвід розвинених країн світу свідчить про пріоритетність розвитку цифрової економіки. Країни ЄС ставлять за мету забезпечити широке та ефективне застосування цифрових технологій, що призведе до вирішення основної проблеми та сприятиме поліпшенню якості життя європейцям.

Крім того, розвиток цифрової економіки є передумовою розбудови в Україні цифрового ринку та його подальшої інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС. Україна належить до числа країн, в якій на законодавчому рівні розвиток цифрової економіки визначено одним із пріоритетних напрямів державної політики, як передбачено у проекті закону «Про цифровий порядок денний України». Як зазначено в проекті питання «цифровізації» окремих галузей економіки, сфер суспільного життя має вирішуватися шляхом прийняття галузевих нормативно-правових актів. Розвиток цифрової економіки України зводиться до створення ринкових стимулів, мотивацій, попиту та формуванні потреб щодо використання цифрових технологій, смарт продуктів, продуктів та послуг серед українських секторів промисловості, сфер життєдіяльності, бізнесу та суспільства для їх ефективності, конкурентоспроможності та національного

розвитку, зростання обсягів виробництва високотехнологічної продукції.

Проблемам забезпечення фінансової безпеки як структурної складової економічної безпеки держави, регулювання процесів цифровізації, перспективи ризиків і загроз впровадження цифрових технологій присвячені дослідження О. Амосова, О. Арєф'єва, П. Пашко, І. Бланка, З. Варналія, В. Геєця, С. Онищенко, О. Барановський, П. Гомбера, М. Єрмошенко, С. Дароллес, А. Єпіфанова, П. Винья, Н. Вовченко, В. Корнєєва, М. Малона та ін.

Метою України є інтеграція до світового діджітал середовища. Так, 17 січня 2018 року своїм розпорядженням Уряд схвалив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018- 2020 роки і затвердив план заходів щодо її реалізації [1].

Сучасна модель цифрової трансформації економіки пов'язана з розвитком бізнес-стартапів, які використовують цифрові платформи. Фактично протягом останнього десятиріччя відбувається революція платформ. Особливістю цифрових платформ є об'єднання різних груп споживачів, виробників, власників ресурсів на одному віртуальному просторі. Вітчизняний цифровий капітал перебуває на стадії формування, але вже спостерігається велика кількість позитивних прикладів, оскільки можливості розвитку цифрової економіки в Україні пов'язані з розширенням використання цифрових платформ, які є точками зростання сучасної інформаційної економіки, при цьому перспективним напрямом розвитку цифрових платформ виступає технологія блокчейн [2].

Загальнопоширеним у світі є визначення цифрової економіки як електронної комерції, що здійснюється за допомогою сучасних інформаційних і комунікаційних технологій. Адже розвиток цифрових технологій є однією з причин збільшення масштабів тіньової економіки, оскільки із виникненням сучасних технологій зростає можливість «цифрової злочинності». Оцінка впливу «цифрової економіки» на національну та світову економіку, а також на всю соціальну сферу дуже важлива, що впливає з огляду на проблеми поширення транснаціональної злочинності в Інтернет просторі.

Організована кіберзлочинність асоціюється не лише з проблемами інформаційної безпеки, але й із загрозами для державної безпеки, військово-промислового і виробничого комплексів, інфраструктури життєзабезпечення. Характеризуючи стан організованої злочинності у сфері економіки, її виділяють в окрему категорію для вивчення злочинності саме у сфері «цифрової економіки».

Як зазначено в доповіді Європолу «Оцінка загроз організованої кіберзлочинності (ІОСТА)» (2018) [3], забезпечення правопорядку у кіберпросторі потребує активізації роботи з ідентифікації, локалізації окремих злочинців і злочинних груп, які є складовими елементами сучасної європейської кримінальної субкультури. Це передбачає насамперед створення національних і міжнародних баз даних про кіберзлочинність та її кримінологічний стан.» У Стратегічному звіті «ІОСТА» надаються основні рекомендації правоохоронним органам, політикам та регуляторним органам, щоб вони мали змогу ефективно та узгоджено реагувати на кіберзлочинність та протистояти їй. Велике значення для успішної боротьби правоохоронних органів з кіберзлочинністю мають такі складники, як виділення достатніх ресурсів для дослідження шкідливого програмного забезпечення і нових бізнес моделей кіберзлочинності, а також проведення стрес-тестів і аудиту безпеки державних органів і населення. Правоохоронні органи повинні мати інструменти, методи і досвід для боротьби зі злочинним зловживанням методами шифрування й анонімності.

На даний момент профілактичні кампанії у сфері кіберзлочинності спрямовані в основному на громадян і бізнес, тобто потенційних жертв кіберзлочинності. Крім того, потрібно також активізувати роботу з потенційними кіберзлочинцями, насамперед підлітками та молоддю, що володіють програмними навичками, за допомогою яких можна нашкодити Інтернет системі, а також працівниками у сфері ІТ.

Однією із важливих сфер діяльності правоохоронних органів є боротьба з постачальниками кримінальних послуг та спеціалізованих інструментів, які є

основою програмних, апаратних і кадрових структур європейської кіберзлочинності. До такого роду спеціалізованих інструментів належать: шкідливе програмне забезпечення, включаючи програми-вимагачі паролів, програми-шпигуни і банківські трояни, а також, відповідно, їх розробники, постачальники і покупці, провайдери, організатори і виконавці DDoS атак [4].

З огляду на викладене можна виділити такі напрями діяльності правоохоронних органів для запобігання кіберзлочинності:

1) шахрайство із платіжними системами: шкідливі програми, які порушують цілісність платіжних систем, ускладнюють або блокують роботу банківських терміналів; системи «софт», що застосовуються для отримання готівкових коштів або конфіденційних даних під час користування кредитними картками, безконтактними картками і банківськими терміналами; системи «софт», що використовуються для крадіжки даних громадян, які перебувають у розпорядженні фінансових інституцій; системи «софт», що використовуються для викрадення грошових коштів і шахрайства у сфері електронної комерції і насамперед на транспорті, у роздрібних мережах і туристичному бізнесі;

2) наскрізна «цифрова злочинність»: вендори, покупці й адміністратори нелегальних торгових сайтів у DarkNet; кримінальні провайдери послуг із незаконної анонімності і прихованого(VPN) хостингу; експерти, розробники і програмісти, що сприяють використанню біткоїнів і інших віртуальних валют з метою кримінальних обмінних операцій, відмивання грошей і платіжних операцій, пов'язаних із будь-якими видами фінансування тероризму;

3) сексуальна експлуатація дітей та підлітків онлайн: боротьба з каналами потокового відео, пов'язаного із сексуальним насильством щодо дітей та підлітків; припинення діяльності груп, що спеціалізуються на виготовленні та розповсюдженні контенту, пов'язаного з педофілією; виявлення за допомогою цифрових засобів конкретних жертв сексуального насильства й експлуатації та проведення операцій з їх порятунку.

Ще одним напрямом транснаціональної злочинної діяльності є робота над встановленням більш тісних зв'язків з представниками корпоративного сектору в деяких країнах ЄС. Така взаємодія будується за трьома напрямами. По-перше, бізнес-структури замовляють послуги у кіберзлочинців. Найбільше це стосується крадіжок інтелектуальної власності та компрометуючої конкурентів документації. По-друге, ОЗУ інвестують злочинні прибутки в легальний бізнес та ІТ-індустрію, особливо у фінансові технології, виготовлення відеоігор і різного роду мобільних додатків, які передбачають отримання від клієнтів персональних даних [5].

Отже, викладене вище зумовлює зробити такі висновки:

-по-перше, правоохоронна діяльність повинна бути переформатована за допомогою посилення оперативного інформаційного співробітництва та взаємодії між різними правоохоронними органами задля розширення механізмів координуючого управління такими органами

-по-друге, існує істотна потреба у формуванні відомчих і міжвідомчих правоохоронних інформаційних мереж для спільних дій, погоджених за цілями.

-по-третє, потрібно розвивати використання в правоохоронній діяльності цифрових джерел доказів, мережових цифрових джерел оперативної інформації, інформаційних реєстрів.

-по-четверте, доречно переглянути підходи до регламентації конфіденційності інформації про оперативну обстановку, відкривши до неї мережевий доступ різних правоохоронних органів, які здійснюють боротьбу зі злочинністю у сфері цифрової економіки.

Цифрова економіка активно працює майже у всіх сферах життєдіяльності, зокрема у хмарних технологіях, Інтернет-банкінгу, у сфері придбання товарів з використанням смартфона, он-лайн консультації тощо. Наявна нормативна база не може забезпечити належний рівень протидії технологічним злочинам. Саме тому чисельність скоєних злочинів у сфері ІТ-технологій постійно зростає.

До ефективних засобів протидії скоєнню злочинів у сфері цифрової економіки можна віднести: постійне оновлення програмного забезпечення комп'ютерних систем правоохоронних органів; всезагальну інтеграцію заходів посилення інформаційної безпеки на основі новітніх розробок та впровадження сучасних систем захисту інформації; створення відповідної нормативно-правової бази, здатної забезпечити опір сучасним кіберзагрозам.

Оскільки основною метою діяльності правоохоронних органів є боротьба з дилерами шкідливих цифрових послуг та відповідних інструментів, то доцільним є створення реєстру таких постачальників, які мають сумнівну репутацію, в тому числі ІТ-компаній, інших суб'єктів господарювання, тим самим забезпечивши контроль над ситуацією у сфері цифрової економіки.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
2. ЄС працює над посиленням боротьби з відмиванням грошей-FT. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1751338-yes-pratsyuye-nad-posilennyam-borotbi-zvidmivannyam-groshey-ft>.
3. Ляшенко В.І., Вишневський О.С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку : монографія. Київ, 2018. 252 с.
4. Носатов І.К. Шляхи розвитку інформаційних технологій в контексті стратегічної розбудови національної економіки. *Економічні науки*. 2017. С. 160-164. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_22/2/35.pdf.
5. Пантелєєва Н. М. Кіберзагрози в умовах цифрової економіки. *Фінансовий простір*. 2019. №1. С. 130-139. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/679/677>.

Григоришин Н. О.,
аспірант кафедри економіки та економічної безпеки
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ОЦІНКА ЗАГРОЗ МОНЕТАРНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Україна поступово інтегрується у глобальне конкурентне середовище, в якому для досягнення успіху необхідні якісно нові підходи до розвитку економіки та системи фінансової безпеки держави, що ґрунтуються на забезпеченні стійкості фінансової системи. Наявність загроз фінансовій безпеці стримує розвиток економіки і, як наслідок, призводить до зростання соціальної напруженості. Без забезпечення фінансової безпеки практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед державою, а рівень безпеки в тому числі залежить від ефективності грошово-кредитної політики, яка, в свою чергу, безпосередньо впливає на економічну діяльність (визначає рівень цін, виробництво товарів і послуг) і на загальний рівень добробуту населення у кінцевому підсумку. Проте до теперішнього часу в країні не було створено повноцінну нормативно-правову основу формування системи фінансової безпеки держави та її монетарної складової.

Значення монетарної політики для забезпечення фінансової безпеки полягає в тому, що вона впливає на реальну купівельну здатність національної грошової одиниці і на стабільність грошового обороту, які забезпечують нормальні умови відновлення виробництва.

Вибір оптимальної монетарної політики в рамках забезпечення фінансової безпеки на сучасному етапі полягає у створенні умов стійкого розвитку фінансової системи та забезпечення економічного зростання при стримуванні впливу інфляції. Традиційна монетарна політика, яка була дієвою у період відособлення національних економік, вже малоефективна. Держава вже не в стані регулювати та контролювати транскордонний рух капіталу. Крім того, запобігання повторенню глобальної фінансової кризи вимагає реалізації нових методологічних підходів до монетарної політики, вдосконалення її інструментів та механізмів.

При розробці стратегії довгострокового економічного розвитку, в пошуках компромісних значень важливими є порогові значення показників-індикаторів монетарної безпеки. Запропонуємо наступний перелік даних показників, з визначенням можливих загроз відхилення фактичних значень показників від рівня їх порогових значень (табл. 1).

Таблиця 1

Показники-індикатори рівня монетарної (фінансової) безпеки України

	Назва показника-індикатора	Порогове значення	Можлива загроза відхилення фактичного показника від порогового значення
1.	Монетизація економіки, М2/ВВП	40-50%	Низький рівень монетизації може призвести до скорочення споживчого та інвестиційного попиту, до обмеження зростання економіки.
2.	Обсяг міжнародних резервів	Обсяг 3-х місячного імпорту	Недостатній обсяг золотовалютних резервів обмежує можливості НБУ щодо забезпечення стабільності грошової одиниці.
3.	Рівень інфляції	До 10% в рік	Зниження інфляції будь-якою ціною може призвести до кризи кредитної ліквідності і до обмеження кінцевого попиту.
4.	Рівень доларизації економіки	20%	Надмірна доларизація свідчить про зростання недовіри населення до національних грошей; про залежність економіки держави від коливань курсу іноземної валюти, зокрема долара США; погіршує вплив НБУ на пропозицію грошей в економіці.
5.	Швидкість обігу грошей	2	Зростання показника вказує на небажання населення заощаджувати, що є свідченням нестабільності в економіці.
6.	Обсяг готівки, % до грошової маси	не більше 10	Значний обсяг готівки в обігу вказує на недосконалість банківської системи та грошового обігу; свідчить про недовіру до банківської системи; створює сприятливі умови для функціонування тіньової економіки.
7.	Частка довгострокових кредитів у заг. обсязі кредитів, %	не менше 30%	Значення показника менше від порогового вказує на наявність високих кредитних ризиків довгострокового кредитування як для кредиторів, так і для позичальників, що призводить до зниження рівня інвестицій та гальмує економічне зростання.

Проаналізуємо індикативні показники рівня впливу монетарної політики на фінансову безпеку з допомогою розрахункових показників у табл. 2.

Таблиця 2

Основні показники-індикатори рівня впливу монетарної політики на фінансову безпеку[1-7]

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Показники грошово-кредитної статистики НБУ											
ВВП, млрд. грн	913,35	1082,57	1316,60	1408,89	1454,93	1 566,73	1979,46	2383,18	2 982,92	3 558,71	3974,56
Індекс інфляції, %	109,1	104,6	99,8	100,5	124,9	143,3	112,4	113,7	109,8	104,1	101,4
М3, млн. грн	487,30	597,87	685,51	773,20	909,0	956,7	994,1	1 102,7	1 208,9	1 277,6	1 438,3
М0 млн. грн	157,03	182,99	192,66	203,25	237,8	282,9	282,7	314,4	332,5	363,6	384,4
М1 млн. грн	233,75	289,89	311,05	323,23	383,8	435,5	472,2	529,9	601,6	671,3	770,0
М2 млн. грн	484,77	596,84	681,80	771,13	906,2	955,3	993,8	1 102,4	1 208,6	1 273,8	1 435,2
Обсяг банківських кредитів, наданих в економіку, млрд. грн	723,30	732,82	801,81	815,14	910,78	1 020,67	981,63	998,68	1 016,657	1 073,13	971,87
Обсяг міжнародних резервів НБУ, млрд. дол. США	25,29	35,14	31,36	24,65	17,81	6,42	13,44	15,44	18,58	20,82	26,29
Розрахункові показники											
Темп приросту грош. маси до попер. року	-	1,23	1,15	1,13	1,18	1,05	1,04	1,11	1,10	1,06	1,13
Рівень монетизації (М2 / ВВП), %	53%	55%	52%	55%	62%	61%	50%	46%	41%	36%	36%
Швидкість обігу (ВВП / М2)	1,88	1,81	1,93	1,83	1,61	1,64	1,99	2,16	2,47	2,79	2,77
Обсяг готівки (М0 / М3), %	32%	31%	28%	26%	26%	30%	28%	29%	28%	28%	27%
Частка довгострокових кредитів у загальному обсязі кредитів, наданих банками в економіку, %	31%	29%	25%	22%	19%	21%	22%	26%	26%	23%	20%
Рівень кредитування економіки, %	79%	68%	61%	58%	63%	65%	50%	42%	34%	30%	24%
Різниця між процентними ставками за кредитами та за депозитами у націон. валюті не фінансовим корпораціям, в.п.	8,2	9,1	5,4	6,3	8,9	10,1	6,8	7,0	6,3	5,4	5,8
Рівень доларизації кредитів, %	46,03	40,31	36,75	33,82	44,33	55,8%	49,4%	43,9%	42,8%	36,9%	38,2%
Рівень доларизації депозитів населення, %	42,57	42,97	44,04	37,05	41,37	45,3%	46,26%	45,38%	42,05%	41,66%	41,4%

Як видно з табл. 2, перелік показників-індикаторів оцінки стану грошово-кредитного сектора є досить містким, що дає змогу НБУ в динаміці оцінити ефективність монетарної політики.

Дослідивши та проаналізувавши основні показники-індикатори рівня впливу монетарної політики на економічну безпеку доходимо висновку про ефективність монетарної політики з погляду досягнення цілей монетарної та фінансової безпеки держави.

Згідно даних представлених в табл. 2, більшість показників, що характеризують монетарну безпеку держави свідчать про її достатній рівень.

Загрозу фінансовій безпеці станом на поч. 2020 р. становлять надмірна доларизація економіки та незначна частка довгострокових кредитів у загальному обсязі кредитів, наданих банками в економіку. Тому з метою забезпечення грошово-кредитної безпеки Національний банк України повинен відкоригувати свою монетарну політику. Однак в цілому, зважаючи на позитивну динаміку усіх статистичних та розрахункових показників за останні роки та вправне подолання НБУ наслідків фінансово-економічної кризи 2014-2015 рр., можемо вважати монетарну політику НБУ ефективною на сучасному етапі, а її вплив на фінансову безпеку не становить загрози.

Список використаних джерел:

1. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2020. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
2. Депозити, залучені депозитними корпораціями (крім Національного банку України) URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2019.pdf?v=4
3. Індекс інфляції в Україні 2020. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>
4. Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України). URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>

5. Міжнародні резерви. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/international-reserves-allinfo>]
6. Оцінка обсягів прямих іноземних інвестицій, в яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент (round tripping) за 2010р. - 2019р.. URL: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=FDI_round_tripping_ICL-DFS.pdf
7. Річний звіт НБУ за 2019 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>

Гринькевич О. С.,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри статистики,
(Львівський національний університет імені Івана Франка)
Квак С. А.,
асистент кафедри статистики
(Львівський національний університет імені Івана Франка)

МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Глобальна пандемія 2020 року загострила проблеми фінансової безпеки, але водночас виявила стратегічне значення для кожної країни державної підтримки високотехнологічних галузей промисловості. Їх розвиток ґрунтується на підвищенні інтелектуалізації праці і потребує додаткових інвестицій у комерціалізацію знань, а відтак – в інноваційну сферу.

Проблематика розвитку інноваційної сфери та її стимулювання перебуває у фокусі досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Наукові підходи до формування стратегій інноваційного розвитку, інноваційної політики держави та її регіонів розвивають у своїх дослідженнях В. Геєць [1], М. Н. Демчишак [3], Я. Жаліло [4], О. Жилінська, С. Ілляшенко, М. Крупка [5], Л. Ліпич,

О. Москаленко [7], І. Ревак [8], О. Сорочак [9], Л. Федулова, Н. Чухрай, З. Юринець [10]. Роль інтелектуального потенціалу у реалізації інноваційно-інвестиційних моделей розвитку економіки, напрями його стимулювання та розвитку висвітлюють Е. Лібанова, О. Грішнова [2], О. Іляш, І. Мойсеєнко [6], У. Садова, О. Стефанишин, Л. Шевченко та ін. Отож сьогодні сформовано теоретико-методологічну основу дослідження інноваційної сфери та її державного регулювання. Проте потребують глибшого вивчення сучасні тенденції розвитку інноваційної сфери, нові форми фінансового стимулювання інноваційної активності підприємств з урахуванням їхніх особливостей і потенціалу розвитку високотехнологічних галузей економіки.

Розв'язання окреслених проблем потребує реалізації системної та збалансованої державної політики з метою підвищення ефективності регулювання інноваційної сфери. Важливість досліджуваної проблематики для вітчизняної економіки посилюється загрозливою тенденцією зменшення обсягів промислового виробництва, низькою часткою інноваційної продукції, потребами модернізації промисловості та пошуку нових моделей її розвитку. У даному дослідженні увагу зосереджено на сутності та основних складових фінансово-економічного механізму в системі державного регулювання інноваційного розвитку економіки України.

Аналіз організації функціонування органів регулювання інноваційної діяльності дає підстави стверджувати про відсутність системності як на рівні формування нормативно-правової бази, так і діяльності безпосередньо інститутів регулювання, зокрема в частині використання відповідних інструментів. Тому методологічні підходи до формування системи економічного регулювання інноваційних процесів в Україні потребують удосконалення. Зважаючи на існуючі підходи до розуміння сутності інструментів підтримки інноваційної діяльності у промисловості, пропонуємо такі визначення економічного механізму стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств (далі – ЕМСІД):

З точки зору системно-структурного підходу, механізм стимулювання інноваційної діяльності – це сукупність методів, підходів, інструментів і важелів впливу на інноваційну активність на усіх етапах промислової діяльності з метою забезпечення її конкурентоспроможності та збільшення внеску у сталий розвиток економіки;

З точки зору розуміння економіки та її механізмів як системи відносин ЕМСІД – це сукупність процедур і правил економічних взаємовідносин суб'єктів господарювання, інститутів влади та інших зацікавлених сторін щодо підвищення інноваційної активності на усіх етапах промислової діяльності з метою забезпечення її конкурентоспроможності та збільшення внеску у сталий розвиток економіки (див. рис.1).

Економічний механізм є складовою ширшої – інституційної системи стимулювання інноваційної діяльності, яка включає також нормативно-правову, організаційну та інформаційно-аналітичну складові.

Сучасна практика показує, що ефективними підходами в економічному механізмі стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств є кластерний та проєктний. На підставі кластерного підходу доцільно формувати мережі підприємств, наукових установ і суб'єктів ринкової інфраструктури для реалізації інноваційних проєктів. Формою реалізації завдань промислового кластера можуть бути проєкти регіонального розвитку, що фінансуються за рахунок коштів Євросоюзу, спрямованих на розвиток громад і територій в Україні. Досвід авторів у підготовці заявки для участі в конкурсі таких проєктів показав, що важливе значення для їх підтримки, у тому числі фінансової, мають такі фактори: 1) наявність лідера та кваліфікованої робочої групи, готових реалізувати інноваційні ідеї, насамперед ті, що відповідають стратегічним документам з питань інноваційного розвитку; 2) здатність керівника та робочої групи проєкту налагоджувати ефективні комунікації і співробітництво зі стейкхолдерами та представниками цільових груп проєкту; 3) готовність бенефіціаріїв проєкту здійснювати його співфінансування, що значною мірою посилює фінансову сталість результатів проєкту.

Рис. 1. Концептуальна модель економічного механізму стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств

Джерело: розроблено авторами.

Список використаних джерел:

1. Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку. Київ : Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2009. 863 с.
2. Грішнова О.А., Міщук Г.Ю. Соціальні інновації у трудовій сфері: сутність, види, особливості реалізації в Україні *Демографія та соціальна економіка*, 2013, №2, С.167-178.
3. Демчишак Н. Б. Фінансове регулювання інноваційної діяльності в Україні : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 494 с.
4. Жаліло Я. А. Промислова політика як чинник післякризового відновлення економіки України: аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2012. 41 с.
5. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. 608с.
6. Мойсеєнко І. П. Гуманітарний вимір економічної безпеки держави *Регіональна економіка*, 2016, №3(81)., С. 169-171.
7. Москаленко О.М. Випереджаючий економічний розвиток: теоретико-інституціональні засади і проблеми реалізації в Україні *Економіка України*, 2014, №8, С. 4-18.
8. Ревак І. О. Інтелектуальний потенціал у системі економічної безпеки України: проблеми теорії та практики : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2015. 416 с.
9. Сорочак О. З., Квак С. А. Матрична модель вибору інноваційно-інвестиційної стратегії промислових підприємств. *Детермінанти соціально-економічного розвитку України в умовах трансформаційних зрушень* : колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. П. Ільчука. Чернігів : ЧНТУ, 2018 р. 500 с.
10. Юринець З. В. Інноваційні стратегії в системі підвищення конкурентоспроможності економіки України : дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 460 с. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/dis_yurynets.pdf

Живко З. Б.,

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту,
(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

Лесик І. І.,

аспірант кафедри менеджменту,
інспектор сектору дізнання Галицького відділу поліції, капітан поліції
(*ГУНП у Львівській області*)

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПОДАТКОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПІЛЬГИ

Податкова політика - це складова загальної економічної політики держави. Метою податкової політики є досягнення правдивих соціально-економічних цілей (поповнення доходів бюджету, збільшення обсягів виробництва, зростання зайнятості населення, зниження рівня інфляції тощо). Досягнення всіх зазначених цілей в практиці одночасно є практично неможливим, тому головною метою податкової політики держави є пошук збалансованого співвідношення між можливостями держави, враховуючи забезпечення її фінансовими ресурсами через податковий механізм, а також реалізація пріоритетних соціально-економічних цілей.

Особливо гостро в умовах сьогодення стоїть питання збалансованості та доцільності надання існуючих видів пільг, можливості їх оптимізації та гармонізації з метою мінімізації необґрунтованих витрат з бюджету й удосконалення системи оподаткування в країні на шляху до євроінтеграції [1, с.133].

Перш за все зупинимося на визначенні *податкової пільги*, тобто звільнення працівника – платника податку від зобов'язання сплачувати податки як у повному обсязі, так і частково. Зазвичай, такі пільги впроваджуються державою для захисту певних категорій населення. Вичерпний перелік видів податкових пільг зазначений у Податковому кодексі України.

Податкова соціальна пільга (ПСП) трактується як право працівника на зменшення суми загального місячного оподатковуваного доходу у вигляді заробітної плати, що передбачено статтею 169 п.1 Податкового кодексу України. Тобто кожен працівник має право на податкову соціальну пільгу, яка дозволяє зменшити суму загального місячного оподаткованого доходу, що надходить від одного працедавця у вигляді заробітної плати. Працівник має право на ПСП за умови, що розмір його доходу не перевищує суми граничного доходу.

Граничний дохід дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму, який діє для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4.

Розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб (ПМПО) на 1 січня 2020 року становить 2102,00 грн

Відповідно граничний розмір доходу працівника, що дає право на ПСП у 2020 році, - 2940,00 грн на місяць [2].

Є певні обмеження у застосуванні ПСП (рис.1)

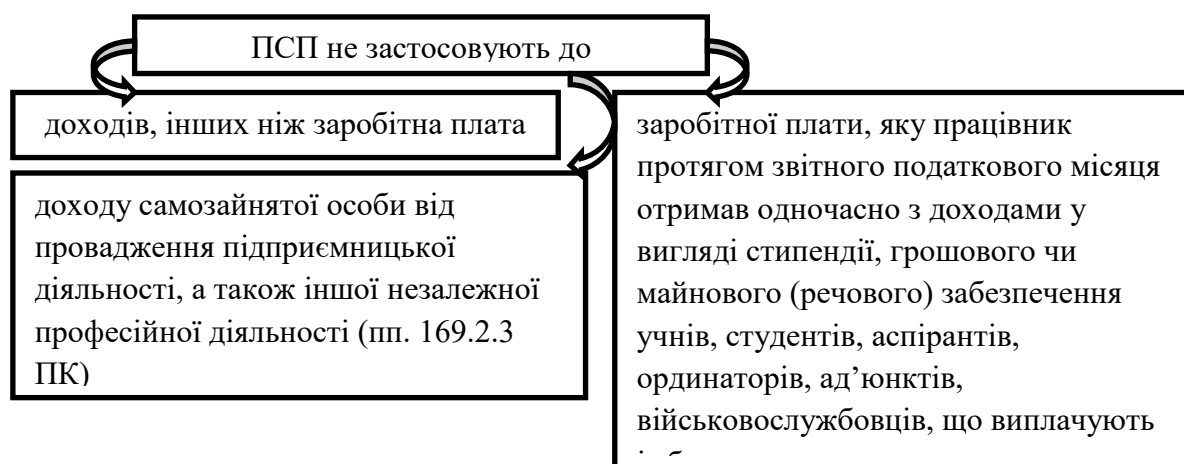

Рис.1. Обмеження у застосуванні ПСП

Винятком з цієї норми є той факт, коли працівник має на утриманні двох і більше дітей, одна з яких інвалід, у цьому випадку пільга нараховується

шляхом підбиття суми пільги за обома підставами. Розміри ПСП у 2020 році наведено в табл.1.

Таблиця 1

Розміри ПСП у 2020 році [2]

№	Розмір пільги		Перелік осіб
	відсоток	сума, грн.	
1	100%	1051,00	Працевдатна особа – будь-який платник податку
			Особа, яка утримує двох чи більше дітей віком до 18 років
2	150%	1576,50	Одинокa матір (батько), вдова (вдівець) або опікун, піклувальник, який утримує дитину віком до 18 років
			Особа, яка утримує дитину-інваліда віком до 18 років
			Особа, віднесена законом до I або II категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, включаючи осіб, нагороджених грамотами Президії Верховної Ради УРСР у зв'язку з їх участю в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи
			Учень, студент, аспірант, ординатор, ад'юнкт
			Інвалід I або II групи, у т. ч. з дитинства, крім інвалідів, пільга яким визначена підпунктом "б" підпункту 169.1.4 ПК
			Особа, якій присуджено довічну стипендію як громадянину, що зазнав переслідувань за правозахисну діяльність, включаючи журналістів
			Учасник бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни, на якого поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», крім осіб, визначених у підпункті «б» підпункту 169.1.4 ПК
3	200%	2102,00	Герой України, Герой Радянського Союзу, Герой Соціалістичної Праці або повний кавалер ордена Слави чи ордена Трудової Слави, особа, нагороджена чотирма і більше медалями «За відвагу»
			Учасник бойових дій під час Другої світової війни або особа, яка у той час працювала в тилу, та інваліди I і II групи, з числа учасників бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»
			Колишній в'язень концтаборів, гетто та інших місць примусового утримання під час Другої світової війни або особа, визнана репресованою чи реабілітованою
			Особа, яка була насильно вивезена з території колишнього СРСР під час Другої світової війни на територію держав, що перебували у стані війни з колишнім СРСР або були окуповані фашистською Німеччиною та її союзниками
			Особа, яка перебувала на блокадній території колишнього Ленінграда (Санкт-Петербург, Російська Федерація) у період з 8 вересня 1941 року по 27 січня 1944 року.

На розмір ПСП на дітей та граничного розміру доходу впливає кількість дітей. Граничний розмір доходу розраховується кратно кількості дітей лише для одного з батьків.

ПСП надається на підставі заяви працівника з документами, що підтверджують таке право з дня її отримання. Перелік цих документів - у Порядку подання документів для застосування податкової соціальної пільги, затвердженому постановою КМУ від 29.12.2010 № 1227 [3]. Для державних службовців «загальну» ПСП застосовують без заяви, а інші – на підставі заяви з підтверджуючими документами для встановлення розміру пільги. Граничний термін застосування ПСП подано на рис. 2.

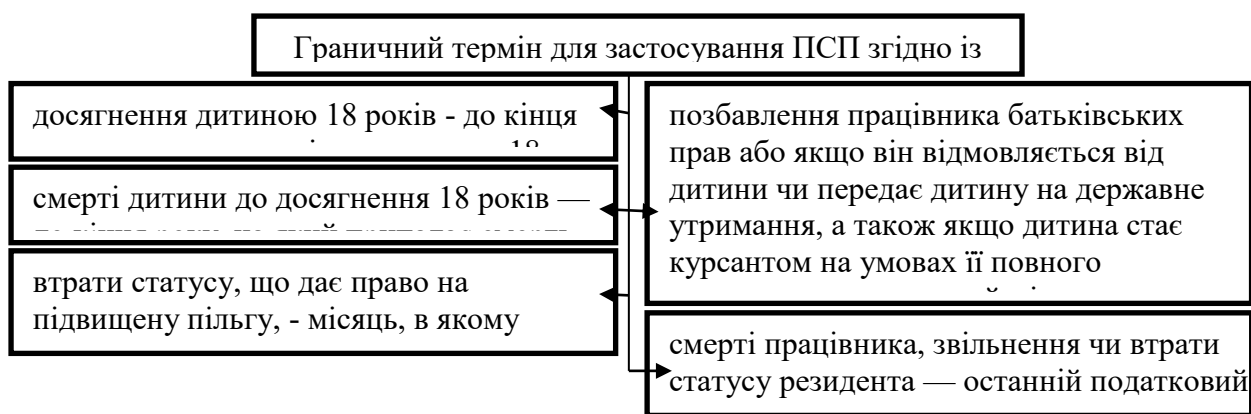

Рис. 2. Граничний термін для застосування ПСП

Згідно з ПК роботодавець щокварталу повинен звітувати до органів ДФС про суми нарахованого (сплаченого) доходу і сум утриманого з нього ПДФО за формою № 1ДФ. Форма № 1ДФ містить відомості про: суми нарахованого (виплаченого) доходу; суми утриманого ПДФО; ПСП.

У формі № 1ДФ пільги відображають за кодами, наведеними у Порядку заповнення та подання Податкового розрахунку, затвердженого наказом Мінфіну від 13.01.2015. Є такі види пільг:

- загальна (100%) – 01;
- підвищена (150%) – 02;
- максимальна (200%) – 03;

- пільга, яку надають батькам, що мають двох і більше дітей віком до 18 років (100%), - 04 [2].

Законодавство встановлює відповідальність за недоплату/переплату ПДФО та недостовірні відомості у формі № 1 ДФ. Якщо орган контролю виявить ці порушення, вам загрожуватиме штраф за:

- недоплату ПДФО - у розмірі 25% суми податку, що потрібно сплатити до бюджету (ст. 127 ПК). При повторному порушенні впродовж 1095 днів - у розмірі 50% суми ненарахованого/несплаченого податку. При порушенні втретє і більше впродовж 1095 днів - 75% суми податку;

- недостовірні дані у формі № 1 ДФ - у розмірі 510 грн (п. 119.2 ПК). У разі повторного порушення - 1020 грн.[2].

Окрім того, за весь період протермінування сплати буде стягнута пеня з розрахунку 120% річних облікової ставки НБУ, що діє на день виплати/нарахування доходу, і адміністративний штраф.

Список використаної літератури:

1. Жебчук Л. Л. Удосконалення пільгового механізму системи оподаткування доходів населення. Науковий вісник Чернівецького університету, 2014. Вип. 717. Економіка. С.133-135.
2. Олеся Скримовська. Податкова соціальна пільга – 2020: кому, яку, коли. Тижневик Головбуз: бюджет. МСFR, 2020.
3. Порядок подання документів для застосування податкової соціальної пільги, затвердженому постановою КМУ від 29.12.2010 № 1227.URL: <https://1gl-vip.expertus.ua/>

Живко З. Б.,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

Родченко С. С.,
кандидат економічних наук
старший викладач кафедри фінансово-економічної безпеки,
обліку і аудиту,
(Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова)

ПІДХОДИ ДО ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ

Поняття «податкове навантаження» з'явилося одночасно з поняттям «податки». Весь цей період, починаючи від класиків політичної економіки і дотепер податкове навантаження активно вивчається з метою формулювання його оптимального рівня, розроблення ефективної фіскальної політики, забезпечення податкової безпеки. Проте, незважаючи на чисельні дослідження, серед науковців і досі немає єдності щодо розуміння цього поняття.

Важливим питанням у регулюванні податкового навантаження є спосіб вимірювання його рівня. Вимірювання рівня податкового навантаження необхідне для оцінки ефективності податкової політики держави, контролю податкових надходжень, вивчення умов розвитку суб'єктів господарювання.

Існують різноманітні підходи до вимірювання рівня податкового навантаження:

- як відношення суми податкових надходжень у бюджет до величини сукупних доходів приватного сектору;
- як різниця між загальною сумою податкових надходжень і видатками й трансфертами з бюджету на утримання приватного сектору економіки;
- як частка податкових бюджетних надходжень у валовому внутрішньому продукті [1, с. 163].

Рис. 1. Розрахунок податкового навантаження в Україні упродовж 2015–2019 рр.,% (розраховано за різними методиками) [2, с. 25]

Як видно з рис. 1, упродовж останніх п'яти років спостерігаємо зниження рівня податкового навантаження за двома вказаними методиками.

Проте податкове навантаження, розраховане як різниця між загальною сумою податкових надходжень і видатками й трансфертами з бюджету на утримання приватного сектору економіки, не змінилося. Це може свідчити про відсутність позитивних структурних змін в економіці.

У міжнародній практиці найчастіше використовують показник податкового навантаження, який розраховується як відношення податкових надходжень до валового внутрішнього продукту. Так, Світовий банк визначає рівень податкового навантаження як співвідношення суми податкових платежів без урахування соціальних внесків до ВВП (рис. 2).

Як свідчать дані рис. 2, у 2015–2019 рр. рівень оподаткування в Україні зменшився з 25,65% у 2015 р. до 18,42% ВВП у 2019 р., досягнувши максимального значення у 2015 р. Отримані результати не викликають особливого занепокоєння, оскільки відомо, що для західноєвропейських країн рівень податкового навантаження є прийнятним у діапазоні 25–35% [2, с. 25].

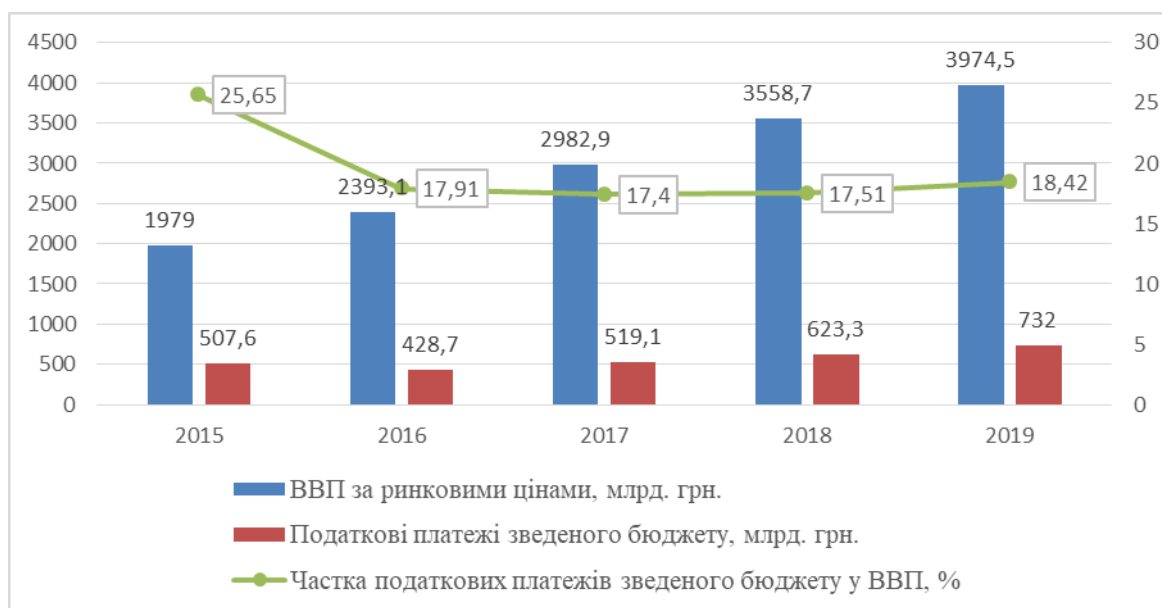

Рис. 2. Рівень податкового навантаження в Україні упродовж 2015-2019 рр. (розраховано за міжнародною методикою) [2, С. 26]

Проте вважаємо, що неврахування соціальних платежів під час визначення рівня податкового навантаження є невірним і спотворює результати (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка рівня оподаткування в Україні в період 2015-2019 рр. [2, с. 26]

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Абсолютне відхилення 2019р. до 2015 р.
Податкові надходження бюджету, млрд грн.	507,6	428,7	519,1	623,3	732	224,4
Єдиний соціальний внесок, млрд. грн.	185,6	131,8	180,8	228	273,4	87,8
Всього податки і ЄСВ, млрд. грн.	693,2	560,5	699,9	851,3	1005,4	312,2
ВВП за ринковими цінами, млрд. грн.	1979	2393,1	2982,9	3558,7	3974,5	1995,5
Рівень оподаткування, % ВВП	35,03	23,42	23,46	23,92	25,30	-9,73

Як видно з табл. 2, упродовж 2015–2019 рр. спостерігається скорочення податкового навантаження на 9,73%, що пов'язано зі зміною навантаження у бік збільшення частки податків на споживання. Проте проведене Світовим банком та аудиторською компанією PwC рейтингове дослідження податкового навантаження на бізнес серед 189 економік установило, що рівень податкового навантаження на прибуток модельної компанії в Україні (Total Tax Rate) – на рівні 45,2%. У середньому у світі рівень податкового навантаження становить 40,8% [3]. Основним недоліком діючої податкової системи визначено складність нарахування та сплати податків. Так, за даними дослідження, в Україні на сплату податків витрачається 328 год. на рік.

Підсумовуючи аналіз податкового навантаження, зазначимо, що даний показник має велике значення для економічного розвитку, проте досягти позитивних результатів шляхом зміни лише податкового навантаження неможливо. Для досягнення позитивних змін необхідно комплексно реформувати податкову систему.

Реформування економіки неможливе без реформування податкової системи. Податки є дієвим інструментом «діалогу» держави та бізнесу. Основними проблемами сьогодні є недостатність податкових надходжень до бюджетів різних рівнів і необхідність стимулювання економічної активності. Помірне податкове навантаження та проведення податкової політики, спрямованої на забезпечення стабільного економічного зростання, – шлях до вирішення соціальних проблем у державі, скорочення тіньової економіки, вирішення проблеми дефіцитності бюджету.

Аналіз податкового навантаження в Україні показав, що його рівень є середнім (порівняно з економічно розвинутими країнами), а впродовж останніх років він має тенденцію до зниження. Проте громіздкість податкової системи, складність адміністрування податків та зборів негативно впливають на економічну активність та інвестиційну привабливість бізнесу, а отже, і на податкову безпеку.

Список використаних джерел:

1. Kushnirchuk Yu.M. (2010). Optymizatsiia rivnia fiskalnoho navantazhennia z metoiu ekonomichnoho ubezpechennia derzhavy. [Optimization of the level of fiscal burden for the purpose of economic security of the state]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. № 20/11. pp. 161–169.
2. Живко З. Б., Родченко С. С. Податкове навантаження: сутність, методи вимірювання та оцінка рівня. Економічний простір: Збірник наукових праць. № 158. Дніпро: ПДАБА, 2020. С.23-27. (122 с.)
3. Paying Taxes 2012 The global picture. World Bank Group and Pricewaterhouse Coopers: 2020. URL.: <https://www.doingbusiness.org/en/data> (accessed 10.09.2020).

Жолдак В. І.,

здобувач вищої освіти групи ФБССмаг-21
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

Науковий керівник:

Нагірна О. В.

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри фінансів та обліку,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ЗАСТОСУВАННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ФІНАНСОВОМУ МОНІТОРИНГУ БАНКУ

28 квітня 2020 р. вступив в дію Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» за № 361-IX від 06 грудня 2019 року (надалі – Закон).

Однією із важливих новацій даного Закону є застосування ризик-орієнтованого підходу під час проведення фінансового моніторингу. Як відомо,

найбільша кількість ризиків притаманна саме банківській діяльності. Тому, згідно із Законом, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний використовувати у своїй діяльності ризик-орієнтований підхід та вживати заходи для мінімізації ризиків.

Згідно Закону, ризик-орієнтований підхід – це визначення (виявлення), оцінка (переоцінка) та розуміння ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та/або фінансування розповсюдження зброї масового знищення, а також вжиття відповідних заходів щодо управління ризиками у спосіб та в обсязі, що забезпечують мінімізацію таких ризиків залежно від їх рівня.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу застосовує ризик-орієнтований підхід у своїй діяльності, беручи до уваги відповідні критерії ризику, зокрема, які пов'язані із клієнтами, географічним розташування країни реєстрації клієнта чи установи, через яку він передає (отримує) активи, товари та послуги, які клієнт отримує від суб'єкта первинного фінансового моніторингу, способом надання (отримання) послуг. Ризик-орієнтований підхід повинен бути пропорційним характеру та розміру діяльності суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Ризик-орієнтований підхід застосовується в порядку, який визначений внутрішніми документами щодо фінансового моніторингу суб'єкта первинного фінансового моніторингу, з урахуванням рекомендацій відповідних суб'єктів державного фінансового моніторингу.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу повинен оцінити / переоцінити ризики, включаючи ризики, властиві його діяльності, задокументувати їх результати та підтримувати актуальну інформацію про оцінку ризиків, властивих його діяльності (ризик-профіль суб'єкта первинного фінансового моніторингу) та ризик клієнтів таким чином, щоб можна було продемонструвати розуміння ризиків, які представляють такі клієнти (ризик-профіль клієнтів) [1].

Ризик-орієнтований підхід має ґрунтуватися на оцінці ризиків та включати в себе:

1) оцінку ризик-профілю установи:

- виявлення та оцінку ризиків ВК/ФТ, притаманних діяльності установи;
- аналіз наявних заходів з управління ризиками ВК/ФТ для їх зниження (мінімізації);
- визначення ризик-апетиту установи у сфері ПВК/ФТ (прийнятного для установи рівня ризику ВК/ФТ);

2) оцінку ризик-профілю клієнта:

- виявлення та оцінку ризику ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) з клієнтом;
- аналіз наявних заходів з управління ризиками ВК/ФТ для їх зниження (мінімізації) до прийнятного для установи рівня ризику ВК/ФТ (у межах ризик-апетиту установи у сфері ПВК/ФТ) [2].

Отже, впровадження ризик-орієнтованого підходу у сфері фінансового моніторингу банків є вкрай важливим, оскільки зусилля банків конкретно направляються на боротьбу з операціями, пов'язаними із відмиванням коштів, а клієнтам із низьким рівнем ризику приділяється менше уваги, що в свою чергу допомагає банкам знати своїх клієнтів та джерела походження їх коштів.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. Дата оновлення 16.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20> (дата звернення 09.10.2020).
2. Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова Правління НБУ від 28.07.2020 № 107. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20?find=1&text=%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%94%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%B2#w1_6 (дата звернення 09.10.2020).

Івановська М.-М. О.,
здобувач вищої освіти групи ФБССмаг-21
(Львівський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник:
Мойсеєнко І. П.,
доктор економічних наук, професор
професор кафедри фінансів та обліку,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОЦІНКИ РИЗИКІВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПРАКТИЦІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Сучасний вектор розвитку державної політики вимагає її наукового обґрунтування та вирішення низки проблем, серед яких вагоме місце належить підвищенню ефективності політики запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом в системі фінансового моніторингу, як фактор забезпечення національної безпеки України. Фінансовий моніторинг увійшов у практику діяльності багатьох країн у зв'язку із створенням системи протидії відмивання коштів та фінансування тероризму.

Методологічним фундаментом організації системи національної системи оцінки ризиків виступає ризик-орієнтовний підхід, базовим елементом якого є оцінка ризиків на макро та мікро рівнях [1].

Учасниками національної системи оцінки ризиків є всі суб'єкти – учасники системи протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму без виключення та інші зацікавлені сторони, які можуть сприяти виконанню

завдань НОР, а саме: суб'єкти державного фінансового моніторингу; суб'єкти первинного фінансового моніторингу; правоохоронні органи (в т.ч. органи прокуратури) та органи судової влади; інші державні органи, які володіють інформацією, необхідною для виконання завдань НОР; галузеві асоціації та саморегулівні організації, експерти, дослідники, науковці тощо; інші учасники (у разі потреби) [6].

Національна оцінка ризиків означає систему заходів, що вживаються суб'єктами державного фінансового моніторингу, уповноваженими органами державної влади із залученням інших суб'єктів (за потреби) з метою визначення (виявлення) ризиків (загроз) легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму, їх аналіз, оцінка та розроблення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та/або зменшення негативних наслідків [1].

Процес оцінки і управління ризиками включає наступні етапи та елементи (табл 1.):

Таблиця 1

Етапи та елементи управління ризиками

Етапи	Елементи
попередній етап (збору і узагальнення інформації);	чіткий розподіл повноважень під час прийняття рішень у сфері управління ризиками; виявлення / перегляд існуючих ризиків на регулярній основі в силу динамічних змін, що відбуваються в зовнішньому та внутрішньому середовищі; використання портфельного та індивідуального підходу при оцінці та управлінні ризиками; визначення позиції щодо різних видів ризиків;
етап виявлення (ідентифікації) ризиків;	визначення критеріїв віднесення тих чи інших процесів, явищ до ризикових; встановлення індикаторів (лімітів) ризиковості;
аналіз ризиків;	вжиття заходів щодо зменшення ризиків до прийняттого (допустимого) рівня; актуалізація на постійній основі процедур, методик оцінки та управління ризиками;
оцінка ризиків та управління ними	оцінку допустимості й обґрунтування розміру окремих видів ризиків; якісну та кількісну оцінку окремих видів ризиків; визначення взаємозв'язків між окремими видами ризиків з метою

	оцінки впливу заходів щодо обмеження одного виду ризику на збільшення (зменшення) рівня інших ризиків; застосування спеціальних методик оцінки й управління для кожного виду ризиків;
моніторинг управління ризиками	та моніторинг ризиків; регулярне здійснення контрольних заходів з метою визначення адекватності системи управління ризиками та перевірки достовірності результатів її роботи.

Джерело: [5,6]

На рівні держави оцінка ризиків має відображати: природу та масштаб відмивання злочинних доходів; слабкі місця у системі протидії відмиванню коштів, елементах управління нею та інші особливості, що роблять країну привабливою для осіб, які займаються відмиванням; заходи, необхідні для усунення уразливих компонентів системи протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму [4].

Необхідною умовою для створення і ефективного функціонування системи оцінки й управління ризиками відмивання коштів є здійснення відповідних заходів одночасно на трьох рівнях: макро-, мезо- (Держфінмоніторинг України й інші суб'єкти державного фінансового моніторингу) і мікро- (суб'єкти первинного фінансового моніторингу). Національна оцінка ризиків в Україні поєднує кількісні дані, засновані на статистичних показниках, так і якісні дані, засновані на точках зору експертів у різних областях запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму.

За результатами другої НОР виявлено 11 загроз системи ПВК/ФТ, та ідентифіковано 24 ризики відмивання коштів та фінансування тероризму, із них з високим рівнем – 6 ризиків, з середнім рівнем – 16, з низьким рівнем – 2 [2].

Серед ризиків з високим рівнем значення можна виділити: прояви тероризму та сепаратизму, ризик фальсифікації рахунків фактур (інвойсів) у зовнішньоекономічній діяльності (ризик іллегальних фінансових відтоків з країни), високий обіг готівки, низький рівень доходів населення, ВК/ФТ через

дистанційні послуги або з використанням віртуальних валют, неналежне виявлення та санкціонування підозрілих фінансових операцій публічних діячів.

Найбільший ризик притаманний розвитку корупції, що обумовлено, зокрема, невдалим реформуванням економічних відносин в державі, політичним прийняттям необґрунтованих рішень, недотриманням етичних правил поведінки публічними службовцями через низький рівень культури управління в державних органах та низький рівень матеріального становища населення (див. рис. 1).

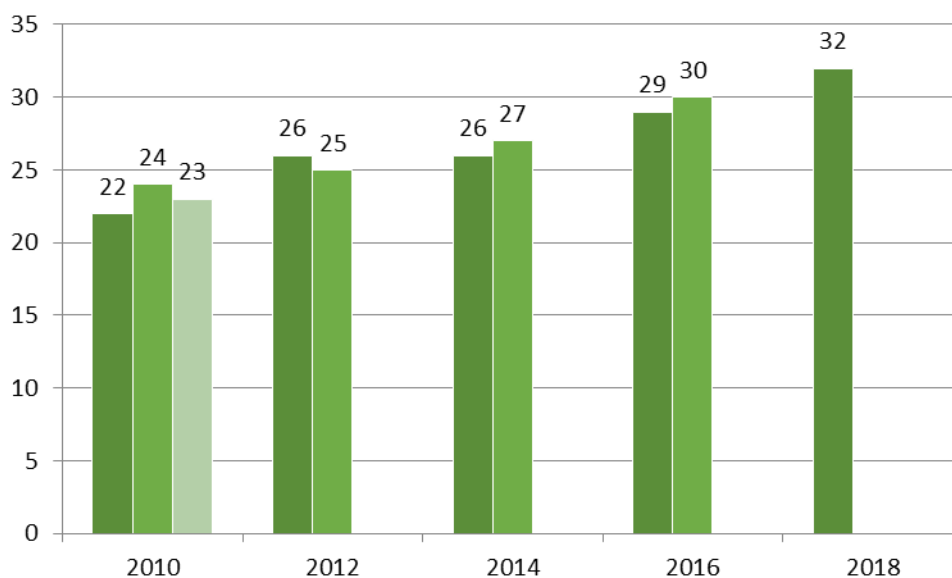

Рис. 1. Динаміка індексу сприйняття корупції в Україні [2]

Звіт за результатами п'ятого раунду оцінки України, оприлюднений 30.01.2018 р. Комітетом експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL) засвідчив прогрес України у розбудові національної системи фінансового моніторингу та підтвердив зростаючу динаміку ефективності дій усіх її учасників. Тим не менше, висновки останньої і попередніх взаємних оцінок понад п'ятнадцятирічного функціонування національної системи протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму, констатували наявність значної кількості

слабких місць і недоліків, на нівелюванні яких необхідно концентрувати увагу усіх учасників системи [3].

Ризикоорієнтований підхід до формування системи фінансового моніторингу України повинен бути основним підґрунтям для ефективного спрямування ресурсів у системі протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, а також впровадження заходів, що ґрунтуються на національній оцінці ризиків. Ризик-орієнтований підхід на національному рівні означає виділення достатніх ресурсів на забезпечення конкретних частин системи протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Головна цінність такого підходу полягає у тому, що він базується на оцінці ризиків, дозволяє країнам у рамках вимог FATF розробити комплекс заходів із метою ефективного використання своїх наявних ресурсів й у подальшому забезпечувати попереджувальні дії, які відповідають визначеному характеру ризиків. Важливим моментом є те, що визначені ресурси повинні бути спрямовані відповідно до пріоритетів таким чином, щоб найбільш значущим ризикам була приділена найбільша увага.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового. Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>
2. Звіт про проведення Національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. Київ, 2019. URL: <https://finmonitoring.in.ua/NRA2019.pdf>
3. Звіт за результатами п'ятого раунду взаємної оцінки URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/5_Moneyval_zvit_ukr.pdf
4. Кузьменко О. В. Доценко Т. В., Скринька Л. О. Роль фінансового

моніторингу в сучасній системі забезпечення економічної безпеки національної економіки // Науковий погляд: економіка та управління. 2019. № 3. С. 98-108.

5. Методика Національної оцінки ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму в Україні (оновлена). Київ, 2018. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Download?id=a403b7f4-3b09-4947-ac56-d6a48e190499>.
6. Про затвердження Порядку проведення Національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму і оприлюднення її результатів: постанова КМУ, 16 вересня 2015 р. №717. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248493531>.
7. Gilmour N. Preventing money laundering: a test of situational crime prevention theory. Journal of Money Laundering Control. 2016. Vol. 19. Issue 4. P. 376–396, DOI: 10.1108/JMLC-10-2015-0045.

Кісілевська М. А.,
здобувач вищої освіти групи ФБССмаг-21
(Львівський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник:
Висоцька І. Б.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

АНТИКОРУПЦІЙНІ ДЕРЖАВНІ ОРГАНИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Уже протягом багатьох років корупція в Україні стала питанням підвищеної уваги як науковців, так і керівників держави. Нажаль, наша країна

на міжнародному рівні набула репутації надзвичайно корумпованої країни, де політична, високорівнева та звичаєва корупція стали невід'ємною складовою життя в державі. Найбільш небезпечними для сфери національної безпеки можна вважати політичну і високорівневу корупцію. Завдяки цим рівням корупції створюється загроза національній безпеці країни, демократичному розвитку держави та суспільства, стійкості конституційного устрою. Тому, важливим завданням, яке стоїть перед керівними ланками нашої держави є пошук та впровадження заходів, які б усунули причини та умови корупційних діянь даних рівнів [1].

Усвідомлюючи загрозу корупції для функціонування держави, уже протягом декількох років проводяться нові ефективні заходи. Одним із важливих державних органів по протидії корупційних правопорушень є Національне антикорупційне бюро України (НАБУ). У 2018 році детективи НАБУ завершили розслідування низки гучних справ, зібравши достатньо доказів корупційної діяльності високопосадовців, які раніше вважалися «недоторканими».

Українська топ-корупція сформувала «представництво» за кордоном, працівники НАБУ встановили факти залучення контрагентів із більш ніж 20 країн світу в схемах, через які завдані збитки інтересам нашої держави.

Станом на II півріччя 2019 року отримано рекордну кількість запитів, виконаних іноземними органами, яка становить 98 виконаних справ. Це вкотре доводить, що корупція не має кордонів та є інтернаціональним явищем, боротьба з яким потребує взаємних зусиль компетентних органів різних країн світу. Також можна вважати, що, відбулось зростання довіри з боку правоохоронних органів світу до української антикорупційної системи [2].

Ще одним важливим моментом у боротьбі із корупційними правопорушеннями стало створення Вищого антикорупційного суду, який розпочав свою роботу 5 вересня 2019 року. Вищий антикорупційний суд отримав особливо відповідальне завдання, адже саме незалежна судова влада,

відповідно до Конвенції ООН проти корупції, відіграє вирішальну роль в боротьбі з корупцією. Початок роботи Вищого антикорупційного суду позитивно вплинув на динаміку двостороннього діалогу між Україною та ЄС.

За інформацією відділу судової статистики, аналітичної роботи та узагальнення судової практики, за період із 5 вересня 2019 року по 28 лютого 2020 року до ВАКС надійшло 234 кримінальні провадження, з яких на розгляді у суддів залишається 173 справи, ще у 61 справі судовий розгляд уже відбувся [3].

У звітах про роботу Вищого антикорупційного суду, за результатами певних моніторингів, здійснених у 2018 і 2019 роках, було вказано про те, що «до початку роботи Вищого антикорупційного суду подолати проблему затягування розгляду справ, що уже передані до судів першої інстанції, не видається можливим», і що «формування Вищого антикорупційного суду та призначення на посади до цього суду професійних і доброчесних суддів виглядає єдиним варіантом, що може допомогти розв'язати наявні проблеми із судовим розглядом проваджень щодо вчинення високопосадовцями корупційних злочинів».

Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) - це центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, який формує та реалізує антикорупційну політику. Метою антикорупційної реформи є впровадження новітніх антикорупційних механізмів, серед яких - декларування майнового стану публічних службовців, перевірка їх доброчесності, моніторинг способу життя, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів тощо. Головним суб'єктом, який забезпечує контроль за виконанням цих механізмів є Національне агентство з питань запобігання корупції.

Розглядаючи розслідування та протидію корупції, потрібно також розглянути служби боротьби проти корупції в структурі правоохоронних органів.

Генеральна прокуратура України організовує та координує діяльність всіх органів прокуратури для забезпечення ефективного виконання функцій прокуратури. Головними функціями Генеральної прокуратури є:

- здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України;
- продовження слідчими органів прокуратури здійснення досудового розслідування до початку діяльності Державного бюро розслідувань;
- складання прокурорами протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.

Спеціалізована антикорупційна прокуратура - самостійний структурний підрозділ Офісу Генерального прокурора, на який покладено:

- здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України;
- підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях;
- представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

Національна поліція України - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [4].

Повноваження Національної поліції такі:

- розслідувати кримінальні правопорушення, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування;

- уповноважені особи Національної поліції вправі складати протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.

Усі дані державні органи працюють по різному, мають свої уповноваження і завдання, але однією із найважливіших спільних рис є попередження, виявлення, припинення та розкриття корупційних злочинів.

Таким чином, для протидії корупції в Україні з кожним роком впроваджується все більше нових санкцій, дієвість яких можливо буде побачити лише з часом. Для того, щоб корупційні правопорушення у нашій країні значно зменшились потрібно, щоб усі антикорупційні державні органи працювали злагоджено та виконували обов'язки в межах своїх уповноважень.

Список використаної літератури:

1. Україна проти корупції: Економічний фронт. Економічна оцінка антикорупційних заходів у 2014-2018 рр. І. Бураковський, Є. Ангел, О. Бетлій, А. Бутін, К. Волох, І. Коліушко, В. Кравчук, О. Кузяків, В. Мовчан, М. Хавронюк. Дніпро: Середняк Т. К., 2018, 85 с.
2. Звіт Національного антикорупційного бюро України за I півріччя 2019 р. Офіційний веб-сайт НАБУ, I півріччя 2019 р., URL: <https://nabu.gov.ua/report/zvit-pershe-pivrichchya-2019-roku>
3. Статистичні звіти про здійснення правосуддя Апеляційною палатою Вищого антикорупційного суду за 2019-2020 рр., URL: https://hcac.court.gov.ua/hcac/info_sud/rezult_work/
4. Про Національну поліцію: Закон України № 580-VIII 2 липня 2015 р., URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

Козій І. С.,
старший викладач кафедри фінансів та обліку,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

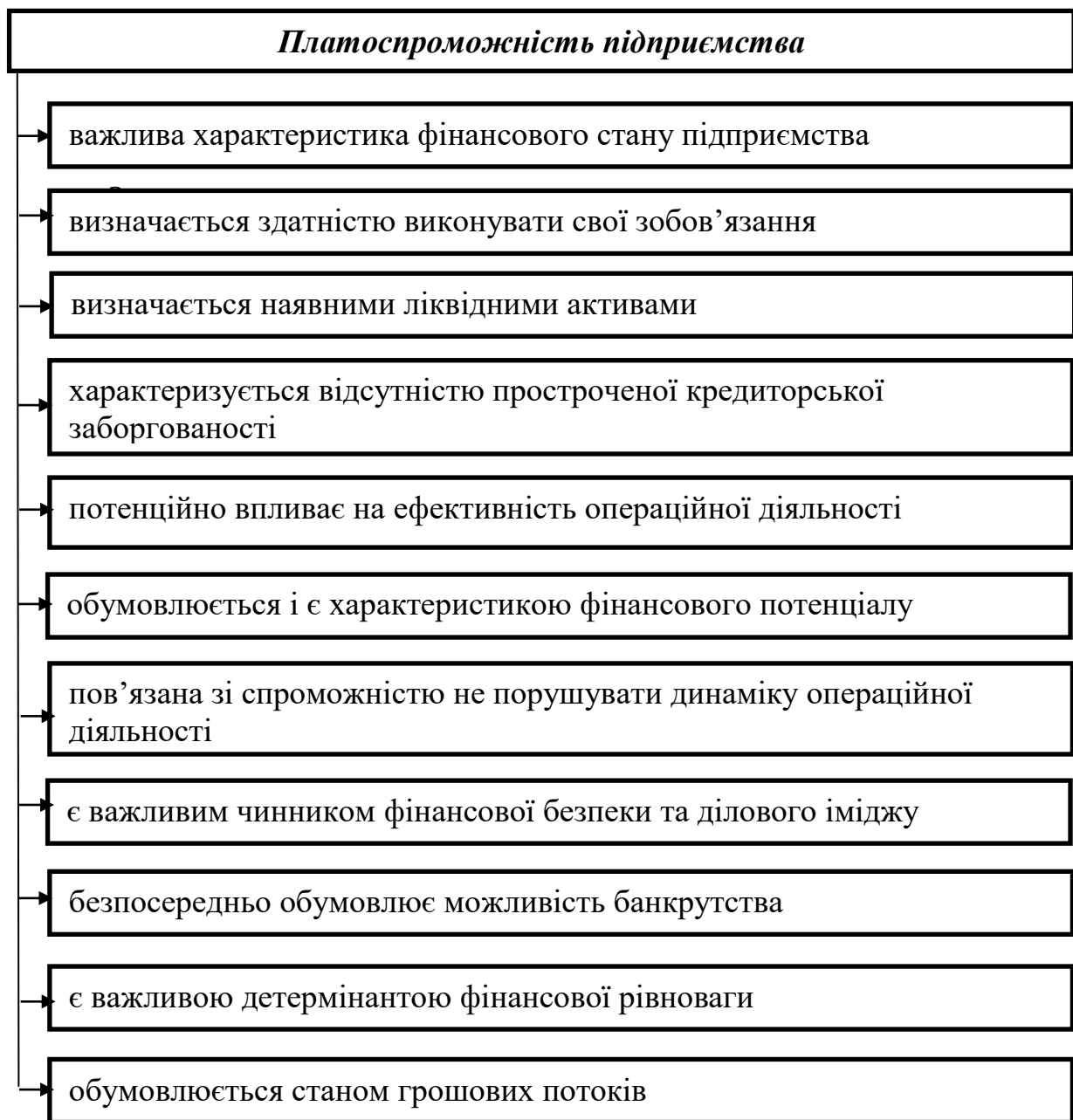
Нестабільність світової фінансової системи, кризові явища в національній економіці, невизначеність перспектив фінансово-господарської діяльності підприємств підтверджують необхідність створення ефективної системи управління платоспроможністю і формування власної системи фінансової безпеки, яка здатна захистити їх від різних фінансових загроз та ризиків.

Найчастіше в практиці фінансово-господарської діяльності системи управління платоспроможністю, фінансовою стійкістю і системи фінансової безпеки в цілому створювали фінансові інститути, зокрема банківські установи [1]. Для фінансово-кредитних інститутів система фінансової безпеки була об'єктивно необхідна внаслідок значення банків для соціально-економічної системи країни, окремих регіонів, міст та суб'єктів господарювання.

Однак негативна ситуація на світовому фінансовому ринку, проведення на території України антитерористичної операції впливає на українську фінансову систему і вимагає прийняття відповідних рішень не лише на рівні органів державної влади, а й на рівні окремих суб'єктів господарювання

Високий рівень конкуренції, недоступність джерел залучення фінансових ресурсів внаслідок високої вартості банківських кредитів та нерозвиненості фондового ринку створюють високі потенційні загрози для функціонування підприємств. Одним з проявів таких загроз та неможливості їм протистояти є втрата необхідного рівня платоспроможності та банкрутство підприємств.

Існуючі підходи до трактування платоспроможності підприємства дає нам можливість визначити її основні сутнісні характеристики (рис. 1) [2].

Отже, платоспроможність компанії полягає у здатності своєчасно задовольнити платіжні вимоги контрагентів, повертати кредити, здійснювати виплату страхових сум та відшкодувань, сплачувати податки та платежі до бюджету та позабюджетних фондів, виплачувати заробітну плату тощо.

Забезпеченість платоспроможності у часі являє собою процес, який пов'язаний зі зміцненням фінансового стану підприємства, а його стійкість залежить від результатів діяльності виробничо-економічної системи.

Досліджуючи сутність платоспроможності деякі автори визначають її як спроможність погашати свої зобов'язання, при цьому умовою даної спроможності визначають наявність у підприємства активів, які мають різний рівень ліквідності. Тому логічним є твердження, за яким необхідною умовою забезпечення платоспроможності являється наявність та забезпечення ліквідності активів підприємства [3].

Для забезпечення умови платоспроможності підприємства в розрізі ліквідності балансу варто, Щоб баланс був абсолютно ліквідним ($A1 > П1$, $A2 > П2$, $A3 > П3$, $A4 < П4$) або задовільний, тобто не виконується одна або дві з наведених вимог нерівності. Якщо не виконується жодна з умов, баланс є неліквідним, тобто у підприємства не вистачає високоліквідних засобів для погашення термінових зобов'язань, що в свою чергу відобразиться на рівні його фінансової безпеки.

Важливого значення в контексті дослідження умов забезпечення платоспроможності з точки зору ліквідності коштів набуває наявність у підприємства задовільної структури балансу, визначення якої пов'язано з розрахунком двох показників: коефіцієнта загальної ліквідності та коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами. Вказані показники являються критеріями оцінювання структури балансу підприємства.

У процесі дослідження забезпечення платоспроможності необхідно враховувати особливості та тривалість операційного та фінансового циклів підприємства в розрізі окремих видів діяльності.

Важливим є також визначення напрямку зміни активів чи пасивів підприємства таким чином, щоб сума його грошових коштів збільшилась. Чим менша тривалість фінансового циклу, тим менше фінансових ресурсів потрібно для фінансування виробничих потреб підприємства.

Отже, наявність та забезпечення ліквідності активів сприяє мінімізації ризику несплати за зобов'язаннями, що в свою чергу підвищує рівень фінансової безпеки підприємства.

Збалансована структура джерел формування капіталу є беззаперечною запорукою забезпечення довгострокової платоспроможності виробничо-економічної системи. Формування достатньої частки власного капіталу у складі джерел фінансування є гарантом постійної можливості підприємства погашати свої зобов'язання.

Таким чином, визначення підходів щодо дослідження фінансової безпеки підприємства з точки зору уникнення загрози неплатоспроможності підтверджує потребу вибору оптимальних умов забезпечення платоспроможності виробничо-економічних систем, які впливають на ефективність ведення їх фінансово-господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Банківські ризики: теорія та практика управління: монографія / Л.О. Примостка, О.В. Лисенюк, О.О. Чуб та ін. К.: КНЕУ, 2008. 456 с.
2. Олесенко І. С. Платоспроможність підприємства в системі забезпечення фінансової безпеки: сутність та роль [Електронний ресурс] // Економіка. Фінанси. Право. 2017. № 12(3). С. 45-51. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2017_12%283%29__12
3. Парфентій Л. А. Управління фінансовою безпекою підприємств в умовах економічної нестабільності : монографія. Суми: видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. 184 с.

Корчинський І.О.

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

РОЗВИТОК ФЕРМЕРСТВА ЯК ЗАПОРУКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

Соціо-економічна модель розвитку аграрної сфери держави об'єктивно відображає територіальні особливості та специфічні завдання розвитку локальних сільських територій. Упродовж періоду реформування в аграрній сфері Львівської області сформувалася певна структура багатокладної сільської економіки, трансформувалися земельні відносини, утворилась локальна архітектура аграрної сфери, де основними елементами її конструкту є агропромислові об'єднання, фермерські господарства та господарства населення. Розвиток фермерства забезпечує не лише продуктову безпеку, а й фінансову, оскільки забезпечує надходження податкових платежів до бюджетів різних рівнів, зменшує соціальну напругу в регіоні.

Фермерське господарство – це особлива організаційна форма економічної діяльності, що в порівнянні з іншими формами має значний елемент соціалізації як сімейний тип підприємництва на селі. Поряд із цим прагнення до збільшення масштабів господарювання вимагають залучення найманої праці або сезонних працівників. Тому фермерські господарства є тією локалізованою формою економічної діяльності, яка найбільше зорієнтована на вирішення соціальних проблем у селі, тоді коли інші форми господарювання (агрооб'єднання, інші сільгосппідприємства) навпаки, обмежують використання робочої сили за рахунок застосування техніки та технологій, які вивільняють людську працю. Динаміка цього процесу і рівень залучення робочої сили у фермерських господарствах залежать від різних чинників, зокрема: збільшення кількості фермерських господарств, рівня їх технічної оснащеності та застосовуваних ними технологічних процесів тощо.

Не зважаючи на значну державну підтримку великих сільськогосподарських формувань, фермерські господарства зберігають стійкі позиції у виробництві основних видів сільськогосподарських культур, особливо нішевої продукції, забезпечуючи значний внесок у формуванні повноцінного ринку сільськогосподарської сировини та забезпечення продовольчої безпеки регіону.

Організаційно-економічні перетворення в аграрній сфері Львівщини були зумовлені не тільки критичним станом сільського господарства і соціальними проблемами на селі, але значною мірою вимогою сільського населення регіону в радикальних суспільно-політичних змінах, які у 90-х роках минулого століття ініціювались і активно підтримувались місцевою владою. У загальній кількості зайнятих у сільському господарстві області працівників частка працівників фермерських господарств становить третину, що свідчить про стабілізацію процесу формування нового сегмента загального конструкту архітекτονіки аграрної сфери та стійкість їх як форми економічної діяльності, що формує цей сегмент.

Початкові проблеми зародження та функціонування фермерства як форми господарювання носили переважно інституціональний характер. Фермерства як форми у попередньому конструкті архітекτονіки аграрної сфери не було, а його поява вимагала перебалансування економічних відносин у системі, включаючи, наприклад, доступ до ресурсів, ринків товарів і послуг, джерел фінансування, а також належної соціалізації самої його форми. Недостатньо було задекларувати нову форму господарювання та її мінімальну інституціональну підтримку без належного постійного супроводу процесу її становлення і розвитку, чого не було зроблено на регіональному рівні.

Причин гальмування темпів розвитку фермерських господарств є декілька, проте більшість із них породжена недоступністю дрібних фермерських господарств до необхідних фінансових ресурсів і недосконалістю інституційного забезпечення становлення фермерства. Наприклад, на

дрібнотоварне сільськогосподарське виробництво у вигляді особистих господарств населення немає будь-яких обмежень, що не вимагає від селян офіційно реєструвати господарства як товарні. Подекуди площі землекористування особистих господарств населення перевищують розміри фермерських господарств, утім відсутність офіційного статусу виробника сільськогосподарської продукції унеможлиблює доступ селян до кредитів, цільових програм розвитку, державної допомоги у вигляді відшкодування відсоткової ставки за кредитами тощо. Однак саме дрібнотоварні господарства є потенціалом для розвитку фермерства, якщо його розглядати як перспективну масову форму господарювання та зростаючий елемент нової архітектури аграрної сфери. Вже сьогодні процес розгортання цього потенціалу поступово реалізується через нарощування підприємливими селянами основного ресурсу – землі.

Запорукою ефективного сільськогосподарського виробництва фермерського господарства є сформована тут система сільськогосподарської техніки відповідно до спеціалізації та можливість утримання цих технічних засобів у працездатному стані. Протягом всього періоду становлення фермерських господарств в області їх технічна оснащеність загалом не відзначалися високим рівнем. Їх стан здебільшого погіршувався через загальну довготривалу кризову ситуацію, яка охопила сільськогосподарське виробництво, неможливість отримання фермерами довгострокових кредитів, відсутність механізмів і способів реальної та дієвої підтримки фермерських господарств з боку держави. Це у свою чергу впливало на недотримання оптимальних строків виконання технологічних операцій у рослинництві та тваринництві, загальне зменшення кількості фермерських господарств, фрагментарне зниження ефективності діяльності та погіршення фінансового стану і платоспроможності фермерів.

Через брак коштів фермери часто купують техніку на вторинному ринку, хоча експлуатація тракторів, комбайнів та інших видів техніки, яка

відпрацювала термін корисного використання, потребує збільшених витрат на проведення ремонтних робіт для підтримання техніки у працездатному стані. Серед фермерів поширена думка, що нова вітчизняна техніка за своїми експлуатаційними характеристиками поступається вживаним сільськогосподарським машинам та тракторам закордонного виробництва.

Враховуючи незадовільний фінансовий стан окремих фермерських господарств, недостатню фінансову підтримку з державного і місцевого бюджетів, граничні можливості інвестицій на придбання техніки фермерами, її істотне оновлення в найближчому періоді є проблематичним.

У сьогоденнішніх умовах оновити техніку фермер може, як правило, лише за власні кошти. Через бюрократичні перепони такі шляхи оновлення як фінансовий лізинг, компенсація частини вартості вітчизняної техніки та пільгові кредити не завжди доступні дрібним фермерським господарствам. Тому обґрунтованим є висновок про те, що ефективність фермерства як форми економічної діяльності, а отже, і реалізація властивої для цієї форми функціональності, значною мірою залежить від способів і механізмів підтримки цієї форми з боку держави. На локальному рівні ця підтримка може бути доповнена за рахунок місцевих програм розвитку села і сільських територій та заходів, що відображають їх соціальну спрямованість.

Така локальна підтримка фермерства є вкрай важливою, оскільки недостатня забезпеченість фермерських господарств технікою заважає виконанню необхідних технологічних операцій у встановлені строки і може призвести до значних втрат сільськогосподарської продукції, зниження загальної ефективності виробництва

Проведене дослідження показало, що розвиток фермерства має значні переваги для розвитку регіону, а саме: зменшення соціальної напруги, забезпечення населення продуктами харчування, наповнення бюджету тощо. Проте становлення фермерських господарств відбувається не без перешкод. Фермерські господарства потребують підтримки як державної, так і на місцевому рівні.

Список використаних джерел:

1. Корчинський І. О. Державне фінансування аграрного сектору економіки як складова його фінансового забезпечення і регулювання. *Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій: матеріали XVII Міжнародного науково-практичного форуму*, 14–16 вересня 2016 р. Львів: Ліга-Прес, 2016. С. 100–106.
2. Соціально-економічні аспекти управління розвитком та безпекою економічної системи України: монографія / За ред.Семак Б.Б. Львів: Видавництво ЛТЕУ, 2020. 502 с.

Костів О. С.,

здобувач вищої освіти групи ФБССмаг-21

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

Науковий керівник:

Аніловська Г. Я.,

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри фінансів та обліку,

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасних умовах легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, є багатоетапним злочином та включає систему численних фінансових операцій, які покликані приховувати первинне джерело походження отриманих злочинним шляхом коштів. Кожне наступне переміщення грошових коштів віддаляє їх від початкового незаконного джерела походження та у результаті

виявлення “відмитих” грошей у фінансовій системі іншої країни стає практично неможливим.

Прагнення відкрито використовувати незаконні доходи змушує власників легалізовувати свої кошти. До легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, належать будь-які дії, пов’язані із вчиненням фінансової операції чи правочину з доходами, одержаними злочинним шляхом, а також вчиненням дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких доходів, чи володіння ними, прав на такі доходи, джерел їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуттям, володінням або використанням доходів, одержаних злочинним шляхом [1].

Діяльність злочинних організацій, які займають легалізацією доходів одержаних злочинним шляхом та фінансуванням тероризму, набула у сучасних умовах глобального міжнародного характеру та стала реально загрожувати національній безпеці багатьох країн. Особливо популярними для легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму у світі, та зокрема в Україні, залишаються кредитні та фінансові установи.

Одним з найбільш поширених на території України способів легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом з використанням конвертаційних центрів, є операції з переведенням безготівкових коштів у готівку (гривня та валюта) без залучення рахунків у іноземних банках.

Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, здійснюється шляхом формування даних про ціну, кількість та якість товарів, робіт чи послуг, що постачаються, виконуються чи надаються, які не відповідають дійсності. Завищення витрат на придбання товарів, робіт та послуг залишається на сьогодні звичайною практикою як у справах з ухиленням від оподаткування, так й у справах з відмивання злочинних доходів. Ключовим елементом цього методу є завищення ціни товару, послуги або роботи з метою розподілу надлишку вартості між учасниками угоди.

Однією із найпоширеніших схем легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом у зовнішньоекономічній діяльності, є перерахування грошових коштів за кордон на підставі фіктивних імпорتنих контрактів («псевдо-імпорт»).

Формування системи протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом має глобальний характер. Тому основним завданням світової спільноти є налагодження взаємодії у співробітництві щодо боротьби з відмиванням грошей, реформування національних законодавств відповідно до міжнародних стандартів, визначених FATF [2].

В сучасних умовах легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом, здійснюється із використанням різноманітних методів та способів. Різноманіття схем полягає у постійній та вибірковій зміні ключових елементів схеми – учасників, предмету, періоду та частоти фінансових операцій, способів перерахування коштів або переміщення інших активів тощо.

З метою підвищення ефективності протидії легалізації доходів одержаних злочинним шляхом, потрібно розробити способи оптимізації процесів, пов'язаних з протидією легалізації доходів отриманих злочинним шляхом на основі проведення експрес-оцінки відповідного ризику. Дані способи дозволять визначити інтегральний рівень ризику використання банківської системи з метою відмивання доходів, виявити проблемні аспекти діяльності банківських установ, забезпечити оперативність та ефективність заходів по плануванню інспекційних перевірок.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019р. Редакція від 16.08.2020 / Верховна Рада України. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text)

1. Стандарти FATF URL: [https://fiu.gov.ua /pages/dijalnist/ mizhnarodne-spivrobitnictvo/mizhnarodni-standarti/standarti_FATF/ standarti-FATF.html](https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/mizhnarodne-spivrobitnictvo/mizhnarodni-standarti/standarti_FATF/standarti-FATF.html)

Костюк О. С.,
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри маркетингу і логістики,
(Національний університет «Львівська політехніка»)

МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

До економічної безпеки суб'єкта господарювання, можна віднести такі складові, забезпечуючі ефективну діяльність на різних рівнях розташування суб'єкта: фінансова; політико-правова; інтелектуально-кадрова; техніко-технологічна; інформаційна; екологічна; фізично-силова. Економічна безпека держави є важливою складовою національної безпеки та визначає місце держави у світовому просторі.

Економічна безпека суб'єкта господарювання – це його стан і здатність протистояти небезпеці, що руйнує структуру та спроможність реалізувати свою місію в системі пануючих суспільних відносин [1, с. 125]. Вона досягається шляхом врахування таких важливих чинників:

- економічна безпека суб'єкта господарювання;
- стійкість, сталість господарської діяльності, господарських процесів, господарських операцій;
- дієвість підходів та інструментів управління господарською діяльністю;
- здатність до зростання ринкової вартості активів та ринкової капіталізації, постійного розвитку.

Перераховані складові забезпечать економічну безпеку суб'єкта господарювання лише у випадку присутності всіх їх трьох. При цьому наявність однієї породжує існування наступної. Тому доцільно стверджувати, що першочерговий вплив на забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання здійснюють механізми управління господарською діяльністю, які відповідають ринковим умовам господарювання та забезпечують ефективність формування та використання його активів.

Одним із шляхів досягнення цього є застосування маркетингових підходів та інструментів в управлінні суб'єктами господарювання, які сприяють високій координації роботи всіх його підрозділів, забезпечують здатність до зростання ринкової вартості активів таринкової капіталізації, створюють умови для адекватного реагування на перепони в роботі.

Маркетингза допомогою дослідженнях, аналізу, планування, реалізації планів та контроль за здійсненням заходів, визначає асортиментну спеціалізацію виробництва, яка в свою чергу суттєво впливає на дистрибуційну систему логістики. Асортимент може розроблятись із врахуванням проблем розподілу продукції або нехтуватись. Але досить часто продукція розробляється лише із врахуванням вимог маркетингу. Це призводить до модифікації продукції на технологічній стадії без врахування ефекту від впливу даного рішення на вартість фізичного розподілу.

Логістика розглядається як інструмент реалізації стратегії маркетингу. Впровадження у виробництво нового виду продукту, як правило, виявляє непередбачувані витрати фізичного розподілу. Виникає потреба у нових ресурсах. Для системи постачання підприємства один і той самий продукт, але в іншому упакованні, є фактично новою асортиментною одиницею. Потрібно також зазначити, що не завжди зміна асортименту приводить до зростання витрат, іноді вдається поліпшити використання виробничих потужностей та організацію праці, і цим самим отримати економію ресурсів.

Питання також виникають в теоретиків маркетингу про субординацію і підпорядкування маркетингу і логістики в аспекті забезпечення економічної безпеки. У табл. 1 представлена структуризація завдань маркетингу й логістики в аспекті концепції 4 Р.

Таблиця 1

Структуризація завдань маркетингу й логістики в аспекті концепції 4 Р

Частини маркетингу (мікс)	Завдання	
	Маркетинг	Логістика
Ціна (Р)	Визначення вартості реалізації продукції	Раціональний вибір виду транспорту, перевізника, експедитора, оптимальна маршрутизація, складування, вантажопереробка, управління запасами та ін.
Товар (Р)	Визначення асортименту продукції	Визначення структури логістичних ланцюгів і каналів у системі дистрибуції, рівня запасів, видів транспортних засобів і способів транспортування й складування
	Вибір пакування (зовнішній вигляд пакування, барвистість, наявність повної інформації про товар)	Визначення габаритних розмірів і здатності захищати товар від можливих ушкоджень у процесах транспортування й вантажопереробки та ін.
Просування (Р)	Організація реклами, виставляння продукції, організація розподілу й продажів	Рішення про транспортування, складування і управління запасами залежно від обраної схеми просування (стратегії «виштовхування» або «витягування»)
Місце (Р)	Вибір точок збуту основного обсягу продукції (оптовиками або роздрібними торговцями (рітейлерами))	Визначення партій поставок, витрат на виконання замовлень, підтримка запасів, транспортування та ін.

Оперуючи термінологією маркетингу й логістики для забезпечення економічної безпеки підприємства як логістичної системи.

Економічну безпеку підприємства, як логістичної системи, доцільно визначати як якісну характеристику функціонування всіх елементів, що є результатом економічних відносин з мінімізації внутрішніх та зовнішніх загроз, передбачає взаємопов'язану оцінку раціонального використання економічних ресурсів, забезпечує досягнення стратегічних орієнтирів. Такий підхід відображає вимоги кожного елемента логістичної системи щодо формування їх економічної безпеки та визначає необхідність обов'язкового врахування протиріч, що існують між обмеженістю ресурсів та необмеженістю бажань.

До складу економічних ресурсів підприємства як логістичної системи доцільно відносити такі [2, с. 12]:

- Активи (ресурси, які контролюються в результаті минулих подій та використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод в майбутньому). Раціональне формування та використання даного економічного ресурсу всіма елементами логістичної системи сприяє забезпеченню достатніх рівнів ліквідності, платоспроможності, прибутковості, що прямо впливають на рівень економічної безпеки підприємства як логістичної системи в цілому.
- Персонал (працівники всіх елементів логістичної системи та рівнів управління). Створення всіма елементами логістичної системи комфортних умов праці працівникам визначає їх рівень морального та матеріального задоволення, а також дотримання правил збереження комерційної таємниці, що обумовлює економічну безпеку виконуваних логістичних операцій.
- Техніка та технологія (характерні для всіх окремих елементів логістичної системи). Рівень їх розвитку та організації визначають умови співпраці, що дає змогу вчасно проводити необхідні логістичні операції, що забезпечує безперервність функціонування та економічну безпеку у напрямку виконання визначених функцій.
- Інформація (використовується кожним елементом логістичної системи при виконанні поставлених завдань). Відіграє вирішальне значення у процесі

укладення договорів про співпрацю, що, в результаті, формує економічну безпеку.

- Отриманні права на здійснення господарської діяльності (представляються отриманими від законодавця дозволами, що визначають можливості здійснення відповідних логістичних операцій елементами логістичної системи). Дотримання визначених прав забезпечує правомірність функціонування підприємства як логістичної системи, що обумовлює виконання умов економічної безпеки.

Відтак, мова йде про маркетинг як інструмент забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання, ставлячи в центр уваги споживача та орієнтуючись на його емоції в гуманному світі, розглядаючи людину як особистість, яка існує в навколишньому середовищі і є його складовою. Важливо зазначити, що збалансування інтересів зацікавлених сторін повинно забезпечуватись доступністю й мобільністю пропозиції на ринку.

Маркетинг як сукупність нематеріальних активів впливає на показники економічної безпеки суб'єктів господарювання, враховуючи як і рівень держави (макрорівень), так і галузі чи підприємства (мікрорівень).

Список використаних джерел:

1. Васенко В.К., Пуш Л.А., Шульга І.П., Зачосова Н.В., Герасименко О.М. Економічна безпека держави, суб'єктів господарювання та тіньова економіка: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Васиенка В.К. Черкаси: Вид-во ТОВ «Маклаут». Черкаси, 2010. 367 с.
2. Судакова О.І., Щеглова О.Ю., Гасенко О.О. Головна характеристика механізму управління економічною безпекою розвитку підприємства. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2017. № 24. С. 11–14.
3. Ревак І. О. Системно-структурний підхід до формування системи економічної безпеки держави. Науковий вісник Львівського

державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. Збірник наук. праць. Львів, 2014. Випуск 1. С. 259–269, Випуск 2. С. 92–101.

4. Крикавський Є.В. Логістика. Для економістів: Підручник. – 2-е видання Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2014 - 476с. (Сер. «Світ маркетингу і логістика». – Вип.9).

Марушко Н. С.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку,
(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

СОЦІАЛЬНИЙ АУДИТ В РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

При дослідженні проблеми фінансової безпеки підприємства та соціального аудиту на перший погляд мало спільного, проте їх об'єднує кінцева мета – гарантування стабільного та максимально ефективного функціонування на даному етапі та високий потенціал розвитку в майбутньому. Разом з тим, уявлення про те, що основною метою підприємства є отримання максимального прибутку, поступово перетворюється в усвідомлення про те, що інструментом стратегічного стійкого розвитку підприємства є соціалізація бізнесу. Соціальний аудит, при цьому, відіграє важливу функцію оцінювання рівня соціальної відповідальності бізнесу та його розвитку в цілому.

В основі становлення сучасної концепції соціального аудиту в Україні лежить соціальна відповідальність бізнесу, яка ґрунтується на необхідності гармонізації інтересів суспільства та бізнесу, у прийнятті бізнесом «широких» нефінансових обов'язків, у нейтралізації соціальних ризиків. Разом з тим, взаємозалежність та взаємоузгодженість інтересів між бізнесом, суспільством

та державою в перспективі призводить до взаємних вигід та переваг для всіх учасників даного процесу[1-3].

На сьогодні необхідність переходу на соціальні стандарти ставить нові вимоги, одним з дієвих інструментів забезпечення якісно нового рівня є соціальний аудит. Соціальний аудит дасть змогу вирішити дві проблеми: підвищить соціальну відповідальності бізнесу та прискорить економічне зростання [2].

З огляду на це, при становленні соціального аудиту доцільно створити правове забезпечення та формувати незалежне експертне співтовариство. Разом з тим, соціальний аудит вимагає застосування багатовимірної моделі, яка, повинна складатися з окремих підсистем, а саме:

1. Формування підсистеми консультаційних послуг щодо ефективності здійснення соціальної спрямованості бізнесу. В цій системі повинні подаватися конкретні рекомендації, оцінка та аналіз ефективності здійснення соціального аудиту. На жаль, сучасна практика українського суспільства готова лише до дотримання соціального аудиту тільки в якості моніторингу з боку міжнародних та українських державних структур або міжнародних аудиторів-експертів. Формування прозорості та достовірної інформації та її оцінка, що є надбанням неурядових організацій на Заході, не викликає цікавості громадськості і не виводять на новий рівень конкурентоспроможності бізнесу.

2. Складання соціальної звітності з дотриманням принципів соціальної спрямованості бізнесу. Проблемним залишається те, що соціальний аудит обмежується лише вирішенням фіскальних завдань або проблем комунікаційного характеру в частині налагодження відносин з державою. Однак є всі підстави вважати, що питання соціального аудиту набувають в українському суспільстві структурних зрушень. Хоча складання та оприлюднення соціальної звітності компаній не прийнята, на сьогодні багато бізнес-структур її складають та публічно оприлюднюють.

3. Запровадження соціального клімату в колективі, який є критерієм соціально відповідальної поведінки. На сьогодні становлення системи соціального аудиту вимагає формування соціально відповідальної поведінки, яка, як показує українська практика, розвивається за допомогою методу проб та помилок. Причиною цього є відсутність з боку держави індикаторів, відсутність компетентних фахівців в цій сфері та відсутність експертизи з боку громадськості.

4. Соціальна складова державної політики передбачає, що при формуванні соціального бізнесу головна роль належить державі. Якщо на міжнародному ринку тільки в країнах Західної Європи представлені кілька десятків організацій, що займаються питаннями соціального інвестування і пропонують свої послуги в проведенні соціального аудиту, то українське суспільство перебуває в стані інституалізації практик соціального аудиту. Бізнесу пропонуються такі варіанти для соціально відповідального інвестування: загальнонаціональні та регіональні соціальні проекти або вирішення конкретних соціальних завдань.

Враховуючи те, що пріоритетним напрямом ведення бізнесу є отримання прибутку та його економічне зростання, то можливості соціальної поведінки бізнесу є необмежені. Разом з тим, вплив глобалізації, соціальна економіка ставлять нові вимоги, однією з яких є наявність структурованого соціального аудиту, який би користувався авторитетним впливом у бізнес та в органи влади.

В даний час завдання полягає в тому, щоб соціальний аудит поширився на всі рівні соціальних відносин бізнес-спільноти: локальний, регіональний, загальнонаціональний. Перспективним є побудова ефективної моделі, яка б дозволила більш точно визначити пріоритети розвитку, соціальну відповідальність бізнесу, і, головне, взаємозв'язок з державою.

Як показує діюча практика західних економічних систем, при тому, що держава реалізовує соціальну політику на відповідному рівні, вузьким місцем є не ефективність використання коштів, а отримання реальних результатів,

зокрема, виконання соціальних проектів. Можна посперечатися на те, що багато великих підприємств демонструють зразкове вирішення проблеми соціальної відповідальності, або, у всякому разі, змогли подолати реальні тенденції корпоративного відокремлення.

Методологічні соціальні індикатори визначаються діючою системою взаємовідносин між бізнес-спільнотою та державними і громадськими організаціями. Відповідно, аналоговими показниками слугують внутрішні та зовнішні показники самого підприємства. Якщо індикатори, пов'язані з зовнішнім впливом, визначити досить легко, то внутрішні, які визначаються соціальною політикою підприємства, є недостатньо верифікованими. Доцільно, на наш погляд, ввести інститут незалежних експертів або організацій, але тільки в тому випадку, якщо їх діяльність буде спрямована на вирішення ситуацій на основі діалогу суб'єктів і об'єктів соціального аудиту та узгодження їх інтересів.

За різними оцінками, соціальні індикатори можна отримати за такими джерелами інформації, яка включає експертні оцінки, фокус-групи, контент-аналіз, дані статистики. Та не дивлячись на чисельну перевагу статистичних даних, формування соціального аудиту стає можливим лише завдяки параметрам, одержуваних соціологічним методом. З огляду на обмеженість коштів перевірки і порівняння соціального аудиту в Україні, а також вплив об'єктивних факторів, необхідно виділити основні напрямки соціального аудиту, які б дозволили сформуванню більш концептуальних основ як для громадськості, так і для бізнес-спільноти, а також для держави.

Без сумніву, основним критерієм є соціальна відповідальність бізнесу, яка передбачає активну діалогову політику держави та розвинену структуру всередині корпоративного співтовариства (профспілки) і поза ним (бізнес-структури). Експерти доводять, що особливості соціального аудиту в українському суспільстві визначаються за ознакою взаємодії між суспільством та державою.

Тому, в першу чергу, виділяється група суб'єктів соціального аудиту, які орієнтовані на лобіюванні інтересів у частині створення інститутів, тобто формування дієвого механізму взаємовідносин.

По-друге, визначаються організаційні та нормативні критерії, які мають умови спільної практики.

По-третє, критерії соціального аудиту включають формування визначених суб'єктивних настанов та активізацію членів бізнес-спільноти і експертів для здійснення соціально-інвестиційних програм.

Отже, дослідження місця соціального аудиту в економічній системі показує, що соціальний аудит є аналітичною категорією, пов'язаний з міждисциплінарним підходом до проблеми соціалізації бізнесу в контексті соціального регулювання відносин між суспільством, державою та бізнес-структурами.

З точки зору теоретичних досліджень проблеми соціального аудиту в Україні, можна узагальнити, що існуючі підходи містять лише теоретичні основи аудиту персоналу, проте, як зазначають соціологи, необхідно переорієнтуватися на новий якісний вимір дослідження методології, процедури і концептуалізації соціального аудиту як основного компонента управління людьми і розвитку людського капіталу.

Соціальний аудит в українському суспільстві формується поступово, постійно наштовхуючись з проблемами адміністративного управління і корпоративної замкнутості, що не дозволяє переходити до дієвої системи соціального аудиту при наявності незалежного експертного співтовариства і визначення рамок соціального партнерства суспільства, держави та бізнес - структур.

Список використаних джерел:

1. J. Pearce, A. Kay, Brief History of Social Accounting and Audit, „Social audit network” 2012, URL:<http://www.socialauditnetwork.org.uk/social->

auditor/register-of-social-auditors/

2. Мазурик О. В., Єрескова Т. В. Соціальний аудит в системі соціального управління. URL: Режимдоступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>
3. Методичні рекомендації щодо формування та впровадження в Україні системи соціальної відповідальності бізнесу (виробничий рівень) Розробники: С.В.Мельник. URL:www.lir.lg.ua/docs/publikacii/m_svb.pdf

Марченко О. М.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту,

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Пандемія COVID-19 завдала суттєвих збитків у різних сферах господарства у більшості країнах світу. Аналітичні прогнози розвитку світової економіки песимістичні: її чекає криза на кшталт Великої депресії 1930-х рр.

Так, у 2020 р. МВФ прогнозує скорочення світової економіки на 3 %, у 2021 р. – на 8 %. Прогнози Світового банку та Організації економічного співробітництва і розвитку на 2020 р. ще песимістичніші: очікується падіння економічної активності у світі на 5,2- 6 %, в Європі (яка є серед головних торговельних партнерів України) – на 9,1 % [1, С. 79-80].

Чинниками глибини економічного спаду в конкретній країні є рівень захворюваності, тривалість та ступінь обмежувальних заходів, залежність національної економіки від коливань на фінансовому ринку, зміни у споживчій поведінці людей.

У країнах, які розвиваються, у тім числі, в Україні, пандемія COVID-19 викличе більше, ніж середньосвітове зниження рівня економічної активності

внаслідок сировинної орієнтації експорту, залежності від зовнішнього фінансування та інтенсивності міжнародної торгівлі.

За прогнозами Міжнародного валютного фонду та Світового банку українська економіка скоротиться на 3,5 - 8,2 % у 2020 р. та зросте у 2021 р. на 1,1-3,0 % [1, С. 79-81].

Нові тенденції світової економіки, викликані пандемією (зокрема, відхід від глобалізації, відкритості, рух до націоналізму та зосередження на внутрішніх справах і проблемах країни, розрив багатоступінчастих і багатонаціональних ланцюжків постачань) викликають значні ризики та загрози для національного господарства та фінансової безпеки України: зниження рівня трудової міграції українців і, як наслідок, зменшення валютних надходжень від заробітчан; критичне зниження попиту, падіння цін на основні товари українського експорту (метал, зерно, олію) та втрата ринків збуту;

– нестача матеріалів та комплектуючих; падіння платоспроможного попиту на внутрішньому ринку; зниження рівня доходів Державного бюджету, внаслідок падіння обсягів та прибутковості підприємницької діяльності та, водночас, зростання видатків; накопичення заборгованості державних установ; збільшення витрат на обслуговування державного боргу, обумовлене девальвацією гривні; втрата можливостей та погіршення умов здійснення нових запозичень.

Визначальним компонентом фінансової безпеки держави є бюджетна безпека, від якої залежить платоспроможність та фінансові стійкість державних фінансів.

В цьому контексті, фінансова безпека України в час пандемії буде залежати від:

- реалістичності та якості бюджетного планування;
- ефективності використання бюджетних коштів.

Натомість, проєкт Державного бюджету України на 2021 рік далекий від реалістичних показників. Так, наприклад, очікується зростання ВВП на рівні 4,6 % та у розмірі 4,5 трлн грн, що суперечить міжнародним прогнозам [2].

Нераціональною є на наш погляд, також і структура видатків у проєкті. Так, видатки на безпеку та оборону складають 19,8 % від їхньої загальної суми, на програму «Велике будівництво» (розвиток дорожньої інфраструктури) – 11,1 %, тоді як на програми підтримки малого та середнього бізнесу лише 0,89 %, боротьбу з коронавірусом - 1,44 %, підтримку аграріїв (діяльність яких забезпечує значну частку валютної виручки) - 0,31 %.

Суттєвим чинником фінансової безпеки держави є також ефективність її боротьби з поширенням коронавірусної інфекції. Адже, вища кількість хворих та важкохворих громадян безпосередньо знижує загальний рівень економічної активності та платоспроможного попиту, що в результаті призводить до недовиконання дохідної частини бюджету.

У цьому контексті важливо ефективно використовувати кошти Фонду боротьби з COVID-19. Натомість, станом на жовтень 2020 р., 53 % коштів Фонду виділено за напрямом «Стимулювання економіки» на будівництво, реконструкцію, ремонт автодоріг [3].

Викликають занепокоєння прогнозні показники бюджетної безпеки України у 2021 р., зокрема, дефіцит бюджету на рівні 6 % до ВВП (порогове значення – 3 %). Це «різкий» стрибок даного показника: у 2017-2019 р. дефіцит бюджету складав 1,6-1,96 % [4]. Це, очевидно, формує сумніви щодо можливості його фінансування не за рахунок емісії.

Основними шляхами досягнення фінансової безпеки України в умовах пандемії мають бути: дотримання термінів усіх етапів бюджетного процесу та бюджетна дисципліна; оптимізація видаткової частини бюджету; детінізація економіки; забезпечення виконання дохідної частини шляхом захисту національних виробників в умовах посиленого протекціонізму інших країн та у надзвичайних ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Супрунова І. В. Детінізація економіки в контексті подолання кризових явищ, зумовлених пандемією COVID-19. *Економіка, управління та адміністрування*. № 3(93). 2020. С. 78-84. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/7770>
2. Проект Закону про Державний бюджет України на 2021 рік URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69938
3. Фонд боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками URL: https://www.mof.gov.ua/uk/data_and_analytics-433
4. Державний бюджет України. URL: <https://index.minfin.com.ua/finance/budget/gov/>

Мелешко Б.

магістр ОПП «Фінансоварозвідка»

Науковий керівник:

Мойсеєнко І.П.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та обліку,
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМИ АЛГОРИТМІЗАЦІЇ СИСТЕМНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ВІДМИВАННЯ НЕЗАКОННИХ ДОХОДІВ

Ризики легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, є одним із видів небезпеки, пов'язаної із політичною, соціальною і економічною діяльністю. Держфінмоніторингом вживаються посилені заходи щодо протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Фінансовий моніторинг це сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Об'єктом фінансового моніторингу є дії з активами, пов'язані з відповідними учасниками фінансових операцій, які їх проводять, за умови наявності ризиків використання таких активів з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення, а також будь-яка інформація про такі дії чи події, активи та їх учасників.

До легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, належать будь-які дії, пов'язані із вчиненням фінансової операції чи правочину з доходами, одержаними злочинним шляхом, а також вчиненням дій, спрямованих на приховання чи маскування незаконного походження таких доходів, чи володіння ними, прав на такі доходи, джерел їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуттям, володінням або використанням доходів, одержаних злочинним шляхом [2].

Результати діяльності Держфінмоніторингу та розміри фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією коштів та з учиненням іншого злочину, визначеного Кримінальним кодексом України, відображені в табл.1.

Таблиця 1

Результати діяльності Держфінмоніторингу протягом 2019 р.

Напрямки подання	Подано матеріалів			Сума
заходи практичного характеру щодо протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом	всього	З них		фінансових операцій в млрд грн.
		узагальнених матеріалів	додаткових узагальнених матеріалів	
		893	503	390

розслідування фактів відмивання коштів, одержаних від корупційних діянь	211	47	164	41,8
---	-----	----	-----	------

Джерело: [1]

Методика реалізації принципів системного економічного аналізу в умовах протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, спрямована на формалізацію процесів дослідження, а також постановку та розв’язування проблеми її функціонування. Загальну схему етапів системного дослідження легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом наведено на рис.1.

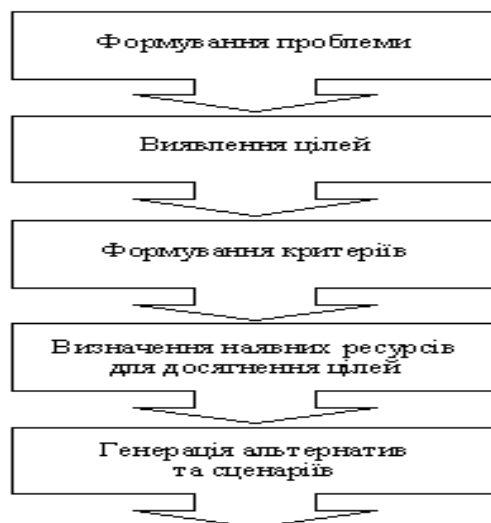

Рис.1. Схема системного дослідження легалізації незаконних доходів

При системному підході насамперед необхідно розробити блок-схему вивчення з урахуванням сутності відмивання незаконних доходів. Під алгоритмом розуміють скінченний упорядкований набір точних правил, що описують, які дії і в якій послідовності необхідно виконувати, щоб після скінченного числа кроків досягти поставлену мету або одержати розв’язок завдання [3].

При аналізі проблеми відмивання незаконних доходів загальна блок-схема алгоритму дослідження може бути подана у такому вигляді:

- 1) сутність виявлення ризиків та шляхи відмивання незаконних доходів;

- 2) сутність та рівні аналізу ризиків легалізації незаконних доходів: національний та мікро рівень;
- 3) сутність та аналіз ризиків відмивання незаконних доходів за суб'єктами фінансової розвідки;
- 4) показники легалізації незаконних доходів, їх динаміка, ефективність заходів протидії легалізації незаконно отриманих коштів.

Алгоритм виявлення відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, означає встановити, зафіксувати, визначити факт та обставини вчинення вказаного виду злочину. До них відносять фактори відзначені в табл. 2.

Таблиця 2

Алгоритм виявлення відмивання доходів, одержаних злочинним

Фактори	Особливості прояву
Обставини накопичення злочинних доходів	час, місце, спосіб та інші обставини вчинення злочину
джерело незаконного походження коштів	переміщення та використання в легальній економіці
Місце приховування та зберігання	виявлення країн причетних до відмивання незаконних доходів
виявлення та встановлення осіб	юридичних та фізичних осіб, які є організаторами, а також інших осіб, які брали участь або можуть бути причетні
характер і розмір шкоди	показники кількості фінансових операцій та їх розмірів

Джерело: [4]

Економіко-правовий аналіз незаконної діяльності юридичних осіб включає вивчення питань, висвітлених в табл.3.

За результатами досліджень Держфінмоніторингу встановлено, що найбільш поширеними організаційно-правовими формами юридичних осіб, що використовуються для відмивання незаконних доходів є товариство з обмеженою відповідальністю, приватне підприємство та громадські організації [1].

Економіко-правовий аналіз незаконної діяльності юридичних осіб

Перелік питань	Ознаки незаконної діяльності
Аналіз руху грошових коштів на розрахунковому рахунку	- операції по зарахуванню грошей на кореспондентські рахунки банків-нерезидентів. Указану інформацію можна отримати в комерційному банку, що відкрив рахунок суб'єкту господарювання, або в розрахунковій палаті НБУ; - значний обіг грошових коштів по розрахунковому рахунку з моменту його відкриття у банку; - регулярне зняття готівкових коштів з розрахункових рахунків у великих розмірах;
Звірення реквізитів реєстрації	з базою ЄДРПОУ, даних платників податків у ДФС відомості про відсутність будь-якої діяльності за вказаний звітний період наявності даних про рух значних грошових коштів по розрахункових рахунках суперечливий характер руху грошових коштів по розрахункових рахунках
аналіз реквізитів реєстрації	назви ("фіктивні фірми" мають назву, співзвучну з назвами державних структур) податкової адреси (існування адреси масової реєстрації, вказування неіснуючої адреси або адреси, за якою підприємство знаходиться не може); наявності виробничих потужностей, складських приміщень, автотранспорту, іншого рухомого та нерухомого майна; діяльності передбаченої класифікатором видів економічної діяльності; кількості працівників, розмірів доходів, сплачених податків та платежів
перевірка ознак протиправної фінансової діяльності ("конвертаційних центрів" та/або "фіктивних фірм")	встановлення бенефіціарних власників; наявності високих показників діяльності у новостворених структурах; реєстрація значної кількості суб'єктів господарювання з великими показниками діяльності на одну особу (фізичну чи юридичну), перебування на керівних посадах (директора / бухгалтера) однієї й тієї ж особи; - надходження чи витрачання грошових коштів у великих розмірах (як правило, від значної кількості підприємств, установ, організацій) під виглядом "оплати" різноманітних товарів, послуг тощо; - використання кореспондентських рахунків для взаєморозрахунків з іноземними комерційними структурами тощо.

Джерело: [4]

Багатопо середників з надання юридичних та фінансових послуг надають послуги номінального власника для приховування кінцевих бенефіціарних власників та отримання незаконних доходів.

Діяльність суб'єктів підприємництва з непрозорою структурою власності в Україні становлять значну загрозу відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом.

Список використаних джерел:

1. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2019 р. URL: [zvut2019ua.pdf](#)
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>
3. Мойсеєнко І.П. Системний аналіз в економіці: навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 248 с.
4. Чернявський С. С., Користін О. Є., Некрасов В. А. Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні: метод. рек. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 164 с.

Миськів Г. В.,

доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри фінансів та обліку,

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ У НАПРЯМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ

Бюджетна безпека держави – це стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції [3].

Бюджетна безпека забезпечується через досягнення ефективного та цільового використання бюджетних коштів, котрі реалізуються низкою органів державного фінансового контролю, основним з яких є Державна аудиторська служба України (Держаудитслужба).

Держаудитслужба є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, а його діяльність спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів [5]

Основними завданнями Держаудитслужби є забезпечення цільовості та ефективності використання бюджетних коштів [5]. Тобто Держаудитслужба на сьогодні є спеціалізованим центральним органом, який повинен попереджувати та запобігати нецільовому й неефективному використанню бюджетних коштів, а також вживати заходів щодо подолання виявлених недоліків і запобігати їм надалі, що безпосередньо стосується забезпечення бюджетної безпеки держави.

Щорічні звіти Держаудитслужби дають змогу проаналізувати рівень проблеми нецільового використання бюджетних коштів, динаміку цього явища в Україні та їх вплив на бюджету безпеку держави (табл. 1).

Згідно із річним звітом Держаудитслужби, упродовж 2019 р. було проведено майже 1,4 тис. ревізій та 118 перевірок закупівель, під час яких перевірено близько 1,5 тис. підприємств, установ і організацій.

Таблиця 1

Виявлені порушення та недоліки Державною аудиторською службою України у 2018–2019 рр.

	Показники	2018 р., тис. грн	2019 р., тис. грн	Темп приросту, 2019/2018
1.	Виявлено порушень законодавства у сфері державних закупівель	929 338,5	75 275 093,9	81,0
2.	Виявлено порушень законодавства, що призвели до недоотримання фізичними особами належних їм фінансових і матеріальних ресурсів	13 959,4	8 221,3	0,6

Продовження табл. 1				
3.	Виявлено фактів неефективних управлінських дій (рішень) або ризикових операцій, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів	1 389 227,8	1 494 247,3	1,1
3.1.	Упущені вигоди/неотримані доходи (всього), у тому числі:	306 013,6	260 781,2	0,9
	- у бюджетних установах і організаціях	190 014,0	191 682,42	1,0
	- у суб'єктів господарювання державного та комунального сектору	115 999,6	63 456,3	0,5
3.2.	Непродуктивні/зайві витрати (всього), у тому числі:	1 083 214,2	1 233 466,1	1,1
	- у бюджетних установах і організаціях	480 240,3	883 081,8	1,8
	- у суб'єктів господарювання державного та комунального сектору	329 764,7	349 365,2	1,1

Джерело: розроблено на основі [1, 2]

Загальна сума виявлених фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, становить понад 1,7 млрд. грн (понад 2,2 млрд грн за період 2018 р.), з них коштів бюджетів усіх рівнів та бюджетних установ – майже 952,7 млн грн (майже 1,1 млрд грн. у 2018 р.) [2].

Держаудитслужба упродовж 2019 р. виявила на понад 1,2 тис. об'єктів контролю, суму незаконних витрат ресурсів на більш як 1,1 млрд. грн (у 2018 р. – майже 1,2 млрд. грн), зокрема за операціями з бюджетними коштами – майже 642,4 млн. грн (у 2018 р. понад 728,2 млн. грн).

На 137 об'єктах контролю не за цільовим призначенням проведено витрати державних ресурсів на суму більш як 95,3 млн. грн, що більше порівняно із 2018 р. на 29,8 млн. грн. (2018 р. – близько 65,5 млн. грн), у тому числі, понад 46,7 млн. грн (майже 36,9 млн. грн) – кошти державного бюджету та понад 47,2 млн. грн (близько 22,9 млн. грн) – місцевих бюджетів.

Водночас, непродуктивні/зайві витрати з року в рік теж зростали і за перевітками 2019 р. становили 1,233 млрд. грн., що перевищило обсяг 2018 р.

на 150,25 млн. грн. (1,083 млрд. грн. – 2018 р.). Зокрема, у бюджетних установах зайві витрати у 2019 р. становили 883,08 млн. грн. та перевищили на 402,84 млн. грн такі ж витрати 2018 р. (480,24 млн. грн.), або на 180%! [2].

У результаті проведеної органами Держаудитслужби роботи у 2019 р. відшкодовано фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, на загальну суму майже 950,4 млн. грн (2018 р. близько 960,3 млн. грн), з них більш як 432,5 млн. грн – за порушеннями, що виявлені у попередніх звітних періодах.

Зокрема, забезпечено надходження недоотриманих фінансових ресурсів на загальну суму майже 199,9 млн. грн (286,0 млн. грн), що становить 48,8% (29,9 %) від обсягу виявлених таких порушень, у тому числі до бюджетів всіх рівнів – 108,7 млн. грн (2018 р. майже 226,4 млн. грн).

За результатами проведених заходів органами Держаудитслужби у 2019 р. подано 583 пропозиції (у 2018 р. – 937) про застосування фінансових санкцій до порушників фінансово-бюджетної дисципліни, з яких застосовано 477, що на 352 менше 2018 р. (829), а саме: у 32 випадках призупинено бюджетні асигнування (у 2018 р. – 92), у 398 випадках – зупинено операції з бюджетними коштами (у 2018 р. – 680) та 47 об'єктам контролю – розпорядникам бюджетних коштів зменшено бюджетні призначення /асигнування на загальну суму майже 8,0 млн. грн (у 2018 р. – на 11,8 млн. грн) [4].

З метою вжиття відповідних заходів до порушників фінансової дисципліни, органами Держаудитслужби до правоохоронних органів у 2019 р. періоді передано 753 матеріали ревізій та перевірок проти 889 у 2018 р. Зі свого боку, правоохоронними органами у 2019 р. за матеріалами проведених заходів розпочато 399 досудових розслідувань та 100 досудових розслідувань – за результатами участі у перевірках правоохоронних органів.

Варто зазначити, що органи Держаудитслужби тісно співпрацюють з Державною службою фінансового моніторингу, до якої у 2019 р. було

надіслано 86 інформаційних повідомлення про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, на суму понад 1,0 млрд. грн.

За порушення фінансово-бюджетної дисципліни у 2019 р. до адміністративної відповідальності було притягнуто майже 2,4 тис. посадових осіб, проти 35,78 тис. у 2009 р., тобто кількість притягнутих до відповідальності посадовців скоротилася у 14,9 раз, що може вказувати на заангажованість органів Держаудитслужби або на зростання проявів корупції з-поміж чиновників [4].

Загальна сума накладених адміністративних стягнень у 2019 р. становила майже 1,9 млн. грн та скоротилася на 73% порівняно із 2009 р. – 6,9 млн. грн.

До дисциплінарної відповідальності в 2019 р. притягнуто 369 посадових особи, з яких 32 – звільнено із посад, до матеріальної – 339 осіб. У 2009 р. кількість осіб притягнутих до дисциплінарної та матеріальної відповідальності становила 13 829 та скоротилася на 95% у 2019 р.

За результатами заходів органів державного фінансового контролю, якими виявлені порушення чинного законодавства, керівниками центральних і місцевих органів влади, підприємств, установ та організацій у 2019 р. ухвалено 890 управлінських рішень. У 2009 р. – 17558.

Таким чином, можемо констатувати, що діяльність Державної аудиторської служби України, упродовж 2018–2019 рр. в частині виявлення порушення та недоліки підвищила свою ефективність, свідченням чого є зростання переважної більшості показників діяльності. Однак у частині притягнення до фінансово-бюджетної дисципліни - відмічено скорочення обсягів санкцій, застосованих до правопорушників. Такий стан справ негативно відображається на дотриманні бюджетного законодавства, залишає безкарними посадових осіб, які нецільово витрачають бюджетні кошти, та призводить до перевитрат обмежених фінансових ресурсів держави, що чинить безпосередню загрозу бюджетній безпеці держави.

Список використаних джерел:

1. Звіт про результати діяльності Держаудитслужби, її міжрегіональних територіальних органів за 2018 рік. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/139479>
2. Звіт про результати діяльності Держаудитслужби, її міжрегіональних територіальних органів за 2019 рік. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/146977>
3. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
4. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/138425>
5. Положення про Державну аудиторську службу України. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF>

Михаліцька Н. Я.,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)
Верескля М. Р.
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ТРАНСФЕРТНИМ ЦІНОУТВОРЕННЯМ ЕКСПОРТЕРІВ УКРАЇНИ

Для інтеграції найкращих практик запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом 6 грудня 2019 року прийнято Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», який набирає чинності 28.04.2020 року. Підґрунтям для ухвалення Закону стала нова Директива ЄС про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей і фінансування тероризму, прийнята у 2015 р. За основу було взято міжнародні підходи, зокрема Рекомендації FATF, Антитерористичну резолюцію Ради Безпеки ООН, Регламент ЄС стосовно грошових переказів (2015), Конвенцію Ради Європи про пошук, арешт і конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом (Варшавську конвенцію 2010 р., що ратифікована 2014-го), меморандуми з МВФ, Угоду про асоціацію з ЄС, план дій щодо НАТО, а також домовленості з Єврокомісією про надання макрофінансової допомоги на 500 млн євро [1].

Кожна країна, розробляє та впроваджує власні державні механізми у боротьбі з легалізацією злочинних коштів, користуючись при цьому рекомендаціями FATF. Ці рекомендації - один з базових документів, яким

керуються країни та фінансові установи всього світу при здійсненні заходів щодо запобігання проведенню легалізації коштів. Рекомендації передбачають необхідність:

- визначення країнами переліку та ознак операцій, пов'язаних з легалізацією отриманих злочинним шляхом коштів, з урахуванням наведених у рекомендаціях принципів;
- запровадження правил ідентифікації клієнтів та моніторингу інформації;
- створення в країнах уповноважених органів, відповідальних за боротьбу з легалізацією «брудних» коштів;
- тісної співпраці фінансових установ з компетентними органами з питань протидії відмиванню коштів тощо.

Міжнародний досвід свідчить, що для ефективного проведення економічної амністії необхідним є виконання принаймні таких умов:

- 1) одноразове проведення амністії;
- 2) неконфіскаційний характер амністії;
- 3) достатні гарантії щодо звільнення від відповідальності за задекларовані об'єкти;
- 4) гарантії щодо конфіденційності інформації;
- 5) поєднання амністії із жорстокішими умовами відповідальності у випадку подальшого приховування доходів [2].

Тіньова економіка в Україні займає значний відсоток по відношенню до офіційного ВВП, індекс тіньової економіки лише частково здатний ідентифікувати негрошові операції (блат, обмін послугами), тіньову економіку не слід плутати з корупцією, бо вона лише частково перетинається з нелегальною економікою [3]. На наш погляд, в Україні зусилля фахівців необхідно сконцентрувати на практиці запобігання відпливу капіталу в зарубіжні країни. Одним з ефективних механізмів, що діє в указаному напрямку, є державний контроль за трансфертним ціноутворенням експортерів України.

Зараз добра частка міжнародного бізнесу складається з операцій між підрозділами транснаціональних корпорацій. У своїй підприємницькій діяльності ці корпорації постійно шукають способи знизити податкове навантаження. Щоб оптимізувати оподаткування, багато компаній вдаються до трансферного утворення. Сьогодні, у зв'язку з великими глобалізаційними процесами і зростанням кількості міжнародних корпорацій інтерес до цього питання став досить відчутним, в тому числі, і в Україні, де трансферне ціноутворення стало особливо актуальним в останні роки. Вплинули на це і нововведення в Податковому Кодексі.

Трансфертне ціноутворення, в Україні регульоване статтею №39 Податкового кодексу України, позначається, як система, в рамках якої визначається «справедлива» ціна послуг і товарів, вартість інших об'єктів договірних відносин в контрольованих операціях, які визнаються таким податковим законодавством. Часто це можуть бути ціни, за якими юридичні особи однієї міжнародної корпорації укладають між собою договори.

Принцип «вितягнутої руки» – основоположний принцип при трансферного утворення, згідно з яким платник податків, учасник контрольованих операцій, визначає обсяг прибутку, що обкладається податком. Зокрема, операція вважається контрольованою, якщо річний обсяг доходу підприємства становить не вище 150 млн. гривень, а дохід від операцій з одним контрагентом – не вище 10 млн. гривень.

В основі принципу лежить порівняння умов, при яких виконуються контрольовані угоди, і умов, на яких укладаються угоди між незалежними компаніями. Адже вони залежать не тільки від характеру і обсягу товарів і послуг, а й від фінансового стану учасників, їх подальших планів на розвиток, засобів, які вони вкладають в реалізацію договору, ризиків, які цей договір за собою тягне, а також зовнішніх обставин, які можуть позначитися на виконанні операції. Принцип «вितягнутої руки» полягає не просто в порівнянні, а в тому, щоб визначити: чи зміг би платник податків в обставинах, що склалися

встановити ті ж ціни, якби уклав договір із пов'язаною особою або особою, яка, приміром, не є резидентом в низько-податкових юрисдикціях.

При використанні, наприклад, методу порівняльної неконтрольованої ціни (одного з «традиційних» методів ТЦУ) слід враховувати діапазон ціни в порівнянних умовах. Таку інформацію можна черпати з дорогих джерел, що містять дані про умови угод, зокрема – укладені контракти (наповнюються за інформацією міжнародних товарних, фінансових бірж і т. д.). В якості додаткових джерел, для характеристики ринку можливе використання комерційних каталогів і рекламних проспектів, в яких представлені аналогічні продукти інших підприємств. Крім того, корисно буде звернутися за проведенням експертизи. І найголовніше: такий аналіз слід провести на ринках кожної держави, де планується реалізація продукту.

Таким чином, контроль за трансфертним ціноутворенням в Україні є одним з найбільш пріоритетних напрямів підвищення фіскальної ефективності застосовуваного механізму податкового адміністрування. Прийняті в 2013-2020 роках нормативно-правові акти дозволяють говорити про значну увагу, яка приділяється даному питанню законодавцями, урядом та податковими органами.

Список використаних джерел:

1. Лемєнов О. Протидія «відмиванню» коштів: наздоганяючи Захід. Дзеркало тижня. 2019. Вип. №48, 14-20 грудня.
2. Каленяк Р. В. Амністія капіталу як економіко-правовий засіб прискорення суспільно-економічного розвитку. Сучасні питання економіки і права. 2012. Вип. 2. С. 86-92.
3. Михаліцька Н. Я., Верескля М. Р., Бець М. Т. Тенденції тіньової економіки в Україні і світі. Modern science: problems and innovations. Abstracts of the 6th International scientific and practical conference. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2020. Pp. 348-352. URL:

<https://sciconf.com.ua/vi-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modernscience-problems-and-innovations-23-25-avgusta-2020-goda-stokholm-shvetsiyaarhiv/>

Мойсеєнко І. П.,
доктор економічних наук, професор
професор кафедри фінансів та обліку,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ПОБУДОВІ МЕТОДИКИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Основний напрям сучасної науки - комплексне дослідження суб'єкта господарювання як системи. Тому системний підхід у дослідженні економічних явищ і процесів систем господарювання є стрижнем методології економічного аналізу. Системним економічним аналізом вважається сукупність наукових методів і практичних прийомів вирішення складних економічних проблем. Він ґрунтується на використанні категорії системи як єдності взаємопов'язаних елементів, які взаємодіють для досягнення загальної мети [1].

Системний підхід використовує такі елементи діалектичної логіки: об'єктивність і повноту розгляду проблем і явищ; аналіз соціально-економічних процесів у динаміці їх розвитку; вивчення явищ у їх взаємозв'язку і взаємозалежності; історичний підхід до вивчення явищ [2, с. 87]. Методологія системного економічного аналізу передбачає послідовність реалізації окремих етапів аналітичного процесу з врахуванням принципів системних досліджень. Системний аналіз припускає спочатку системний опис об'єкта. До його предмета входять багатоманітні характеристики системності представлені в табл.1.

Системний опис об'єкта

Елементи опису	Характеристики системності
Склад системи	типологія і чисельність елементів, залежність елемента від його місця та функцій у системі, види підсистем, їх властивості, дія на властивості цілого
Структура системи	типологія і складність структури, різноманітність зв'язків, прямі і зворотні зв'язки, ієрархічність структури, вплив структури на властивості і функції системи
Організація системи	часовий і просторовий аспекти організації, типологія організації, композиція системи, стійкість, гомеостат, керованість, централізація і периферійність, оптимізація організаційної структури
Функціонування системи	мета системи, вид функції, лінійна, нелінійна, внутрішні, зовнішні функції, поведінка в умовах невизначеності та критичних ситуаціях, механізм функціонування, узгодження внутрішніх і зовнішніх функцій, проблема оптимальності функціонування і перебудови функцій
Стан системи в середовищі	межі системи, характер середовища, відвертість, рівновага, стабілізація, збалансованість, механізм взаємодії системи і середовища, адаптація системи до середовища, чинники і бурхливі дії середовища
Розвиток системи	місія системи, системоутворювальні чинники, життєвий шлях системи, етапи і джерела її розвитку, процеси в системі, інтеграція і дезінтеграція, динаміка системи, ентропія або хаос, стабілізація, кризовість, самовідновлення, перехідність, випадковість, інноваційність перебудови в системі

Джерело [1]

Таким чином, розрізняють такі послідовні етапи методології системного економічного аналізу:

1. Постановка мети і основних завдань дослідження.
2. Визначення меж системи - підстава для відділення об'єкта від зовнішнього середовища, розмежування його внутрішніх і зовнішніх зв'язків.
3. Визначення будови системи - поелементного складу.
4. Аналіз взаємозв'язків елементів системи. Побудова структури і організації системи, через які виражається визначена стійкими зв'язками впорядкованість системи і спрямованість цієї впорядкованості.
5. Встановлення функцій системи та її підсистем. Аналіз функціонування, що забезпечує життєдіяльність (роботу) системи.
6. Виявлення керованості системи. Наявність механізмів управління

та взаємозв'язку в ієрархічній будові системи, прямих і зворотних зв'язків функціонування роблять об'єкт керованим.

7. Конструювання системної моделі [1, 2, 3].

Головне завдання системного аналізу – це складне перетворити в просте, таку, що важко розв'язати і зрозуміти, проблему перетворити в чітку послідовність завдань, які можна розв'язати відомими методами. Перша частина процедури системного аналізу полягає в тому, щоб розбити цілісну проблему на більш доступні для розв'язання складові частини та використати найбільш підхожі спеціальні методи для розв'язання окремих підпроблем. Ця частина називається аналізом. Друга частина – об'єднання окремих розв'язків в загальний розв'язок проблеми – отримала назву синтез.

Системний аналіз базується на загальних принципах, до яких можна віднести відображені в табл.2

Таблиця 2

Загальні принципи використання системного аналізу

Тип принципу	Сутність використання
Принцип дедуктивної послідовності	передбачає послідовний розгляд системи за етапами: від оточення і зв'язків із цілим до зв'язків частин цілого
Принцип мети	мета повинна бути сформульована так, щоб рівень її досягнення можна було оцінити кількісно; вибрані критерії оцінки рівня досягнення заданої мети
Принцип узгодження ресурсів і цілей	передбачає можливість досягнення цілей за умов використання обмеженості ресурсів
Принцип ієрархічності	система повинна розглядатися як частина системи більш високого рівня і в той же час як самостійна частина, що виступає як єдине ціле у взаємодії з середовищем
Принцип цілісності	розглядає об'єкт як щось виділене з сукупності інших об'єктів, що є цілим по відношенню до навколишнього середовища, має свої специфічні функції і розвивається за властивими йому законами
Принцип складності	необхідність дослідження об'єкта, як складного утворення і, якщо складність дуже висока, потрібно послідовно спрощувати представлення об'єкта за умов збереження всіх його істотних властивостей
Принцип множинності	передбачає опис об'єкта на безлічі рівнів: морфологічному, функціональному, інформаційному
Принцип історизму	зобов'язує розкривати минуле системи і виявляти тенденції та закономірності її розвитку в майбутньому.

Джерело [5]

Методика системного економічного аналізу передбачає врахування перелічених в табл.3. властивостей економічних систем. Відображення ієрархічності в методиці системного економічного аналізу означає такий алгоритм аналітичного забезпечення управління, за якого формується вихідна інформація для прийняття рішень на різних ієрархічних рівнях економічної системи в межах компетенції та функціональних можливостей керівників, уникається дублювання функцій управління та досягається інтегрованість дій у досягненні поставленої мети економічного аналізу.

Таблиця 3

Властивості економічних систем

Властивості	Значення та прояв властивостей
ієрархічність	передбачає, що оптимізація на верхніх рівнях менеджменту регулююче впливає на локальні рівні, а оптимізація локальних рівнів визначає зону вибору параметрів дії системи на верхніх рівнях
багатокритеріальність	передбачає наявність багатьох шляхів досягнення мети діяльності, і для визначення найкращого варіанта її реалізації треба виконати оптимізаційні розрахунки, для чого визначальними є виробничі та фінансово-економічні критерії
автономність	характеризується відносною самостійністю у виборі форм, методів та організації виробничо-господарської діяльності в умовах ринку.
динамічність (інерційність)	полягає в тому, що у процесі обґрунтування аналітичних результатів треба врахувати їхні кінцеві наслідки для всього внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності підприємства, розглядати (імітувати) результативність аналітичних висновків протягом тривалого періоду.
невизначеність	Виявляється в невизначеності вхідних даних діяльності суб'єктів підприємництва
самоорганізованість і адаптація	Це здатність соціально-економічної системи пристосовуватись до змін внутрішнього та зовнішнього середовища під впливом різного роду факторів

Джерело [2, 3]

Багатокритеріальність методики аналізу передбачає формування сукупності можливих шляхів досягнення успіху, порівняльну оцінку альтернативних варіантів та їх рейтингову характеристику. Динамічність (інерційність) функціонування економічної системи Враховуючи інерційність динаміки суб'єктів господарювання, варто створювати аналітичне забезпечення

з високим рівнем маневреності управлінських рішень у досягненні тактичних і стратегічних цілей. Автономність методики економічного аналізу передбачає пошук індивідуальної моделі аналітичних досліджень, що враховує специфіку інформаційної системи об'єкта дослідження, його генетики, стратегії та тактики розвитку.

Методики реалізації принципів системного економічного аналізу в конкретних умовах, спрямовані на формалізацію процесів дослідження економічної системи, а також постановку та розв'язування проблеми її функціонування.

Список використаних джерел:

1. Аршинова О. І., Шевченко А. В. Системний аналіз: навчальний посіб. Нац. авіац. ун-т. К., 2007. 128 с.
2. Мних Є.В. Економічний аналіз: навчальний підручник. URL: https://pidru4niki.com/1663111641846/ekonomika/ekonomichniy_analiz
3. Мойсеєнко І.П. Системний аналіз в економіці. навчальний посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 248 с.
4. Рилєєв С.В., Дрінь І.І Теоретико-методологічні аспекти системного аналізу. URL: nbuv.gov.ua/j-pdf/esfor_2014_2_43
5. Спільник І.В., Ярошук О.В. Принципи системності в аналітичних дослідженнях. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/15>

Мокій А. І.,
доктор економічних наук, професор
головний науковий співробітник,
(Інститут регіональних досліджень НАН України)

Флейчук М. І.,
доктор економічних наук, професор
професор кафедри маркетингу,
(Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій ім. С.З. Гжицького)

Дацко О. І.,
кандидат економічних наук,
кандидат технічних наук, доцент
доцент кафедри менеджменту соціокультурної сфери,
(Львівська національна академія мистецтв)

ГУМАНІТАРНІ ІМПЕРАТИВИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. в глобальних масштабах відбувається трансформування системи національних економік, розвинулися нова методологія та механізми управління ними з урахуванням критеріїв безпеки. Посилення уваги до економічної безпеки держави і пошуку механізмів нівелювання економічних ризиків стало відповіддю на загрози, пов'язані з швидкими глобальними трансформаціями соціально-економічних відносин.

Крім кількох циклів глобальної рецесії, інтенсивної інфляції, загострення соціальних проблем, пов'язаних із надмірно швидким зростанням сукупної чисельності населення Землі і водночас різкою депопуляцією окремих країн, підвищенням рівня захворюваності, у тому числі світової пандемії COVID 19, поширенням і поглибленням бідності, вичерпанням природних ресурсів і посиленням боротьби за них, актуалізацією екологічних проблем, загостренням конкуренції за ринки збуту, на сучасному етапі глобалізації актуальними стали й ризики терористичних актів та військових вторгнень, що в сукупності проявили

надзвичайно низький рівень захисту населення багатьох країн від цих негативних впливів. Якщо в минулому столітті дослідники економічної безпеки держави пріоритетом визначали стійкість фінансових ринків, енергетичну незалежність, нарощення обсягів виробництва та обороноздатності країни, то на сучасному етапі виявилось, що стабільність і безпека ринкових інституцій, потужний оборонний комплекс не завжди гарантують належний рівень захисту людини, громадянина. На глобальному рівні в багатьох країнах стратегічним визнано пріоритет сталого розвитку, що базується на однойменній економічній теорії, яка враховує не лише доцільність забезпечення прогресу в усіх сферах життєдіяльності, а й необхідність оцінки його впливу на безпеку людини, суспільства, держави, цивілізації загалом як на сучасному етапі, так і в майбутньому.

Об'єктивність невідкладної зміни пріоритетів стратегії національної, у тому числі економічної, безпеки держав задекларовано на глобальному рівні в Декларації ООН «Цілі розвитку тисячоліття»[1]. Важливо, що шість із восьми цілей світового розвитку безпосередньо стосуються безпеки людини: скорочення рівня дитячої смертності; ліквідація крайньої бідності і голоду; забезпечення доступу до освіти; поліпшення системи охорони здоров'я матерів; боротьба з хворобами; гарантування сталого розвитку довкілля. Досягти цілей у межах стратегічних пріоритетів системи економічної безпеки держави без належного організаційно-економічного забезпечення неможливо. Небезпека людини за останні десятиліття стала центральною темою серед глобальних проблем. У звіті з людського розвитку ООН 1994 р. задекларовано, що пріоритетність прогресу змінилася принципом безумовного примату безпеки людини [2, с. 9]. Комісія ООН у доповіді «Про людську безпеку зараз» (2003) вказує на зміщення парадигми традиційних уявлень про національну безпеку, зокрема розширення її фокусу від безпеки кордонів до безпеки життя людей і громад в країні та через кордони. У Доповіді ООН про людську безпеку у 2005 р. задекларовано, що сьогодні безпека має орієнтуватися на захист спільнот та окремих осіб. Найважливіше зміщення акцентів – на людину, а не на державу. Безпека держави і

людини є взаємодоповняльними, але факт безпечної держави не обов'язково означає, що її громадяни є захищеними. Протягом останніх 100 років набагато більше людей загинули з вини їх урядів, ніж було вбито іноземними арміями. Доповіддю констатовано факт, що насильство, економічна відсталість і погане управління є взаємозалежними [3, с. 24].

Подібна трансформація методологічних підходів потребує перегляду існуючих концепцій прогресу, де неконтрольоване і нераціональне споживання та нарощення обсягів промислового виробництва, максимальне економічне зростання перестають бути беззаперечною метою розвитку держав. Економічний прогрес потребує оцінки з позицій критеріїв безпеки і можливостей задоволення інтересів людини, громадянина, з обов'язковим акцентом на безпеці суспільства та планети загалом, також формуванні цілей розвитку, орієнтованих на права та інтереси майбутніх поколінь. Така позиція чітко прослідковується у всіх доповідях з питань людської безпеки ООН за останні роки: Доповідь про людський розвиток 2018 [4]; Доповідь «Переосмислення людського розвитку у еру трансформації планети» , 2018 [5]; Доповідь «Переоцінення вимірів людського розвитку», 2018[6];

Доповідь «Планування можливостей для молодого покоління», 2018 [7] та ін.

У доповіді Римського клубу 2017 р. ««Come on!» Капіталізм, короткозорість урбанізація і руйнування планети» наголошується на необхідності зміни підходів економічного розвитку від споживацтва до ідеї “нового Просвітництва”, застосування аксіологічного підходу, орієнтованого на загальносуспільні цінності і відхід від антропоцентризму, переорієнтація на цілі розвитку майбутніх поколінь. Неминуче це передбачає відхід від капіталізму, матеріалізму, редукціонізму та фінансових спекуляцій, а також впровадження альтернативної економіки, холістичного світогляду і планетарну цивілізацію [8, с.59-73].

Провідні світові економісти наприкінці ХХ – початку ХХІ століття наголошують, що життєдіяльність економічної системи, її динамічні характеристики найбільше залежать саме від людського чинника. Тому

вважаємо, що теоретичні засади економічної безпеки держави обов'язково повинні охоплювати гуманітарні імперативи.

На нашу думку, гуманітарні імперативи економічної безпеки держави – це сукупність вимог щодо людського розвитку і гарантування економічної безпеки людини, а також оптимізація впливу людини чи суспільних груп на економічну систему, недотримання яких зумовить актуалізацію загроз, негативних або катастрофічних наслідків для економічної системи територіальної громади, держави.

Гуманітарні імперативи економічної безпеки держави за об'єктно-суб'єктним критерієм поділимо на дві групи:

- імперативи щодо рівня людського розвитку, задоволення потреб і забезпечення можливостей якісного самовідтворення та самореалізації індивідів в економічній системі;
- імперативи, пов'язані з капіталізацією творчого потенціалу і рівнем культури соціально-економічної безпеки держави.

Якщо перша група імперативів значною мірою охоплена увагою науковців (Е.Лібанова, О.Малиновська, І. Солоненко, Я. Жаліло, М. Андрейко та ін.), які вивчають механізми встановлення і розвитку тенденцій дотримання мінімальних стандартів соціального забезпечення, рівня якості життя і відчуття щастя, екологічної безпеки тощо [9-10], то творчий потенціал у гарантуванні економічної безпеки держави висвітлено недостатньо повно у наукових працях, як і питання культури соціально-економічної безпеки, які досі взагалі не досліджували.

Незважаючи на велику кількість досліджень рівня людського розвитку і якості життя, вкажемо на недостатню системність відображення саме гуманітарних пріоритетів в економічному розвитку України, недослідженість впливу здійснюваних реформ на життєдіяльність і можливості розвитку основного вигодоодержувача системи соціально-економічної безпеки – громадянина.

За результатами проведених нами досліджень [11] можемо стверджувати, що для України пріоритетними цілями сталого розвитку передусім є формування інституційного базису держави, а також забезпечення ресурсного розвитку народу:

- подолання демографічної кризи як за кількісними, так і за якісними показниками;
- інвентаризація об'єктів права власності та легітимізація інституту права власності для формування матеріального базису розвитку народу;
- формування адекватних стандартів реалізації базових економічних прав (передусім права на життя, права на розвиток);
- забезпечення інституційної спроможності виживання основних інституційних одиниць, що забезпечують відтворення і розвиток народу (сім'ї, територіальної громади);
- подолання негативних наслідків внаслідок анексії Криму та воєнних дій на Сході України.

Список використаних джерел:

1. Цілі розвитку тисячоліття /ООН URL: http://www.unaids.org.ua/uk/un_support/strategies/MDGs.
2. New Dimensions of Human Security: Human Development Report (1994) // United Nations Development Programme. New York : Oxford University Press, 1994. 132 p. URL: <http://www.undp.org/hdro/1994/94.htm>.
3. War and Peace in the 21st Century: Human Security Report 2005. New York, Oxford : Oxford University Press, 2005. 158 p.
4. Доклад о человеческом развитии 2016: Человеческое развитие для всех и каждого. United Nations Development Programme, 2017. 288 с.

5. Khoday K. Rethinking Human Development in an Era of Planetary Transformation / Kishan Khoday. Human Development Report Office, 2018. 19 p.
6. Anand S. Recasting Human Development Measures. UNDP Human Development Report, 2018. – 55 p. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/anand_recasting_human_development_measures.pdf p.
7. National Human Development Report 2018 Planning the Opportunities for a Youthful Population The United Nations Development Programme URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/anand_recasting_human_development_measures.pdf p.
8. Come on! Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet / Ernst Ulrich von Weizsäcker, Anders Wijkman. Springer,. 2017 p. 220 p.
9. Малиновська О. А. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи реагування / О. А. Малиновська. К. : НІСД, 2011. 40 с.
10. Соціальна політика в Україні : Монографія. К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2015. 244 с.
11. Дацко О. І. Гуманітарні імперативи зміцнення економічної безпеки України: монографія / О. І. Дацко. Львів: Ліга-Прес, 2015. 672 с.

Наконечна Н. В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ЧИННИКИ, ЯКІ ЗУМОВЛЮЮТЬ ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

Стрімкий розвиток та новації останніх десятиліть у сфері ІТ-технологій трансформують сучасну економічну систему України. Інтернет-торгівля виривається в лідери української економіки за темпами зростання.

Україна посіла перше місце у світі за використанням криптовалют населенням згідно звіту аналітичної блокчейн компанії The Chainalysis [1].

Чинники, які зумовили першість України в цьому рейтингу: спільнота блокчейн-розробників в Україні є однією з найбільших у світі (топ-3); в Україні високий рівень цифрової обізнаності населення (топ-5 за безготівковими платежами у світі); значна кількість дрібного підприємництва займається посередництвом на міжнародних маркетплейсах, де використовує віртуальні активи для розрахунків; віртуальні активи стали зручними для використання українцями, тому що ми маємо низку обмежень у більш традиційних сферах (відсутній фондовий ринок, обмежений доступ до світового ринку капіталів, при цьому вхід у ринок нерухомості високий); у нашій країні є обмеження законодавства та банківської системи по міжнародних переказах [2].

Дуже багато є міркувань стосовно використання найпоширенішої криптовалюти на сьогодні Bitcoin, але вона нічим не забезпечена і існує чисто на довірі користувачів. Головна їхня перевага - незалежність від державного регулювання, що в українських умовах означає можливість вільно купувати і продавати, без обмежень і податків.

Криптовалюта цікава тим, що вона не належить конкретній людині або регулятору, при цьому немає єдиного центру емісії і нагляду. Все, що

відбувається всередині системи, це дії самих користувачів і безпосередніх власників цифрових грошей. Тобто криптовалюта виступає альтернативою класичним валютам при деяких фінансових дисбалансах в світі. За допомогою Bitcoin можна купувати товари в Інтернеті, а також оплачувати різні послуги. Кількість обмінників, де можна конвертувати електронні монети в "звичайні" гроші, а також торгових точок, які приймають "криптовалюти", неухильно зростає [3].

Таким чином, криптовалюта це новий, цікавий, а також корисний досвід для користувачів Інтернет, який супроводжує розвиток технологій і світові тенденції, проте криптовалюти зустрічаються жорсткою протидією з боку регуляторів класичного валютного ринку, яким принципи вседозволеності віртуальних грошей неприйнятні.

Список використаних джерел:

1. Trust provider for crypto markets. URL: https://www.scorechain.com/?gclid=EAIaIQobChMlr_6socLR6wIViumyCh23IQTxEAAYASAAEgIwVvD_BwE.
2. Україна посіла перше місце у світі за використанням криптовалют. URL: <https://www.5.ua/ekonomika/ukraina-posila-pershe-mistse-u-sviti-za-vykorystanniam-kryptovaliut-222959.html> (дата звернення 05.09.2020).
3. Огляд цифрових криптовалют. URL: https://bankchart.com.ua/e_banking/statti/oglyad_tsifrovih_kriptovalyut (дата звернення 05.09.2020).

Островка П. П.,
здобувач вищої освіти групи ФБССмаг-21
(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

Науковий керівник:
Пушак Я. Я.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та економічної безпеки,
(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

ОСОБЛИВОСТІ СКОРИНГУ В КРИЗОВИХ УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Постійне поглиблення інтеграційних процесів в економіці України вимагає застосування якісно новітніх підходів щодо її розвитку загалом, так і банківського сектору зокрема, що виступає однією із найважливіших ланок фінансово-кредитної сфери. В таких трансформаційних умовах актуалізуються проблеми формування портфелю банківських активів, у якому чільне місце посідають кредитні операції.

Саме тому, розроблення високоефективної, гнучкої системи управління цими операціями є основою фінансової стабільності, ринкової стійкості українських банків, відповідно, й економіки країни в цілому.

Бум у сфері банківського споживчого кредитування відбувається саме у кризові періоди та періоди економічного зростання. І, якщо за першого випадку надійність та ймовірність повернення є достатньо високою, то в кризовий час кредитування набуває високого ризику через неплатоспроможність, шахрайства тощо.

Однак, рівні ризиків в діяльності банків повинні бути мінімальними для успішного їх функціонування. Сьогодні вітчизняні банки все частіше стикаються із проблемами неповернення кредитів.

Актуальним стає необхідність розроблення та запровадження методик оцінювання рівня кредитоспроможності фізичних осіб та рівня ризику при наданні їм споживчих кредитів. Через брак інформації деколи доводиться застосовувати виключно експертні методи (оброблюючи судження досвідчених фахівців банківської справи). Доцільно, щоб експерти супроводжували власне оцінювання ймовірностями виникнення різних значень (обсягів/відсотків) збитків.

Суб'єктивним способом встановлення рівня кредитного ризику виступає рейтингове оцінювання рівня кредитоспроможності позичальника. У банківській практиці зустрічається багато методик рейтингового оцінювання кредитоспроможності позичальника [1, с. 40-44]. Однією з яких є скоринг. Банк, запроваджуючи систему кредитного скорингу, матиме можливість досягати позитивних результатів. Скорингова модель – це «математична модель у вигляді суми деяких характеристик». Саме за її допомогою на базі минулого досвіду банк зможе спрогнозувати рівень ймовірності неповернення кредиту [1, с. 40-44].

Провівши моніторинг існуючих скорингових моделей, що можуть використовуватися вітчизняними банками й іншими фінансовими установами, виділяємо найбільш актуальні: «Application-скоринг» (оцінювання рівня кредитоспроможності позичальників), «Collection-скоринг» (встановлення пріоритетних напрямків роботи із позичальниками, стани кредитних рахунків яких класифіковано як «незадовільні»), «Behavioral-скоринг» (поведінковий кредитний скоринг, передбачає оцінювання динамічності стану кредитного рахунку позичальників), «Fraud-скоринг» (система оцінювання ймовірності шахраювання потенційного позичальника).

Приміром, в країнах ЄС вже на сьогодні є накопичений істотний позитивний досвід із застосування скорингових моделей при кредитуванні.

Узагальнюючи наші дослідження робимо висновки, що останніми роками кредитна діяльність українських банків перебуває у скрутному фінансовому

становищі. Незважаючи на висхідну тенденцію обсягу виданих кредитів, рівень якості кредитних портфелів має тенденцію до погіршення через нарощування (постійного) проблемної заборгованості.

Доцільним також є побудова та використання моделі для управління кредитним портфелем [2, с. 103-112].

Для прийняття управлінських рішень щодо формування портфеля позичальників на кожній із фаз життєвого циклу роздрібного/споживчого кредиту доцільно використовувати «аплікаційний скоринг», «скоринг шахрайства» (під час видавання позики), «поведінковий скоринг» (на фазі обслуговування кредиту), «колекторський скоринг» (на фазі стягнення протермінованої заборгованості) [3, с. 165-168].

Отже, банки України, упроваджуючи, активно використовуючи системи кредитного скорингу задля зменшення/зниження рівня ризиків, пов'язаних із процесом кредитуванням, мають можливість досягти відповідних результатів щодо нарощування кредитного портфеля за умови зменшення рівня неповернень, пришвидшуючи процедуру, точність оцінювання позичальника, створення централізованої бази накопичення даних щодо позичальників, зниженні рівня резервів (формуються на можливі втрати) за кредитними зобов'язаннями тощо.

Список використаних джерел:

1. Волик Н. Г. Скоринг як експертний метод оцінювання кредитного ризику комерційного банку при споживчому кредитуванні. Вісник Запорізького національного університету №1(3), 2008, с. 40-44.
2. Кошель Г. М., Вядрова І. М., Ефективність управління кредитним портфелем. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», №6 (2017), с. 103-112.
3. Харченко А.М. Щодо питання скорингу при наданні роздрібних банківських кредитів у сучасних економічних умовах України Вісник Університету банківської справи Національного банку України, 2014 № 2 (20), с. 165-168.

Павлюк Л.В.,
здобувач вищої освіти групи ФБССмаг-21
факультету управління та економічної безпеки
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

Науковий керівник:
Миськів Г.В.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів та обліку,

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Поняття фінансового моніторингу є досить багатогранне. Його реалізацію можна розглядати з боку суб'єкта підприємництва і з боку державних органів. Сутність фінансового моніторингу тісно пов'язана із процесом фінансового контролю, а також певними процедурами обов'язкового внутрішнього контролю у сфері реалізації фінансових операцій. Іншою стороною фінансового моніторингу виступає діяльність організацій, котрі здійснюють операції із грошовими коштами та іншим майном, що є пов'язаними із легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванням тероризму, розповсюдженням зброї масового знищення тощо.

Державною службою фінансового моніторингу України постійно вживаються заходи щодо протидії легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом. У 2019 році Держфінмоніторингом було підготовано 893 матеріали.

Провідним інструментом правового вирішення існуючих проблем виступає Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», введений в дію 28.04.2020 р. [1]. Зазначений закон України значно удосконалив процес здійснення фінансового моніторингу, привівши його у відповідність зі

світовими стандартами фінансового моніторингу, зокрема європейськими нормами (до прикладу, рекомендацій FATF, норм Четвертої Директиви ЄС 2015/849 «Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму», Регламенту ЄС 2015/847 «Про інформацію, що супроводжує грошові перекази» тощо). Важливо також зазначити, що однією з основних ідей аналізованого закону виступає застосування ризик-орієнтованого підходу в процесі здійснення фінансового моніторингу.

Ризик-орієнтований підхід являє собою процес щодо визначення/виявлення/встановлення, оцінювання/переоцінювання, розуміння ризиків легалізування/відмивання доходів/коштів, які були отримані злочинним шляхом, а також фінансування тероризму та/або розповсюдження зброї масового знищення. Він також передбачає процедури із вжиття певних заходів щодо формування системи управління ризиками у спосіб, та в обсязі, що забезпечуватимуть мінімізування даних ризиків залежно від їх рівня/ступеня.

Відповідно до даного закону, суб'єкт первинного фінансового моніторингу має застосовувати «ризик-орієнтований підхід», враховуючи відповідні критерії/ступені ризику, зокрема, які є пов'язаними із його діючими/потенційними клієнтами, географічним розташуванням країни, де зареєстровані клієнти (установа, через яку він здійснює передавання (отримання) активів), видами товарів/послуг, способами надання/отримання послуг [1, 2, 3].

Підсумовуючи, потрібно констатувати, що прийняття Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», зі всіма доповненнями та змінами сприяє удосконаленню процедури здійснення фінансового моніторингу у країні.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України зі змінами № 738-IX від 19.06.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>
2. Ачкасова С.А. Удосконалення державного регулювання у сфері фінансового моніторингу в Україні при європейській інтеграції. Сучасні загрози безпеці на національному та регіональному рівнях: збірник матеріалів науково-теоретичної конференції (м. Суми, 19-20 квітня 2018 р.). Суми : Сумський державний університет, 2018. С. 3-6.
3. Андрійченко Ж.О. Фінансовий моніторинг у системі управління ризиками ринків фінансових послуг. Розвиток системи управління ризиками ринків фінансових послуг: [монографія] наук. ред. та кер. кол. авт. Н.М. Внукова.- Харків : Ексклюзив, 2014. С. 140-150.

Пацула О. І.,

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри фінансів та обліку,

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ УГОД ЗІ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ КОМПАНІЙ

Ринок угод злиття та поглинання компаній (М&А угод) в Україні протягом останніх років суттєво зростає. Так, у 2018 році відбулося його зростання на 19% із загальною вартістю інвестицій 1,8 млрд. дол США, в порівнянні з минулим роком, а у 2019 році обсяг угод зі злиття та поглинання збільшився ще на 29% із загальною вартістю інвестицій 2,35 млрд. дол США

[1]. Укладання таких угод пов'язане із численними ризиками та загрозами, що спричинені ймовірністю надання неправдивих та неналежних гарантій чи зобов'язань зі сторони компанії-продавця. У зв'язку з чим, виникає необхідність проведення передінвестиційного дослідження, яке б дало змогу забезпечити надійність угод зі злиття та поглинання і звести виникнення можливих ризиків до мінімуму.

Із проблематикою злиття та поглинання пов'язана достатньо значна кількість наукових досліджень, зокрема ці питання висвітлені у працях П. Гохана [2], Д. Депамфіліса [3], П. Керімова, Ю. Петленко [4], І. Максименко [5], та інших. Проте, незважаючи на глибину проведених досліджень, в них практично не висвітлюються питання забезпечення надійності таких процесів.

Метою даного дослідження є окреслення механізмів для забезпечення надійності угод злиття та поглинання з метою мінімізації ризиків та загроз для компанії-інвестора.

Відсутність добре розвинутого поняття передінвестиційного дослідження є однією з суттєвих проблем українського законодавства та ускладнює виконання договірних зобов'язань у разі порушення умов договору. В цьому контексті слід звернути увагу на проведення процедури Дью Дилідженс, яка в перекладі з англійської означає «забезпечення належної сумлінності». На сьогоднішній день не існує єдиного підходу до трактування цього терміну. У законодавчо-правовій базі дане питання взагалі не розглядається, проте зарубіжні, а сьогодні і вітчизняні, вчені та практики (юридичні, аудиторські та консалтингові фірми) наводять різні тлумачення сутності даного поняття (рис. 1).

Ми ж розуміємо під нею процедуру всебічної незалежної оцінки об'єкта інвестування з метою забезпечення надійності укладання інвестиційних угод та мінімізації ризиків, пов'язаних з ними. Зрозуміло, що така процедура охоплюватиме дослідження всіх сфер діяльності об'єкта, у зв'язку з чим і виділяють: операційний, фінансовий, податковий, юридичний (правовий),

технічний, маркетинговий, екологічний та соціальний Дью Дилідженс. Серед усіх цих видів, найчастіше використовують операційний, фінансовий, податковий та юридичний Дью Дилідженс.

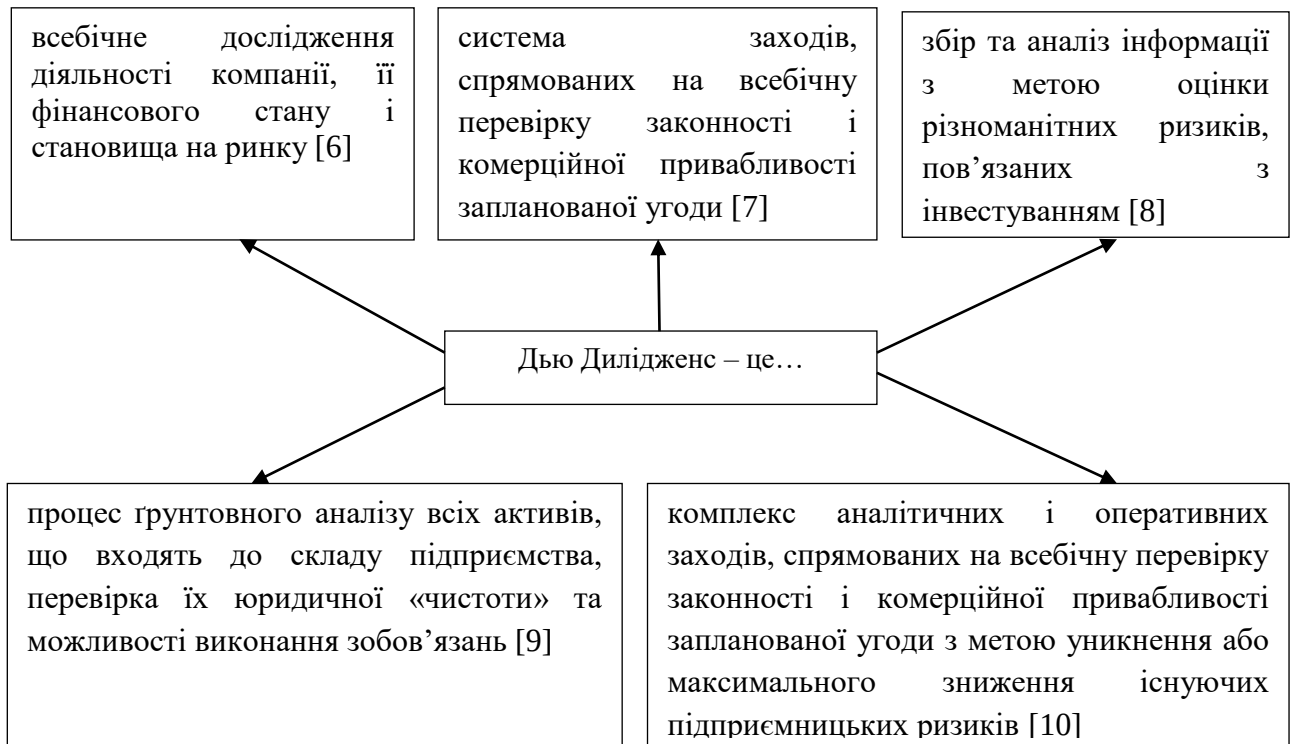

Рис. 1. Визначення поняття Дью Дилідженс у науковій та практичній літературі

Так, операційний Дью Дилідженс пов'язаний з дослідженням системи управління об'єкта інвестування та покликаний точно оцінити її якість, ризики та ефективність в цілому. Крім того, оцінюються результати операційної діяльності та можливість реалізації стратегії компанії, по відношенню до якої планується укласти угоди злиття чи поглинання.

Фінансовий Дью Дилідженс базується на достовірній фінансовій інформації та спрямований на проведення аналітичного дослідження фінансового стану. Така процедура зазвичай пов'язана з аудитом і має багато спільного з ним в методичному та інформаційному плані.

У контексті детінізації доходів, особливу увагу, необхідно звернути на податковий Дью Дилідженс як процедуру, яка передбачає здійснення ретельного вивчення податкової звітності об'єкта інвестування з метою виявлення ризиків, які пов'язані з оподаткуванням. Тут слід сказати, що сьогодні, вивчення податкових аспектів угод злиття та поглинання в Україні вимагає проведення не тільки класичного податкового передінвестиційного дослідження, а й податкового моделювання її наслідків для того, щоб юридичні документи щодо транзакції не лише гарантували мінімізацію ключових ризиків, але й відображали ділове та економічне обґрунтування податкових інструментів. В той час як процес придбання бізнесу в Україні є відносно нескладним, репатріація прибутків шляхом створення класичних холдингових структур у податкових гаванях або застосування механізмів репатріації, розроблених виключно з метою податкової оптимізації, вже стала проблемою для інвесторів [1]. Вимоги щодо протидії BEPS ще більш ускладнюють процедури проведення і закриття транскордонних угод злиття і поглинання, оскільки для їх успішної реалізації необхідно забезпечити тісну співпрацю податкових та юридичних фахівців для оцінки впливу угоди на чинну міжнародну податкову та юридичну структуру бізнесу.

Правовий Дью Дилідженс спрямований на дослідження юридичних аспектів діяльності суб'єктів господарювання, таких як законність приватизації, отримання ліцензій, дотримання трудового законодавства, укладання контрактів тощо. Така процедура спрямована на визначенні реальних поточних та майбутніх зобов'язань компанії, виявленні юридичних або договірних перешкод для запланованих дій інвестора, які можуть стати загрозами для нього.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що до використання процедури Дью Дилідженс як інструменту забезпечення надійності угод злиття та поглинання необхідно підходити системно, з урахуванням факторів внутрішнього та

зовнішнього середовища з метою зниження наявних підприємницьких ризиків або повного їх уникнення.

Список використаних джерел:

1. Огляд М&А угод в Україні у 2018 році Лютий 2019 рік.
<https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2019/02/Ukrainian-MA-Review-report-2018-UA.pdf>
2. Гохан Патрик А. Слияния, поглощения и реструктуризация компаний; [пер. с англ. 3-е изд.]. М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. 741 с.
3. Депаμφилис Д. Слияния, поглощения и другие способы реструктуризации компании; [пер. с англ. Е. Пестерева]. М.: Олимп-Бизнес, 2007. 960 с.
4. Петленко Ю. В., Керімов П. О. Теоретичні аспекти злиття та поглинання компаній. Фінанси України. № 8. 2013. С. 113 – 121.
5. Максименко І. Я. Злиття та поглинання як інструмент інноваційного розвитку: стан та перспективи в Україні. Економічний вісник. № 2. 2018. С. 43 – 50.
6. Due diligence, дью-дилидженс. Википедия: Свободная энциклопедия. URL: http://ru.wikipedia.org/wiki/Due_diligence. (дата звернення 03.10.2020 р.)
7. Дью дилидженс (due diligence). Business Intelligence: проверка партнеров, собственники компаний, дью дилидженс. URL: <http://www.businessintelligence.com.ua/node/174>. (дата звернення 04.10.2020 р.)
8. Ницевич А., Скоробогатов А. Что такое Due Diligence? Понятие, классификация, особенности проведения правового дью дилидженс URL: <http://forinsurer.com/public/10/01/13/4005>. (дата звернення 04.10.2020 р.).

9. Бондар В. Методичні засади експертизи правового та фінансового становища компанії при складанні звіту Due Diligence. Бухгалтерський облік і аудит. 2010. № 8. С. 23 – 28.
10. Харитова С. Дью дилидженс как обязательный этап инвестиционного процесса. Консультационная группа «Департамент оценки». URL: <http://duediligence.su/work/duediligence.asp>. (дата звернення 03.10. 2020 р.).

Підхомний О. М.,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
(Львівський національний університет ім. Івана Франка)

**ОСНОВНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У
СФЕРІ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ КОШТІВ ТА ФІНАНСУВАННЮ
ТЕРОРИЗМУ СУБ'ЄКТАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ
ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ**

Існують різні наукові позиції щодо тлумачення змісту поняття «фінансовий моніторинг» в системі запобігання та протидії відмиванню доходів злочинного походження та фінансування тероризму. Вагомі результати досягнуті в межах підходів, згідно яких досліджують правові, аналітичні, фінансово-економічні аспекти фінансового моніторингу. Так, у самому визначенні фінансового моніторингу, згідно закону України про боротьбу з відмиванням і фінансуванням тероризму, акцентовано увагу на сукупності заходів, яких зобов'язані вживати різні суб'єкти фінансового моніторингу. Водночас поняття «управління ризиками», яке за складом відповідних заходів практично тотожне первинному фінансовому моніторингу, виражає, передусім, аналітичні аспекти відповідних процедур, що здійснюються відповідними

суб'єктами бізнесу. Фінансово-економічні аспекти фінансового моніторингу досліджують у контексті ймовірності виявлення нелегальної корисливої діяльності й застосування санкцій до її суб'єктів на засадах економічної теорії злочинів і покарань. Також у Національній оцінці ризиків (НОР) відмивання коштів та фінансування тероризму в Україні від 2019 р. використано ресурсний підхід, згідно якого ризики корисливих злочинів прямо залежать від обсягів та вартості ресурсів, щодо яких вони вчиняються.

НОР є, з одного боку, узагальненням результатів фінансового моніторингу й пов'язаних із ним організаційних і правових заходів, а, з іншого, - джерелом інформації для розроблення критеріїв ризиків нелегальних фінансових операцій. Разом з тим, головне призначення НОР полягає у вказанні орієнтирів для адекватного розподілу ресурсів на зниження різних видів ризиків незаконного використання фінансової системи. Інформація зі звіту про Національну оцінку ризиків може суттєво впливати на ситуацію у сфері боротьби зі злочинністю попри те, що в нормативно-правовій базі не прописані чіткі процедури використання результатів НОР тими чи іншими суб'єктами. Тому як визначальну можна розглядати не зобов'язальну, а мотиваційну функцію НОР.

Це ж стосується й інших інформаційних продуктів суб'єктів фінансового моніторингу: повідомлень про підозрілі фінансові операції від суб'єктів бізнесу, узагальнених матеріалів, які подає підрозділ фінансової розвідки до правоохоронних органів тощо. Будь-який з таких інформаційних продуктів може бути проігнорований або використаний у виявленні злочинів. І строго формалізувати вимоги щодо належного використання інформаційних продуктів суб'єктів фінансового моніторингу принципово не можливо, оскільки формування цих продуктів ґрунтується на ризик-орієнтованому підході. Як інформація загалом, продукти суб'єктів фінансового моніторингу впливають на реальність. Але цей вплив залежить від рівня культури управління ризиками.

Тому з боку суб'єктів фінансового моніторингу, а, передусім, національного підрозділу фінансової розвідки необхідні також інформаційні впливи на ситуацію, які ведуть до поглиблення розуміння ризик-орієнтованого підходу особами, задіяними у боротьбі зі злочинністю. Інформаційний вплив на ризики, пов'язані з фінансовими злочинами має не лише власне інформаційні продукти суб'єктів фінансового моніторингу такі як повідомлення, узагальнені матеріали, результати НОР і типологічних досліджень тощо, але й заходи фінансового і правового характеру: відмова обслуговувати клієнта, який має високий рівень ризику, зупинення певних операцій, замороження активів, пов'язаних з фінансуванням тероризму, застосування штрафних санкцій суб'єктами державного фінансового моніторингу. З огляду на це, поряд з іншими підходами до дослідження фінансового моніторингу, важливе значення має його дослідження як системи використання інформаційних важелів стримування нелегальних фінансових операцій.

Ревак І. О.,
доктор економічних наук, професор,
декан факультету управління та економічної безпеки,
професор кафедри соціальних дисциплін,
(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Важливість забезпечення стійкості функціонування та розвитку фінансової системи держави передбачає ґрунтовний аналіз проблеми поширення тіньової економіки та пошуку способів її мінімізації (оптимізації). Значний політичний тиск на розвиток всієї сфери фінансових відносин, пряма залежність дохідної та видаткової складових бюджетів від рівня розвитку економіки країни, посилюють дисипативні процеси у функціонуванні такої

системи. Саме пошук нових способів забезпечення її можливостей протидіяти окресленим флуктуаціям є важливим кроком до стабілізації економічного життя в країні, формування належних та незмінних умов для ведення бізнесу, підвищення реального рівня соціального забезпечення громадян.

Враховуючи окреслене, можна стверджувати, що актуальними стають питання розробки концептуальних засад детінізації національної економіки, трансформації діючого механізму забезпечення фінансової безпеки держави з метою підвищення стійкості фінансової системи та ефективності функціонування всієї системи державних фінансів.

Використовуючи системний підхід, тіньову економіку розглядаємо з двох позицій: як підсистему, що функціонує в межах офіційної економіки, є її антиподом та призводить до структурних деформацій, розбалансованості та хронічної стагнації; як сукупність прихованого та підпільного секторів, які виявляють різновекторний вплив на економічний розвиток. Так, прихований сегмент тінізації виступає в ролі специфічного буфера між формальною та неформальною господарською практикою, своєрідним конкурентом офіційної економіки, тоді як підпільний або нелегальний сектор – основним детонатором економічної діяльності.

На наш погляд, ключова концептуальна ідея окресленої проблематики полягає у формулюванні такої дилеми: чи може тіньова економіка в кризові періоди стати ресурсом розвитку, або чи можуть потенційні ресурси, які маскуються за тіньовою економікою, стати джерелом фінансування новітнього індустріального розвитку держави? Довести, або ж спростувати окреслену гіпотезу спробуємо за допомогою фундаментального та загальнонаукового рівнів методології. Основне призначення методології – виявити та осмислити рушійні сили, передумови та закономірності розвитку наукового знання, забезпечити використання нових знань у практичній діяльності. Відтак філософський, або фундаментальний рівень передбачає обґрунтування основних наукових положень досліджуваної проблематики, а загальнонауковий

– формулювання понятійно-категоріального апарату та системи наукових принципів.

Без усвідомлення таких важливих детермінант, як, наприклад, самостійність тіньової економіки та її паралельне функціонування з офіційною економікою, послаблення соціальної напруги та «пом'якшення» навантаження на державний бюджет в кризові періоди, важко досліджувати феномен тіньової економіки в умовах сучасних швидкісних змін, особливо з позиції фактора соціальної стабільності у суспільства.

Щодо основних наукових положень, вважаємо, що детінізація національної економіки – це перманентний процес створення сприятливих умов для часткової (фрагментарної) легалізації прихованих (латентних) деструктивних явищ та процесів шляхом застосування спеціальних заходів та використання особливого інструментарію. Переконані, що тіньова економіка є важливим потенціалом інноваційного розвитку, джерелом нереалізованих внутрішніх інвестицій та самостійним сегментом національної економіки, який підлягає не ліквідації, а оптимізації.

Стратегічна мета протидії тіньовій економіці – це забезпечення детінізації виробничо-розподільчих процесів та доведення їх до оптимально допустимого рівня з наступним стримуванням. Структурно-функціональна характеристика процесів детінізації передбачає створення сприятливого інвестиційного клімату для легалізації одержаних доходів, трансформацію трансфертного ціноутворення та розширення бази оподаткування, амністію капіталів незлочинного походження, розвиток системи накопичувального пенсійного забезпечення, податкову лібералізацію тощо.

Система наукових принципів є епіцентром будь-якої концепції, відтак до основних принципів детінізації економіки як системного явища відносимо: принцип системності, що передбачає встановлення системоутворюючих зв'язків, які забезпечують загальну впорядкованість та цілісність; принцип комплексності – характеризує ґрунтовне дослідження причинно-наслідкових

залежностей, комплексну оцінку вхідних параметрів, їх зміну та розвиток у межах досліджуваного об'єкта у просторі і часі; принцип єдності теорії і практики – передбачає взаємообумовлене поєднання теоретичних напрацювань та їх апробацію у реальних умовах; принцип розвитку – характеризує кількісні та якісні зміни об'єкта дослідження, ймовірні варіанти його позитивних змін та трансформацій; принцип декомпозиції – полягає у поділі загальної проблеми на частини, виокремленні певних видів робіт для створення умов ефективного аналізу та вирішення детермінованих та/чи стохастичних задач.

Таким чином, концептуальна ідея детінізації економіки України полягає в створенні стимулюючих умов для прогресивного соціально-економічного розвитку економіки України шляхом застосування регулятивних та адміністративних заходів.

Ревій А. З.,
здобувач вищої освіти групи ФБССмаг-21
(Львівський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник:
Аніловська Г. Я.,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та обліку,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Фінансовий складник діяльності держави завжди має ключове значення в правових та економічних процесах будь-якої країни, і наша держава також не є винятком. Важливим елементом фінансової системи держави є Державний та місцеві бюджети, у зв'язку з чим усім питанням, пов'язаним із їх розробленням, прийняттям, затвердженням, виконанням, приділяється значна увага з боку

органів державної влади та місцевого самоврядування, громадськості, а також суб'єктів, уповноважених проводити контроль бюджетного процесу. Слід зазначити, що бюджетний контроль є важливою складовою частиною управлінської функції держави, яка забезпечує фінансову дисципліну, своєчасне та повне наповнення державних фондів, місцевих бюджетів, тощо [1].

Бюджетний контроль є складовою фінансового контролю, в якому об'єктивною основою виступає контрольна функція фінансів. Бюджетний контроль – це сукупність заходів, які проводять державні органи, пов'язані із перевіркою законності, доцільності та ефективності утворення, розподілу і використання грошових фондів держави.

Головною метою бюджетного контролю є забезпечення законності бюджетної діяльності, тобто контроль за дотриманням бюджетного законодавства всіма учасниками бюджетних відносин.

Об'єктом бюджетного контролю є відповідні бюджети (державний, місцеві) та діяльність учасників бюджетних правовідносин.

Суб'єктами бюджетного контролю є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації державної та комунальної форми власності, їх посадові особи [2].

Сьогоденні умови життя України сповнені труднощами щодо формування достатнього обсягу фінансових ресурсів в розпорядженні держави, необхідних для задоволення життєво важливих потреб суспільства. Сучасний бюджетний процес вимагає дотримання фінансово-бюджетної дисципліни усіма учасниками бюджетного процесу. Складні бюджетні процеси вимагають постійного чіткого контролю з боку держави та органів місцевого самоврядування. Широка сфера застосування бюджетного контролю дає змогу істотно вплинути на весь бюджетний процес, слідкувати за дотриманням бюджетної безпеки держави, досягненням фінансової самостійності регіонів, збалансованістю державного та місцевого бюджетів. Так, діяльність Рахункової

палати України інтегрована до основних складових бюджетного процесу і здійснюється у рамках єдиного безперервного циклу контролю, що реалізується на трьох послідовних стадіях:

1. Попередній контроль проекту Державного бюджету майбутнього року.
2. Поточний контроль безпосередньо у процесі виконання бюджету поточного року.
3. Контроль при підготовці висновків про виконання Державного бюджету минулого року.

Бюджетна дисципліна, насамперед залежить від рівня попереднього та поточного контролю, який на практиці реалізується у функціонуванні системи внутрішнього контролю органами Державної казначейської служби України. Метою казначейського контролю є зменшення кількості й обсягів порушень бюджетного законодавства та недопущення використання бюджетних коштів не за призначенням [3].

Форми бюджетного контролю – це способи конкретного вираження та організації контрольних дій на кожному етапі бюджетного процесу, спрямовані на виконання функцій контролю в процесі формування, розподілу і використання бюджетних коштів. До форм бюджетного контролю належать: експертиза, перевірка, ревізія, аудит, моніторинг.

Інституції, завданням яких є проведення державного фінансового контролю в Україні, співпрацюють з іноземними державами і така співпраця між країнами лише набирає потужності, які готові не лише долати виклики 2020 року у своїх країнах і організаціях, а й обмінюватися власним досвідом роботи в умовах світової кризи в галузі охорони здоров'я, спричиненої COVID-19.

8 жовтня 2020 року, у форматі відеоконференції відбулося щорічне засідання Генеральної асамблеї Міжнародної асоціації казначейських служб AIST, що є підсумком річної роботи Асоціації.

Серед пріоритетних тем, які члени організації планують опрацювати у наступному році на семінарах: «Розробка регламенту (вадемекума) Асоціації,

як довідника для адміністрацій органів державного обліку в рамках створення механізму управління ризиками в бухгалтерському обліку», «Удосконалення роботи (акультурація) Асоціації та проведення реформи бухгалтерського обліку». Темою XIV Щорічного симпозиуму визначено: «Управління ризиками та проведення змін» з двома підтемами: «Людські ресурси» та «Інформаційні системи». Це передбачає впровадження нових сервісів та цифрових документів у мобільному застосунку «Дія» та нові онлайн-послуги на порталі «Дія», користувачами яких зможуть стати понад 30 млн українців.

Розробка електронних сервісів та діджиталізація адміністративних послуг має велике значення для розбудови України в контексті наближення до європейських стандартів та входження нашої країни до Єдиного цифрового ринку ЄС.

Казначейство протягом останніх років також здійснило низку заходів, пов'язаних із впровадженням реформ у сфері застосування інформаційних технологій при казначейському обслуговуванні (дистанційні форми обслуговування), а саме – електронні сервіси, що є сучасним світовим трендом.

Список використаних джерел:

1. Григор'єв Д. Поняття та особливості бюджетного контролю в Україні. Національна академія прокуратури України. URL:<https://pgr-journal/kiev.ua>.
2. Особливості фінансово–бюджетного контролю. URL:<https://decentralization.gov.ua/>
3. Гупаловська М.Б. Бюджетний контроль:реалії сьогодення та шляхи удосконалення. URL:<https://dspace.tneu.edu.ua>.

Ткач Л.О.

здобувач вищої освіти групи ФБССмаг-21
факультету управління та економічної безпеки
*Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Горбан І.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
*Львівського державного університету
внутрішніх справ*

СУБ'ЄКТИ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЯК ВАЖЛИВА ЛАНКА У СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ ФІНАНСОВИМ ЗЛОЧИНАМ

У сучасних економічних умовах в Україні, що характеризуються нестабільністю макроекономічної ситуації, високим рівнем невизначеності зовнішнього середовища, загостренням конкуренції, стрімко підвищується роль економічних методів управління, до яких варто віднести фінансовий моніторинг. Фінансовий моніторинг – сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу.

У системі фінансового моніторингу розрізняють два види суб'єктів – суб'єкти первинного фінансового моніторингу та суб'єкти державного фінансового моніторингу.

Суб'єктами державного фінансового моніторингу є Національний банк України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації

(відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, Міністерство юстиції України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Міністерство цифрової трансформації України та спеціально уповноважений орган.

Суб'єктами первинного фінансового моніторингу є:

- банки, страховики (перестраховики), страхові (перестрахові) брокери, кредитні спілки, ломбарди та інші фінансові установи;
- платіжні організації, учасники чи члени платіжних систем;
- товарні та інші біржі, що проводять фінансові операції з товарами;
- професійні учасники фондового ринку (ринку цінних паперів), крім осіб, які провадять діяльність з організації торгівлі на фондовому ринку;
- оператори поштового зв'язку, інші установи, які надають послуги з переказу коштів (поштового переказу) та здійснення валютних операцій;
- філії або представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, що надають фінансові послуги на території України;
- спеціально визначені суб'єкти первинного фінансового моніторингу;
- інші юридичні особи, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але надають окремі фінансові послуги.

Сучасний стан і перспектива удосконалення системи фінансового моніторингу визначальною мірою залежить від формування позитивного відношення суспільства, громадських організацій і самих суб'єктів фінансового моніторингу до назрілих вимог і завдань щодо запобігання та протидії відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом і фінансування тероризму. Вирішення даної проблеми є, безумовно, одним з ключових завдань у найближчі роки, яка залежить від чіткої реалізації превентивних норм, що

закладені в чинному законі щодо запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 04.03.2020р. №524. URL:<http://zakon.rada.gov.ua>
2. Коцупатрий М. Державний фінансовий контроль. Центр навчальної літератури, 2019.
3. Внукова Н. М. Фінансовий моніторинг : електрон.-мультимедійний навчальний посібник: вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017.

Фенюк У. Д.,

здобувач вищої освіти групи ФБССмаг-21

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

Науковий керівник:

Пацула О. І.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів та обліку,

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПРОТИДІЯ ВІДМИВАННЮ НЕЛЕГАЛЬНИХ ДОХОДІВ В СТРАХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Кілька років тому Україна приєдналася до системи міжнародних заходів, спрямованих на протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. 28 квітня 2020 року набув чинності Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних

злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». З огляду на це, питання детінізації доходів як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях є вкрай актуальними. В цьому ракурсі, особливу увагу слід звернути на ті сфери діяльності, які найчастіше використовуються для легалізації доходів. Однією з таких, є саме страхова діяльність. Адже, саме в умовах ринку, що супроводжується різноманітними ризиками, зростає значення страхування як важливого засобу захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб. У сферу страхування входять нові суб'єкти як з боку осіб, які пропонують страхові послуги, так і з боку одержувачів цих послуг. Гармонізація їхніх інтересів, а також належна організація страхової справи в країні, дієвість і розвиток страхування неможливі без належної правової бази, основу якої складає Закон України «Про страхування» [1].

Страхова діяльність - це врегульована нормами права господарська діяльність страхових організацій з надання страхових послуг за рахунок сформованих страхових фондів, що здійснюється на підставі ліцензії, як правило, з метою отримання прибутку.

Страхова діяльність відноситься до сфери фінансових послуг і тому ця обставина суттєво впливає на склад доходів страхових компаній. Метою діяльності страхової компанії є отримання прибутку шляхом надання юридичним і фізичним особам послуг для забезпечення страхового захисту їх майнових інтересів. При цьому, для забезпечення своєї діяльності страховик формує і використовує кошти страхового фонду з метою покриття збитків страхувальників, компенсації власних витрат з проведення страхових операцій та одержання прибутку [2].

Діяльність страхових компаній подібна до діяльності гральних закладів – вони отримують страхові внески (страхові премії) і в разі настання страхової події виплачують страхове відшкодування. Отже, вони можуть накопичувати

«брудну» готівку, яка надходить від фізичних осіб за договорами страхування, набуваючи легального статусу.

Відмивання нелегальних доходів у страховій діяльності може здійснюватися наступними шляхами:

- «схемне» страхування та/або перестрахування. Присутнє практично у кожній вітчизняній страховій компанії. Різниця лише в обсягах та частоті їх здійснення. Шляхом аналізу показників щорічних звітів страхових компаній можна визначити, які зі страховиків є більш класичними, а які – більш «схемними». Так, відсутність страхових виплат за наявності великих (і дуже великих) страхових внесків – вірна ознака «схемного» страховика. Показником, який дозволяє віднести страхову компанію до «схемної», є також значні частки перестрахування. Адже якщо компанія віддає на перестрахування «левову» частку зібраних премій, то вона не отримує прибутку, який необхідний для її функціонування, не кажучи вже про розширення сфер діяльності [3];

- фіктивні операції між страхувальником та страховиком. Суть схеми полягає в тому, що страховик, який має намір легалізувати кошти, переказує на рахунок страхової компанії обумовлену суму за договором страхування (часто страхові платежі здійснюються за безпідставно завищеними тарифами). При цьому, у випадку настання страхового випадку - отримувачем страхового відшкодування є фізична особа, часто - це працівник страховика. Під виглядом настання визначеного договором страхового випадку компанія сплачує відшкодування «постраждалому» [4];

- ануляція ліцензії та ліквідація страхової компанії за власним бажанням. Суть такої схеми полягає у тому, що за певний час страхова компанія продає поліси, але при настанні страхового випадку годує страхувальників «обіцянками», а потім оголошує про свою ліквідацію, відповідно, страхового відшкодування ніхто не отримує. Звичайно, така страхова компанія довго не проіснує на ринку праці, але нелегальні кошти отримає.

- створення офшорних страхових компаній. Базова схема офшорного страхування ґрунтується на переказі страхових премій на адресу офшорних страхових фірм, де їх прибуток не оподатковується. Основними цілями створення таких компаній є: ухилення від оподаткування, нелегальний експорт капіталу, створення неформальних фондів грошових коштів, відмивання злочинних доходів [1].

Загалом, в Україні зроблено же багато кроків для створення та удосконалення заходів з протидії легалізації доходів у страховій діяльності, отриманих незаконним шляхом. Проте, залишається необхідність дослідження ефективності діючих інструментів та виявлення недоліків у механізмах організації протидії легалізації незаконних доходів у страховій діяльності.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/361-20> (дата звернення 12.09.2020).
2. Резніченко К. Г., Самофат І.С Особливості оподаткування страхових компаній в Україні: Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, № 1. 2015 р.
3. Баранов С.М. Легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом: типові схеми та способи протидії:магістерська робота. Тернопіль: 2017 р. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/16757/1/%D0%91%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%20%D0%A1.%D0%9C..pdf> (дата звернення 15.09.2020).
4. Жабинець О.Й. «Схемне» страхування та перестрахування у контексті фінансової безпеки держави. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. № 1. 2010 р. – С. 246 – 251.

5. Наказ про затвердження Типологій легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом "Властивості та ознаки операцій, пов'язані з відмиванням коштів шляхом зняття готівки. Тактичне дослідження та практичне розслідування" від 25.12.2009 № 182 URL :<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0182387-09> (дата звернення 15.09.2020).

Фульмес О. А.,
здобувач вищої освіти групи ФБССмаг-21
(Львівський державний університет внутрішніх справ)
Науковий керівник:
Аніловська Г. Я.,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та обліку,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КОШТІВ ЗЛОЧИННОГО ПОХОДЖЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНИ

З проблемою «брудних» грошей в різний час тією чи іншою мірою зіткнулися більшість держав світу. Відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, - один з яскравих прикладів того, як швидко орієнтуються злочинці в прогалинах законодавства різних держав. Відсутність адекватної реакції національних юрисдикцій і недостатній розвиток міжнародного співробітництва привели на первинному етапі до практичної безкарності учасників організованих злочинних формувань, що легалізували доходи, отримані від кримінального бізнесу, насамперед операцій з наркотиками.

Кожна країна, користуючись рекомендаціями Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей (ФАТФ), розробляє та впроваджує власні державні механізми у боротьбі з легалізацією злочинних коштів [4].

Специфікою діяльності FATF щодо протидії відмиванню злочинних доходів є обґрунтування системи з контролю над відмиванням коштів, що вводиться в дію відповідними рекомендаціями, які періодично оновлюються і доповнюються. У 1990 році був прийнятий документ FATF, що отримав назву «Сорок Рекомендацій», що містить рамкові вимоги в боротьбі з відмиванням коштів. Остання редакція рекомендацій FATF «Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення», прийнята 16 лютого 2012 року і крім заходів щодо протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму, містить також настанови, які держави мають здійснювати щодо протидії розповсюдженню зброї масового знищення.

Отже, повна імплементація рекомендацій FATF, які є загальновизнаними міжнародними стандартами у сфері протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення, однозначно сприятиме зниженню частки тіньової економіки в Україні. Варто відмітити, що врахування частини цих рекомендацій FATF дозволили Україні вийти з «чорного» списку держав, які не підтримують міжнародні зусилля щодо протидії відмиванню злочинних доходів.

Основні рекомендації Світового банку зосереджені на захисті споживачів фінансових послуг та на боротьбі з відмиванням злочинних доходів через банківську систему та інфраструктуру фондового ринку. Дані рекомендації орієнтовані на тривалу перспективу і поетапне впровадження, а їх основою є підвищення фінансової грамотності громадян. Вважаємо, що врахування даних рекомендацій дозволить розраховувати на позитивний результат в контексті детінізації економіки України.

Проблема легалізації злочинних доходів перетворилася за останні роки в міжнародну. При цьому світова спільнота визнає, що легалізація (відмивання) доходів, отриманих у результаті злочинної діяльності, стала глобальною загрозою економічній безпеці, у зв'язку з чим від держав вимагається прийняття узгоджених заходів боротьби з цією суспільно небезпечною діяльністю як на національному, так і на міжнародному рівні.

Практично в усіх розвинених країнах світу створені спеціальні організації, що займаються питаннями боротьби з відмиванням грошей. У США - це Департамент з посилення боротьби з фінансовими злочинами, що створений при Міністерстві фінансів США; у Канаді – Центр аналізу фінансових операцій, в Японії – Японський офіс фінансової розвідки, у Греції – Спеціальний комітет з боротьби з відмиванням грошей, в Аргентині – Комітет з фінансової інформації, в Бразилії – Рада з контролю за фінансовою діяльністю. У Мексиці існують дві спеціальні організації – Генеральний директорат для розслідування трансакцій і Агентство з боротьби з відмиванням грошей. Проблемою відмивання коштів у фінансових установах Бельгії займається створений при Міністерстві фінансів і юстиції Сектор обробки фінансової інформації, який аналізує підозрілі операції, а також повідомлення поліцейських, митних та інших державних органів, а у разі необхідності перевірки інформації призупиняє підозрілі операції. В Україні спеціальним органом запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансуванню тероризму є Державна служба фінансового моніторингу України [2].

Провідну роль у вирішенні проблеми запобігання легалізації злочинних доходів покликаний відігравати ефективний, дієвий, неупереджений та своєчасний державний фінансовий моніторинг, завдання та принципи здійснення якого повинні бути закріплені на законодавчому рівні [1].

Існування фінансового моніторингу як специфічної форми державного фінансового контролю в економічних та політичних умовах, що склалися в

Україні, об'єктивно необхідне [3]. Належна організація діяльності відповідних суб'єктів, спрямована на виявлення порушень чинного законодавства під час переміщення грошових потоків, сприятиме розширенню можливостей національної економіки за рахунок капіталів, що залишаться на території країни, та збільшенню податкових надходжень. Урегулювання зазначених питань сприятиме реалізації як публічних, так і приватних інтересів. Це пов'язано з тим, що рівень життя суспільства значною мірою залежить від стану національної економіки, а контроль за рухом приватних коштів є не проявом авторитарної влади, а формою управлінського процесу, що не суперечить принципам народовладдя. Реальний стан справ в Україні, які стосуються питань протидії процесу легалізації доходів, одержаних протиправним шляхом, та їх використання, такий, що потребує не тільки подальшого дослідження, але й комплексного підходу до його вирішення.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму. Закон України № 524-IX від 04.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831>
2. Буткевич С.А. Фінансовий моніторинг: зарубіжний досвід та українська модель: монографія. Сімферополь : Кримнавчпеддержвидав, 2012. 312 с.
3. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України URL.: <http://www.sdfm.gov.ua>.
4. Про Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835_001

Хомів О. В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та економічної безпеки,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ЯК ЗАГРОЗА ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

Відомо багато визначень поняття «тіньова економіка», та найпоширенішим є трактування тіньової економіки як будь-якої економічної активності, здійснення якої відбувається поза державним обліком та відповідно без належного контролю. Тіньова економіка – це сукупність взаємовідносин з приводу організації процесу виробництва та розподілу продукції, надання послуг, один або декілька етапів яких порушує чинне законодавство та якій притаманні властивості економічної системи. Трактування категорії «тіньова економіка» враховує наступні суттєві її ознаки: незаконний характер діяльності; наявність стійких транспортно-логістичних та інших зв'язків; наявність економічного, природного, соціального та інтелектуального потенціалу та бази його використання. Тіньова економіка в Україні пройшла складний процес історичного розвитку, від явища кримінального характеру у сфері економічних відносин до системи складних соціально-економічних процесів періоду переходу до ринкових відносин [1].

Основні причини та наслідки тіньової економіки в Україні:

1. «Зарегульованість» експортно-імпортного режиму роблять не вигідною або малоефективною легальну зовнішню торгівлю. В результаті, частка прибутків від зовнішньоекономічної діяльності дуже мала в прибутках державного бюджету. Високі ціни на легальний імпорт роблять багато товарів недоступними для внутрішнього споживача і менш конкурентоспроможними як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Це створює можливості для зловживань (підробка акцизних марок, заниження ціни товарів, масової

контрабанди і «пробиванням» у владних структурах різноманітних пільг.

2. Приховане безробіття являє собою найбільшу соціально-економічну небезпеку з погляду ускладнення кримінальної обстановки. Безробіття підживлює тіньову економіку робочою силою.

3. З накопиченням значних капіталів у тіньовій економіці з'являється можливість монополізації окремих видів діяльності у сфері підприємництва, впливу на державні структури, політичні партії, пресу, і тому одним із найнебезпечніших наслідків розвитку тіньової економіки і накопичення тіньових капіталів є криміналізація суспільства, що виявляється в збільшенні кількості кримінальних та економічних злочинів, у виникненні організованих злочинних угруповань, у впливі їх на владні структури й правоохоронні органи. Кримінальний сектор використовує тіньову економіку для відмивання “брудних грошей”.

4. Катастрофічними є і моральні наслідки тіньової економіки, тому що вона породжує соціальний песимізм: люди не бачать перспектив поліпшення життя в майбутньому, негативно оцінюють останні роки соціально-економічного розвитку України [2].

Як бачимо, тіньова економіка набула масового характеру в Україні, використовуючи все нові й нові форми діяльності. Для зниження її рівня застосовується досить багато способів і засобів, але, незважаючи на активні дії, знизити рівень тінізації економічних процесів в Україні та зменшити вплив тіньової економіки на соціально-економічну ситуацію в державі поки що не вдалось. Важливо пам'ятати, що навіть у розвинених державах світу тіньову економіку також не вдалося повністю побороти – у державах-членах Європейського Союзу її рівень поширення не опускається нижче 10 %. До наслідків, до яких призвело поширення тіньових відносин у економіці України, зазначимо такі: криміналізація процесів у суспільстві; значне поширення корупційних діянь; неможливість належним чином забезпечувати правовий захист громадян та суб'єктів господарювання; створення негативного

міжнародного іміджу держави; обмеження економічних відносин українських підприємств із зарубіжними партнерами; зниження рівня податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів; скорочення внутрішніх інвестиційних ресурсів у зв'язку з неможливістю відкритого витрачання тіньовими структурами прихованих доходів і переміщення їх до інших держав; зменшення інтересу інвесторів до розвитку виробничих потужностей на українських підприємствах; стримування євроінтеграційних процесів в Україні [3, с. 63]

Як доводить світова практика, одним з дієвих механізмів детінізації економіки є амністія тіньових капіталів у легальну економіку країни. Згідно з даними фахівців в умовах кризи все більша кількість країн, зокрема вихідців з пострадянського простору, намагається залучити в економіку раніше втрачені активи шляхом здійснення амністії капіталів [4, с. 174].

Ефективність боротьби з тіньовою економікою безпосередньо залежить від розробки та впровадження державних заходів детінізації, які повинні бути комплексними, тобто з необхідністю мають поєднувати політичні, правові, організаційні та регулятивні заходи, що відповідали б новим реаліям ринкової економіки. У цей комплекс можуть входити такі основні елементи: створення більш привабливих, ніж в інших державах, умов для інвестування й залучення фінансових ресурсів; прийняття законодавчих актів, що посилюють захист приватної власності, комерційної та банківської таємниці, забезпечують правову захищеність підприємців; посилення відповідальності правопорушників; реорганізацію системи державного управління з метою збільшення гнучкості та оперативності реагування на швидкі зміни макроекономічної ситуації; здійснення комплексної податкової реформи, що передбачає поширення оподатковуваної бази, з одночасним скороченням розмірів податкових ставок; реформування національної системи бухгалтерської звітності з метою її спрощення й уніфікації; активізація державного контролю за результатами господарської діяльності. Реалізація цих заходів дозволить досягти успіху в боротьбі з тіньовою економікою і

використовувати тіньові капітали для розвитку національної економіки [2].

Отже, економіка України характеризується наявністю досить значного за обсягом тіньового сектору, який підриває ефективність державних механізмів стимулювання економіки, спотворюючи умови ведення господарської діяльності. Тіньова економіка є причиною поглиблення наявних в економіці дисбалансів та одним з найбільших викликів економічній безпеці держави, тенденції зміни яких сьогодні та в подальшому визначатимуть сценарії розвитку економіки країни. Оскільки в реальних політичних, економічних і соціальних умовах повністю перебороти тіньову економіку неможливо, то орієнтуватися потрібно на обмеження її проявів за допомогою запозичення досвіду розвинених країн світу, який, в свою чергу, показує, що досягнення цього можливе тільки за умов ефективного розвитку економіки та суттєвого зростання рівня життя населення України.

Список використаних джерел:

1. Дадашова П. А., Кладова М. П. Вплив тіньової економіки на економічну безпеку України. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5271> (дата звернення: 07.10.2020).
2. Трущенко О. О. Тіньова економіка як негативний фактор економічної безпеки України : зб. наук. пр. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/94685/15Trushhenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 07.10.2020).
3. Бригінець О. О. Детінізація економіки як основа фінансової безпеки держави. *Фінансове право*. 2014. № 3 (29). С. 62-70.
4. Момот, Т. В., Ващенко О. М., Тесленко Р. Ю. Тіньова економіка як загроза економічній безпеці України. *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. С. 169-176.

Чапляк Н.І.,
кандидат економічних наук,
викладач кафедри фінансів та обліку,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛADOVA ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В сучасному світі дедалі частіше постає питання ефективного вкладення коштів, оскільки саме інвестиції є ключовим та дефіцитним економічним ресурсом, який варто використовувати задля зростання продуктивності й підвищення конкурентоспроможності виробництва.

З огляду на це, однією з підсистем державної безпеки, яка забезпечує економічне відтворення інтелектуального та основного капіталів, і орієнтується на ріст: фінансового результату, ефективності виробництва, якості виготовленої продукції та рівня життя населення – виступає інвестиційна безпека.

Інвестиційна безпека являє собою такий стан інвестиційної сфери, при якому в умовах дії як внутрішніх, так і зовнішніх загроз, зберігається та підтримується рівень інвестиційних ресурсів, необхідний для стабільного розвитку економіки регіону.

На переконання Барановського О. та Мороз М., у зв'язку з багатоаспектністю категорії «інвестиційна безпека держави» дослідження її сутності має здійснюватися з використанням більшої кількості різнопланових концептуальних підходів, й під інвестиційною безпекою держави варто розуміти:

- досягнення синхронізації інтересів суб'єктів інвестиційних відносин для забезпечення в країні розширеного відтворення; реструктуризації та формування інноваційної моделі розвитку національної економіки, оптимального розподілу інвестицій по регіонах і галузях господарського комплексу, надійності і ефективності інвестицій;

- уникнення асиметрії (між інвестиційним попитом і пропозицією, обсягами інвестицій і зростанням ВВП, внутрішніми і іноземними інвестиціями, обсягами і структурою інвестицій в регіонально–галузевому розрізі) інвестиційних процесів і збитків за прийняття необґрунтованих інвестиційних рішень;
- рівень задоволення інвестиційного попиту вітчизняних суб'єктів господарювання, домогосподарств, галузей господарського комплексу, секторів економіки, регіонів і держави в фінансових і матеріальних ресурсах та об'єктах інтелектуальної власності, достатній для повноцінного забезпечення їх життєдіяльності і поступального розвитку;
- інвестиційну привабливість об'єктів інвестування, зумовлену перспективністю розвитку, прийнятними для інвесторів обсягами та перспективами збуту продукції, надання послуг і виконання робіт, ефективністю використання такими об'єктами активів, їх ліквідністю, платоспроможністю та фінансовою стійкістю;
- наявність інвестиційних доктрини, стратегії і політики, спрямованих на формування та ефективне використання інвестиційного потенціалу учасників інвестиційних процесів, створення інвестиційних резервів національної економіки, протидію непродуктивному відпливу капіталу за межі країни, впровадження цивілізованого режиму дивестицій (вилучення інвестицій), забезпечення сприятливого інвестиційного клімату, запобігання викликам і загрозам в інвестиційній сфері і зниження ризиків реалізації інвестиційних проєктів [2].

Зважаючи на вищеперераховані поняття, можна стверджувати, що формування конкурентоздатної економічної системи та укріплення безпеки країни забезпечується скоординованими діями держави, органів місцевого самоврядування, вітчизняного бізнесу, та за участі інших інститутів громадянського суспільства.

Аналіз даних інвестиційної активності [3] свідчить про позитивну динаміку основних макроекономічних показників розвитку інвестиційної сфери у період з 2015 і до 2020 року. Загалом, обсяги вливання інвестицій в державну економіку були достатніми для сприяння сталому соціально-економічному розвитку та існує потенціал у підвищенні інвестиційної привабливості, реалізації значних інвестиційних проєктів, поживавленні ділової активності.

Забезпечення інвестиційної безпеки стає пріоритетним напрямком діяльності держави в період модернізації економіки і реформ, що проводяться з метою підвищення інвестиційної активності та повинні носити системний і комплексний характер, що враховує взаємозалежність і взаємовплив розглянутих категорій. Проведення аналізу інвестиційної безпеки повинен містити наступні етапи:

- ідентифікація загроз інвестиційній безпеці та їх класифікація;
- окреслення об'єктів, що підлягають моніторингу інвестиційної безпеки;
- складання переліку показників, які необхідні для діагностики інвестиційної безпеки;
- формування блоків діагностики інвестиційної безпеки та окремих її індикативних показників;
- здійснення індикативного аналізу по кожному з блоків;
- проведення ситуативного індикативного аналізу;
- узагальнення та оцінка результатів стану інвестиційної безпеки.

Зауважимо, що виділення інвестиційної безпеки як окремого виду економічної безпеки пов'язано з ключовим значенням, яке відіграють інвестиції в економіці як на рівні країни, регіону, так і на рівні окремого підприємства. Добробут населення залежить від зростання обсягу інвестицій та їх ефективності, оскільки інвестиції є ключовим та дефіцитним економічним ресурсом, його варто використовувати задля зростання продуктивності

виробництва, підвищення конкурентоспроможності виробництва, та росту зайнятості населення загалом.

В наш час, існує гостра необхідність в подальшій розробці загальносистемних напрямків інвестиційної безпеки різних видів бізнесу, диверсифікація перспективних напрямків інвестування та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку економіки держави в ринкових умовах.

Список використаних джерел:

1. Актуальні питання фінансової безпеки держави : зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Актуальні питання безпеки фінансової системи держави» (м. Харків, 21 лют. 2014 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2014. – 308 с.
2. Барановський О. І. Інвестиційна складова фінансової безпеки / О. І. Барановський, М. О. Мороз // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. - 2017. - Вип. 1. - С. 46-59. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2017_1_9
3. Мойсеєнко І., Ревак І., Миськів Г., Чапляк Н. Інвестиційний аналіз : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 276 с.
4. Недашківський М.М., Подгорна К.Ю. Інвестиційна безпека України в сучасних умовах/ М.М. Недашківський, К.Ю. Подгорна// Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, № 1, 2012. С.274-280
5. Слободянюк Н. О., Шокер Р. І. Моделювання механізму інвестиційного забезпечення фінансової безпеки країни // «Бізнес Інформ».— 2018. —№ 12. — С.101-107.

Шевченко Н. В.,
кандидат економічних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Відомий вислів Натана Ротшильда «Хто володіє інформацією, той володіє світом» є надзвичайно актуальним, оскільки інформаційні та комп'ютерні технології стають сьогодні невід'ємною частиною не лише великих фінансових структур, а й малих суб'єктів господарювання, домогосподарств, звичайних людей. Інформаційна забезпеченість дає можливість не лише ефективно приймати фінансові, інвестиційні, економічні рішення, а й забезпечує їхній інноваційний, інтелектуальний, стратегічний розвиток. Проте із збільшенням доступу до інформаційних ресурсів, технологій, змінюється і рівень безпеки зберігання та володіння інформацією як на макро- так і макрорівнях.

Інформаційна безпека – це стан захищеності систем обробки і зберігання даних, при якому забезпечено конфіденційність, доступність цілісність інформації, використання й розвиток в інтересах громадян або комплекс заходів, спрямованих на забезпечення захищеності інформації особи, суспільства і держави від несанкціонованого доступу, використання, оприлюднення, руйнування, внесення змін, ознайомлення, перевірки запису чи знищення (у цьому значенні частіше використовують термін «захист інформації») [1].

Елементи інформаційної безпеки: доступність (можливість за визначений час отримати необхідну інформаційну послугу), цілісність (актуальність і

несуперечливість інформації, її захищеність від руйнування і несанкціонованої зміни), конфіденційність (захист від несанкціонованого доступу) [3].

До об'єктів інформаційної безпеки можна віднести: свідомість, психіка людини, інформаційні системи різного масштабу й різного призначення. До соціальних об'єктів інформаційної безпеки відносять особистість, колектив, державу, суспільство, світове товариство. Суб'єктами інформаційної безпеки є: держава, що здійснює свої функції через відповідні органи, громадяни, суспільні або інші організації і об'єднання, що володіють повноваженнями щодо забезпечення інформаційної безпеки відповідно до законодавства [2].

В сучасних умовах загрози інформаційній безпеці це сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку важливим інтересам особистості, суспільства й держави в інформаційній сфері. Основні загрози інформаційній безпеці поділяють на три основні групи:

- загрози впливу неякісної інформації (недостовірної, фальшивої, дезінформації) на особистість, суспільство, державу;
- загрози несанкціонованого й неправомірного впливу сторонніх осіб на інформацію і інформаційні ресурси (їх виробництво, системи формування й використання);
- загрози інформаційним правам і свободам особистості (праву на виробництво інформації, її поширення, пошук, одержання, передавання та використання; праву на інтелектуальну власність на інформацію, в тому числі й речову).

Оскільки, сьогодні, будь-яка інформація є оцифрована, знаходиться в широкому доступі, виникає значне коло проблем її безпекою (конфіденційністю), а саме:

- загроза несанкціонованого доступу до приватних (конфіденційних, прихованих) даних;
- коригування, зміна або знищення інформації;

- незаконне передавання, продаж інформації;
- розголошення конфіденційних даних;
- загроза потрапляння до інформаційних баз даних вірусів, шкідливих програм;
- інтернет-шахрайство, наприклад фішинг – вид шахрайства, метою якого є виманювання персональних даних у клієнтів онлайн-аукціонів, сервісів з переказу або обміну валюти, інтернет-магазинів тощо;
- хакерські атаки;
- низький рівень програмного забезпечення на комп'ютерах з конфіденційною інформацією;
- низький рівень законодавчої захищеності інформації фізичних та юридичних осіб;
- відсутністю (частковою або повною) обізнаності у сфері захисту персональних даних [4].

Список використаних джерел:

1. Аудит інформаційної безпеки: підручник. В. А. Ромака, А. Е. Лагун, Ю. Р. Гарасим та ін. ; Держ. служба України з надзвич. ситуацій, Львів. держ. ун-т безпеки життєдіяльності, НАН України, Ін-т приклад. проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача. Львів: Сполом, 2015. 363 с.
2. Інформаційна безпека. Інформаційна безпека особистості. URL : <https://sites.google.com/site/infobezpekaosobu/informatsijna-bezpeka>
3. Інформаційна безпека в Україні. URL : <http://ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/55-i/1943-informatsijna-bezpeka.html>
4. Інформаційна безпека. Проблеми інформаційної безпеки. URL : <https://sites.google.com/view/distance-informatics>

Шпаківська Н.А.,
здобувачосвітнього ступеня«магістр»
Марушко Н.С.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Проблема протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, в даний час має особливе значення як для України, так і для окремих країн, і для світової спільноти в цілому, а суспільна небезпека даного явища обумовлена його тісним зв'язком з фінансуванням тероризму.

Легалізація в національній економіці злочинних доходів призводить до зниження контролю держави над окремими сегментами економіки, поширенню корупції, зростання впливу з боку злочинних угруповань, засобів і методів недобросовісної конкуренції, переорієнтації діяльності економічних суб'єктів в інтересах кримінальних груп і, як результат, до зниження ефективності функціонування всієї економічної системи.

Легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом, гальмує розвиток ринкових відносин, що згубно позначається на економіці і основних державних інститутах, деструктивно впливає на діяльність органів влади і знижує рівень державного контролю над фінансовою системою країни.

Не можна забувати про те, що легалізовані злочинні доходи служать фінансовою основою корупції, організованої злочинності, тероризму.

Небезпека цього явища пов'язана ще і з тим, що ця незаконна діяльність має транснаціональний характер.

Світова спільнота досить давно усвідомило значення загроз, що здійснюються легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, як національним економічним інтересам, так і міжнародній фінансовій системі. Для боротьби з цим явищем провідні світові держави, об'єднавшись, заснували Міжнародну групу з протидії відмиванню брудних грошей (ФАТФ), яка займається розробкою міжнародних стандартів по боротьбі з відмиванням злочинних доходів і фінансуванню тероризму, а також Егмонтську групу та Комітет MONEYVAL. Ці об'єднання мають важливий вплив та тиск на розвиток та формування національної системи протидії відмиванню злочинних доходів та фінансуванню тероризму [2].

Зауважимо, що в Україні на вимогу ФАТФ створена й розвивається державна система протидії відмиванню злочинних доходів, у розвитку якої ключову роль відіграє фінансовий моніторинг. Держфінмоніторинг - головний інститут системи фінансового моніторингу, який у сукупності з фінансово-наглядовими органами утворює інституційну основу державної системи протидії відмиванню злочинних доходів та фінансуванню тероризму. Держфінмоніторинг інтегрує діяльність фінансових установ, які здійснюють контроль за виконанням фізичними та юридичними особами вимог процедур фінансового моніторингу, і правоохоронних органів шляхом отримання інформації про підозрілі угоди від фінансових установ та передачі матеріалів після їх аналізу в правоохоронні органи[1].

Для реалізації заходів, спрямованих на протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, в Україні розроблений комплекс нормативних документів, які стосуються окремих напрямів цієї проблеми.

У зв'язку з актуальністю даної проблеми, як в нашій країні, так і за кордоном, в даний час питання роботи і удосконалення механізму протидії

легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму - одні з найбільш досліджуваних. Однак дослідники розглядають проблему протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму виключно з точки зору права: кримінального і міжнародного. Найбільш глибокому розгляду при цьому піддаються саме кримінально-правові аспекти.

Зараз все більше уваги приділяється питанням протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом здійснення аудиторської діяльності. Аудит як форма незалежного фінансового контролю покликаний стати частиною національної системи протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансування тероризму. На сьогодні таких досліджень є мало, напрям фінансового контролю даної проблеми протидії відмиванню грошей залишається маловивченим і потребує подальшого більш глибокого аналізу.

При проведенні аудиторської діяльності основними елементами концепції повинні бути методичні розробки щодо ідентифікації клієнтів, їх класифікації з урахуванням критеріїв ризику та вивчення їх фінансової діяльності на предмет наявності фінансових операцій, які викликають підозри щодо легалізації злочинних доходів. При цьому обсяг такої роботи залежить від виявлення та оцінювання ризиків легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму.

Водночас з огляду на професійну діяльність аудиторів та аудиторських фірм існує аудиторський ризик. Аудиторський ризик є функцією ризиків суттєвого викривлення та ризику невиявлення. Одна з небезпек є те, що аудитор може висловити невідповідну думку у випадках, коли в документах, наданих для перевірки, наявні операції, які здійснювалися клієнтом з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму.

Узагальнюючи сказане вище, аудитор (аудиторська фірма) для оцінки окремих складових загального ризику легалізації злочинних доходів має здійснити різні види робіт:

- 1) Оцінка ризику участі (ідентифікація клієнта);
- 2) Оцінка властивого ризику (ідентифікація клієнта);
- 3) Оцінка ризику контролю (оцінка системи внутрішнього контролю на предмет можливої наявності операцій клієнта, які можуть здійснюватися з метою легалізації(відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом);
- 4) Оцінка ризику невиявлення (аналіз господарської діяльності клієнта (щодо участі клієнта в операціях легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом , або фінансування тероризму) під час надання аудиторських послуг).

Отже, ефективне виконання обов'язків аудиторів (аудиторських фірм) у сфері фінансового моніторингу можливе при використанні підходу, що ґрунтується на оцінці ризиків, який може забезпечити відповідність заходів, спрямованих на попередження та виявлення операцій легалізації злочинних доходів та фінансування тероризму, виявленим ризикам, що сприятиме ефективнішому розподілу ресурсів. Для застосування підходу, який ґрунтується на оцінці ризиків, аудитор (аудиторська фірма) має чітко усвідомлювати, що оцінці підлягають такі види ризику легалізації злочинних доходів: ризик участі та аудиторський ризик. При цьому об'єктами вказаного ризику мають бути: інформація, яка засвідчує ідентифікацію замовника аудиторських послуг (клієнта); господарські операції діяльності замовника (клієнта), засвідчені документально; система внутрішнього контролю замовника (клієнта).

Отже, для вирішення цієї проблеми необхідно розробити наукову концепцію національної стратегії протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансування тероризму та інформаційно-методичного

забезпечення організації протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму в аудиторську діяльність.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 28.04.2020 № 361-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-IX>
2. Сорок Рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) 835_001 від 25.09.2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835_001

Щурко У. В.,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту соціокультурної сфери,
(Львівська національна академія мистецтв)

КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ ЯК ЧИННИК БЕЗПЕКИ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Зміни, що відбуваються в сучасному глобалізованому середовищі, спрямовані на формування економічної діяльності нового типу, секторів культурного і технологічного прогресу. Саме сектор креативних галузей може мати вирішальне значення серед секторів економічної діяльності нового типу: він зосереджується на радикальних проривах, тенденції до інновацій та креативності.

Креативні індустрії є одними з найбільш динамічних галузей глобальної економіки, що відіграють все більшу роль в економічному зростанні. У 2015 році Департамент культури, медіа і спорту Великої Британії [1] визначив 9 підсекторів креативних індустрій: 1) реклама і маркетинг, 2) архітектура, 3)

ремесла, 4) дизайн (предметний, графічний, мода), 5) фільми, телебачення, відео, радіо, фотографія, 6) ІТ, програмне забезпечення, комп'ютерні послуги, 7) видавнича справа, 8) музеї, галереї, бібліотеки, 9) музика, перформативне та візуальне мистецтво. Цим визначенням послуговуються в усьому світі та нашій країні, зокрема.

В Україні важливим етапом розвитку сектору креативних індустрій (після внесення їх офіційно в законодавче поле) стало рішення уряду від 2019 році про включення їх в перелік видів економічної діяльності, із зазначенням відповідних КВЕДів [2]. Це дало змогу ключовим гравцям цього ринку «вийти з тіні» і легально наповнювати бюджет, сплачуючи податки як ФОП (зокрема, це актуально для сфери ІТ та дизайну). У 2018 р. галузі креативних індустрій в Україні демонстрували зростання: експорт ІТ-послуг склав 4,5 млрд дол. США, а обсяг реалізованої продукції рекламних агентств – 27,8 млрд грн [3].

Україна є активним учасником міжнародної торгівлі товарами, виробленими в креативних індустріях. Дослідження UNCTAD за 2005-2014 роки підтверджує зростання такого експорту з 238,7 до 768,3 млн дол. Найбільшу частку експорту займали товари категорії «дизайн», «видавництво», «ужиткове мистецтво», переважно в країни Європи (78%) [4].

Розглядаючи внесок креативних індустрій в розвиток економіки та зміцнення економічної безпеки, варто виокремити критерії визначення ефективності функціонування підприємств цього сектору. На нашу думку, до такого переліку потрібно включити такі критерії: (1) впровадження інновацій протягом останніх трьох років, (2) частка від продажу інноваційних товарів/послуг, (3) прибуток на одного працівника, (4) заходи з НДР, (5) співпраця з ЗВО та науково-дослідними установами (кількість укладених угод та реалізованих проектів), (6) зареєстровані патенти, торгові марки, права власності, (7) впровадження новинок на світовий ринок. Ці критерії дають можливість виробляти систему власних KPI підприємствам креативних індустрій індивідуально та загалом в секторі. Також вони можуть слугувати

критеріями порівняльного аналізу ефективності діяльності на міжнародному ринку, оцінювання конкурентоспроможності та рівня економічної безпеки.

У більшості розвинених країн світу креативні індустрії перебувають у фарватері розвитку економіки, а в окремих країнах – взагалі її пріоритетом. Вони потребують специфічних важелів стимулювання, які відрізняються в залежності від території, культурно-історичних особливостей, соціально-економічного розвитку, суспільно-політичних традицій. Тому кожній державі потрібно підібрати саме той набір інструментарію, що працюватиме на її території, для стимулювання розвитку цього сегменту економіки та тим самим зміцнення безпеки її економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Department for Culture, Media and Sport, Creative industries economic estimates. 2015, London: DCMS. URL: <https://www.gov.uk/government/statistics/creative-industries-economic-estimates-January-2015> (дата звернення: 10.09.2020)
2. Boschma, R., Fritsch, M. Creative class and regional growth – empirical evidence from eight European countries. Jena Economic Research Papers 2007-066. URL http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1023869&rec=1&srcabs=1017736 (дата звернення: 17.09.2020).
3. Розвиток креативної економіки зупинить «відтік мізків» за кордон. Економічна правда. 21 серпня 2019 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/08/21/650775/> (дата звернення: 27.09.2020).
4. Creative economy outlook Trends in international trade in creative industries 2002–2015. Country profiles 2005–2014. UNCTAD. United Nations. 2018. 445 p.

**ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА:
МАКРО- ТА МІКРОЕКОНОМІЧНІ
АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ**

**Тези доповідей та повідомлень
учасників науково-практичного семінару**

29 жовтня 2020 року

Опубліковано в авторській редакції

Формат 60 × 84/16.

Папір офсетний. Умовн. друк арк. 10,6.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.